T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

GİYSİ KAPAMA ÖZELLİKLERİ ve ALTERNATİF YAKLAŞIMLARLA ÖRNEK KOLEKSİYON OLUŞTURMAK

Hazırlayan
Alper OKÇU

Danışman
Doç. Selda KOZBEKÇİ AYRANPINAR

İZMİR / 2021

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

GİYSİ KAPAMA ÖZELLİKLERİ ve ALTERNATİF YAKLAŞIMLARLA ÖRNEK KOLEKSİYON OLUŞTURMAK

Hazırlayan
Alper OKÇU

Danışman
Doç. Selda KOZBEKÇİ AYRANPINAR

İZMİR / 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Giysi Kapama Özellikleri ve Alternatif Yaklaşımlarla Örnek Koleksiyon Oluşturmak” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün ..... / ..... / ..... tarihi ve ..... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliğ'nin ..... maddesine göre Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Alper Okçu'nun **Giysi Kapama Özellikleri ve Alternatif Yaklaşımlarla Örnek Koleksiyon Oluşturmak** konulu tezi incelenmiş ve aday ..... / ..... / ..... tarihi nde, saat ....."da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezin savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..... olduğuna oy ..... le karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE ÜYE

ÖZET

Giysi tasarımlarındaki en önemli nokta giysinin insan bedenine düzgün bir şekilde oturabilmesidir. Bu durumu sağlayacak en önemli faktörlerden biri de giysi kapamalarıdır. Tasarlanan giysi oldukça farklı ve estetik duruşa sahip olabilir ancak asıl sorun şudur ki bu giysi insan bedenine nasıl uygun hale getirilip oturtulmalıdır? Bu tezde insanlık çağının başlarından beri üretilen, tasarlanan, kullanılan giysileri hem kültürel bakımdan hem de form bakımından günümüze kadar araştırarak giysinin oluşumundaki en önemli unsurlardan biri olan giysi kapamalarının forma ve tasarım bakamından giysiye olan etkisi incelenmektedir. Giysi kapama özelliklerine göre neler tasarlanıp üretilebileceği, ufak giysi kapama farklılığının kullanımda ve görselde neleri değiştirebileceği sunularak tartışılmıştır. Ayrıca araştırılan bilgilere uygun olarak örnek teşkil edecek tasarımlar üretilerek tezin içerisinde yer verilmiştir.

ABSTRACT

The most important thing in clothing design is the garment to fit on the body properly. One of the most important factors to provide this is textile closure. The designed garment can have quite a different and aesthetic appearance, but the problem is: How can the garment be fitted onto the human body? In this thesis project, the closure techniques created, designed, and used since the beginning of time and their effect on the garment are examined from both cultural and formal perspectives. It has been discussed that what can be designed and created depending on the closure techniques and how small differences on them can change the usage and appearance of the garment. Also, exemplars for the usage of the researched information, are created and included in the thesis project.

ÖNSÖZ

Tasarım üretme sürecinde en ufak bir değişkenin kullanılabilirlik ve estetik duruş bakımından tamamen farklı bir yapıya dönüştürebildiğini biliyoruz. Giysi tasarımını da etkileyen birçok etken mevcuttur. Ancak birçok giysi tasarımcısı estetik duruşa öncelik vermeye çalışırken kullanılabilirlik durumunu atlayabiliyor. Aslında bakıldığında kullanılabilirlik ve estetik duruş birbirlerinden zıt iki kutup değil birbirlerine yardımcı hatta tamamlayıcılardır. Bir tasarımcı kullanılabilirlik özelliğini etkileyen etkenleri düşünürken estetik duruşa bir değer katabilir. Giysi kapama özellikleri de her zaman giysi tasarımı için en önemli etkenlerden bir tanesi olmuştur. Giysi tasarımı yapılırken tasarımın insan bedenine uygun halde oturabilmesi bunu yaparken de estetik duruşa zarar vermemesi veya estetik duruşa katkı sağlıyor olması beklenmektedir. Araştırmanın temel amacı giysi ve giysi kapama özellikleri arasındaki uyumu, giysi kapamalarının tasarıma etkisini belirtmek olmuştur. Böylelikle geçmişten günümüze kadar giysi kapamalarının kullanılabilirlik ve estetik açıdan sağladığı olumlu ve olumsuz etkiler tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu sayede tamamen farklı tasarımlar ortaya koyabilir veya üretmekte olduğu tasarımları geliştirebilir.

Araştırma sürecinde giyim, kostüm, sanat ve kültür tarihi gibi kitaplardan, yayınlanmış lisansüstü tezlerden, makalelerden ve internet sitelerinden yararlanıldı. Literatürde araştırma konusu ile ilgili birçok bilgi bulunmasına rağmen temel oluşturabilecek kaynak bulunmamaktadır. Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiler birleştirildi, görsel belgeler incelenerek araştırılan konu için genel bilgiler barındıran bir kaynak oluşturuldu.

İlk olarak yüksek lisansım boyunca ders dönemi ve tez dönemlerimde gerek tez ile ilgili gerekse alanımızla ilgili eksik olduğum konularda her zaman bana yardımcı olan, çalışma ve araştırma şevkimi körükleyen, her zaman beni dinleyen, anlayan ve yol gösteren değerli hocam Doç. Selda Kozbekçi Ayranpınar‟a tüm kalbimle teşekkür ediyor ve minnetlerimi sunuyorum.

Lisans ve Yüksek lisans eğitim hayatım boyunca sürekli bana ilham veren Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesindeki hocalarıma, beni maddi ve manevi her zaman destekleyen annem Aysel Okçuya, tezimin düzenlenmesinde bana çok destek olan dostum İlke Şahine, tasarımlarımın üretiminde yardımcı olan stilist Figen Kaynak çok teşekkür ediyorum ve hepsine minnetlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ……ii
TUTANAK……..……III
ÖZET……...…….…...IV
ABSTRACT…….…...…..V
ÖNSÖZ…….…….……..VI
İÇİNDEKİLER……...……...VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ...…….…….……...……XI
GİRİŞ……....……1

1. BÖLÜM
GİYSİ KAPAMA MALZEMELERİ ve YÖNTEMLERİ

1.1. Giysi Kapama Malzemeleri.……...6
1.1.1. İğne ve Fibula……...……..6
1.1.2. Kemer ……...……...……12
1.1.3. Düğme……...……...……17
1.1.4. Fermuar……...……...……..27
1.1.5. Kanca, Çıtçıt ve Cırtcırt.……...……...……33
1.2. Giysi Kapama Yöntemleri……...……...……..40
1.2.1. Tek Sıra Kapamalar (Düz Kapamalar)……...……...……...40
1.2.2. Çift Sıra Kapamalar ve Kruvazeler……...……...……42
1.2.3. Patlı Kapamalar……..……...……...……44
1.2.4. Anvelop Kapama……..……...……...……47

2. BÖLÜM
KAPAMA YÖNTEMLERİNE GÖRE GİYSİ İNCELEMELERİ

2.1. T Tipi Alt Giysiler ……..……...……...……...51
2.2. Antik Mısır Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri……...……..……...53
2.3. Antik Yunan ve Roma Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri.……...……...62

2.4. Avrupa Kabileleri ve İlk Bozkır Konargöçerlerinin Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri.....67
2.5. Çin Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri……..……...……...81
2.6. Moğol Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri.……...……...…..97
2.7. Edo Dönemi Japonya Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri.……..107
2.8. Babür İmparatorluğu Dönemi Hindistan Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri.113
2.9. Türk Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri…….116
2.9.1. Göktürkler ……..……...116
2.9.2. Selçuklu Türkleri ……...……119
2.9.3. Osmanlı İmparatorluğu …….121
2.10. Rus Knezlikleri Dönemi ve Rus İmparatorluğu (Çarlık Rusyası) Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri……...130
2.11. Orta Çağ Avrupa'sından 20. Yüzyıl Avrupa'sına Giysiler ve Giysi Kapama Yöntemleri…….136
2.11.1. 11. Yüzyıl – 15. Yüzyıllar Arasında Avrupa ……..136
2.11.2. 16. Yüzyıl ve 17. Yüzyıllar Arasında Avrupa……..146
2.11.3. 18. Yüzyıl ve 19. Yüzyıllar Arasında Avrupa …….157

3. BÖLÜM

20. YÜZYILDAN BUGÜNE GİYSİ KAPAMA TASARIMLARI

3.1. Dünya Savaşlarının Değiştirdiği Giysiler ve Giysilerin Kapama Yöntemleri…..175
3.2. 20. Yüzyılın İkinci Yarısında Giysiler ve Giysilerin Kapama Yöntemleri…..…..185
3.3. Günümüz Yenilikçi Giysileri ve Giysilerin Kapama Yöntemleri……..…..…..193

4. BÖLÜM

ÖRNEK TASARIMLAR

4.1. Tasarım 1……..……..…..…..212
4.2. Tasarım 2……..……..…..…..214
4.3. Tasarım 3……..……..…..…..216

4.4. Tasarım 4……..……..…..…..218
4.5. Tasarım 5……..……..…..…..220
SONUÇ…….223
KAYNAKÇA……225
ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hitit dönemi kemik iğne …….....7
Şekil 2. Urartu iğne örnekleri …….…..…7
Şekil 3. Çengelli iğne ve fibula sistem şematiği, M.Ö. 8-7 yy. Frigya çengelli iğne (fibula) örneği……8
Şekil 4. M.Ö. 300 çengelli iğne (fibula) modelleri…….....8
Şekil 5. Antik Yunan fibula örneği ……...……...9
Şekil 6. M.S. 5. yy. Roma fibula örneği ……...……....9
Şekil 7. Avrupa Cermen kavimlerinden Vizigotlar'a ait fibula örneği ……9
Şekil 8. M.S. 5 yy Doğu Roma (Bizans) fibula örneği. Tatar yayına benzemesinden dolayı Tatar yayı fibula olarak da bilinmekte olan bir model…….....10
Şekil 9. Avrupa Cermen kavimlerinden Vizigotlar'a ait fibula örneği ……..10
Şekil 10. Klasik İskoç iğnesi modeli…….……..11
Şekil 11. İskoç iğnesi modeli …….……11
Şekil 12. Kelt iğne modeli ….…….…….……...12
Şekil 13. Anadolu'nun Çatalhöyük bölgesinde bulunan M.Ö. 6000'e ait kemik kemer tokası……12
Şekil 14. Urartulara ait bronzdan yapılma Kemer plakası örneği…….....13
Şekil 15. M.Ö. 7-8. yy. ait Urartu kemer örneği ……....14
Şekil 16. M.Ö. 8. yy. ait Frigya kemer örneği ……....14
Şekil 17. Frigya kemerlerine önden ve yandan çizimleri ile iki örnek ……...15
Şekil 18. Önden ve yandan çizilerek kopyalanmış Frigya kemer örneği.……...15
Şekil 19. M.Ö. 8-7. yy.'a ait Frigya kemer örneği.…….16
Şekil 20. Kayış kemerin toka kısmını gösteren bir çizim.……...16
Şekil 21. Vikinglerin kayış kemeri kullanma yöntemlerini gösteren çizim ……...…17
Şekil 22. Tunç çağının sonu demir çağının başlangıcına ait olduğu düşünülen bir düğme örneği M.Ö. 900……...18
Şekil 23. M.Ö. 800-700 Antik Yunan'dan kalma bir düğme modeli ……18

Şekil 24. M.Ö. 500 Antik Yunan'dan kalma Gorgon başlı süslemeli düğmeler ……19
Şekil 25. M.S. 5-6 yy. Sakson düğme modelleri……..……19
Şekil 26. M.S. 13.-14. yy. Bizans düğme örneği……..……20
Şekil 27. Sri Lanka'da bulunan düğme örneği. Müzenin edinme tarihi 1898…….....20
Şekil 28. Britanyalılara ait düğme modeli. Müzenin edinme tarihi 2004…….....21
Şekil 29. Düğme-ilik ilişkisine bir örnek ……..…….21
Şekil 30. Düğme-ilik ilişkisine bir örnek …….……..22
Şekil 31. Düğme-ilik ilişkisine bir örnek…….……...22
Şekil 32. Düğme-ilik ilişkisine bir örnek. ….…….……23
Şekil 33. Sol plastik düğme görseli, sağ polyester düğme görseli …….24
Şekil 34. Sol metal düğme görseli, sağ metalize düğme görseli …….....24
Şekil 35. Kot düğme modelleri ……...……25
Şekil 36. Ahşap düğme modelleri ……..26
Şekil 37. Kaplama düğme modelleri ……...……...26
Şekil 38. Whitcomb Judson'ın ayakkabı bağının yerine alınan fermuar patent görseli..28
Şekil 39. Gideon Sundback'in fermuar tasarımı……28
Şekil 40. Modern fermuar ve parçalarının çizimi……...29
Şekil 41. Fermuar türleri…….....30
Şekil 42. Metal fermuar örneği..…….…31
Şekil 43. Naylon fermuar örneği Çengelli iğne ve fibula sistem şematiği, M.Ö. 8-7 yy. Frigya çengelli iğne (fibula) örneği…….31
Şekil 44. Kemik fermuar örneği …….....32
Şekil 45. Gizli fermuar örneği ……..…….....32
Şekil 46. Klasik kanca görseli ……..…….....33
Şekil 47. Klasik kanca modelinin kullanma yönteminin çizimi …….33
Şekil 48. Frank Emerson Delongtur ve kambur kancanın piyasadaki afişi …….....34
Şekil 49. Tel ile üretilen klasik kambur kanca dışında günümüzde kullanılan kanca modellerine örnekler …….....34

Şekil 50. Tel ile üretilen klasik kambur kanca dışında günümüzde kullanılan kanca modellerine örnekler ……..35
Şekil 51. Çıtçıt örnekleri…….35
Şekil 52. Albert-Pierre Raymod ve A.Raymond fabrikası ….……36
Şekil 53. Yaylı çıtçıt …….....36
Şekil 54. Halkalı yaylı çıtçıt …….....37
Şekil 55. Çıtçıtın giysideki görünümü …….....37
Şekil 56. Georges de Mestral, Cırtcırt ve pıtrak …….38
Şekil 57. Cırtcırtın mikroskop görüntüsü …….....39
Şekil 58. Tek sıra düğmeli kapama ile kapatılan ceket kalıbı…….....41
Şekil 59. Çift düğmeli tek sıra kapaması olan erkek ceket örneği.……41
Şekil 60. Tek sıra kapamalı kruvaze ceket örneği…….....42
Şekil 61. Çift sıra kapaması olan kruvaze ceket ……...……..…43
Şekil 62. Kruvaze ceket örneği ……...43
Şekil 63. Yarım kruvaze yelek örneği ……....44
Şekil 64. Giysinin ön ortasında pat çalışma örneği ……....44
Şekil 65. Gizli pat temel çizim örneği.……...……..45
Şekil 66. Gizli pata sahip erkek gömleği.……...……46
Şekil 67. Yarım pat erkek gömleği.…….....47
Şekil 68. Anvelop kapama elbise.…….....48
Şekil 69. T tipi bel altı giysi örneği ……..……..51
Şekil 70. Fundoshi veya Shitaobi olarak adlandırılan Japon giysisi …….....52
Şekil 71. Antik Mısır erkek ve kadın giysi örnekleri.…….....55
Şekil 72. Antik Mısır orta devir giysi örneği..…….…...55
Şekil 73: Antik Mısır M.Ö. 1600 drapeli ve şallı bir model ……..56
Şekil 74. Antik Mısır'ın düğümleme yöntemi ile oluşturdukları giysilerin işlem sıralamasını gösteren bir şema.…….....57
Şekil 75. Antik Mısır M.Ö. 6. yy. pelerin elbise modeli ……...…..…58
Şekil 76. Antik Mısır torba elbisenin geniş bir kuşakla toplanmış hali …….59

Şekil 77. Antik Mısır'da bel üstünden kalça altına kadar uzanan geniş bir kuşak örneği……...59
Şekil 78. Antik Mısır orta devir giysi örneği……...…60
Şekil 79. Antik Mısır orta dönem giysilerinden pelerinli elbise etek.……61
Şekil 80. M.Ö 550 Antik Mısır son dönem drapeli ve şallı giysi örneği.……....61
Şekil 81. Antik Yunan kadın ve erkek giyim örnekleri.……..63
Şekil 82. Roma lejyonerlerinin zırhını gösteren bir çizim …….65
Şekil 83. Üst düzey Roma askerlerinin giydiği zırhına örnek bir çizim…….....66
Şekil 84. Avrupa Kelt ve Cermen kabileleri erkek ve kadın giyim örneği.……....69
Şekil 85. Kuzey Avrupa'da bir mezardan çıkarılan demir çağına ait kadın giysileri.…70
Şekil 86. Kuzey Avrupa'da bir mezardan çıkarılan demir çağına ait erkek tuniği ……71
Şekil 87. Klasik bir Viking ailesinin günlük giysilerini gösteren çizimler ……72
Şekil 88. Bir Viking erkeğine ait olduğu düşünülen pantolon örneği …….....72
Şekil 89. Bir Viking erkeğine ait olduğu düşünülen tunik örneği …….....73
Şekil 90. Viking erkek tuniklerine günümüz taklitlinden örnekler ……74
Şekil 91. Bir Viking askeri birimi olan Hersir askerlerinin arkeolojik kazılardan çıkan eşyalarına göre üretilmiş birebir taklit örneği ……..…….....75
Şekil 92. Konargöçer halklara ait kadın ve erkek giysi örnekleri ….……76
Şekil 93. Dünya'nın en eski pantolonu …….....77
Şekil 94. Görsel Noin-Ula'da 6. kurgandan çıkarılan Hunlara ait bir şalvar. Aynı kesim mantığında üretilmiş Kırgız çakşırı. Ata binen bozkır savaşçısı…….……..…..78
Şekil 95. Kuzey Avrupa'da mezardan çıkarılmış bir pantolon ile pantolon giyen bir Galyalı çizimi …….....79
Şekil 96. Bir Viking kadınının soğuktan korunabileceği gündelik giysi örneği ……79
Şekil 97. Pazırık kurganından çıkan Hunlara ait kaftanın çizimi, Hunlara ait çocuk ceketi, bir bozkır savaşçısı…….....……...80
Şekil 98. Altın elbiseli adam.…….....80
Şekil 99. Han Hanedanı soylu erkek ve soylu kadın giysi örnekleri..……82

Şekil 100. Han hanedanında kullanılan bir hanfu giysi örneği ve giysinin reprodüksiyonu.....83
Şekil 101. Han Chu Wang türbesinden çıkan seramik figür ve hanfu'nun reprodüksiyonu örneği…….……84
Şekil 102. Tang Hanedanı döneminden farklı bir model kadın giysi örneği …….....84
Şekil 103. Tang Hanedanı erkek ve kadın giysi örnekleri.……85
Şekil 104. Tang Hanedanı kadın giysi örnekleri.……..……..86
Şekil 105. Tang Hanedanı döneminde giyilen uzun eteğin kullanımı.…...……87
Şekil 106. Song Hanedanı kadın giyim önekleri.……..……...……...88
Şekil 107. Song Hanedanı'nda kullanılan pantolon örneğinin çizimi...……...89
Şekil 108. Song Hanedanı sağ omuzdan kapatılan hanfu örneği.…….....89
Şekil 109. Ming Hanedanı döneminden kalma kaftan ve reprodüksiyonu.……..…..90
Şekil 110. Ming Hanedanı dönemi kadın giyim reprodüksiyonu ……...……...91
Şekil 111. Qing hanedanlığı dönemi Çin erkek ve kadın giyim örnekleri …….....92
Şekil 112. Qing hanedanlığı döneminde Çin imparatorunun giydiği tören kaftanı…...93
Şekil 113. 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı Çinli kadın giysi örneği……...……93
Şekil 114. 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı dönemi bir soylu kadının özel günler için kullandığı giysi örneği …….....94
Şekil 115. 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı dönemi Çinli erkek yeleği ……...94
Şekil 116. 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı Çinli kadın yeleği ……...95
Şekil 117. 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı dönemi Çinli kadın yeleği.……...95
Şekil 118. 18. Yüzyıl Qing hanedanlığı Çin kadın giysi örneği…….…....96
Şekil 119. Geleneksel Moğol giysi tarzına örnekler.…….…….98
Şekil 120. 18. yy. öncesi Moğol kaftan örneklerinin çizimleri.……..99
Şekil 121. 13-14 yy. Orta Asya Moğol kaftan örneği.……..….100
Şekil 122. 14. yy. Moğol kaftan örneği..……...……100
Şekil 123. Moğol asker giyim tarzı çizimi ve Moğol kaftan örneği.……101
Şekil 124. 13-14 yy Moğol kaftan modeli …….....102
Şekil 125. 13.-14. yy. Moğol kaftan örneği ……....……103

Şekil 126. 18. Yy. Moğol giyim örneklerinin çizimleri ……..….....103
Şekil 127. 19.-20. yy. geleneksel Moğol elbisesi …….....104
Şekil 128. 16. yy. kısa kollu geleneksel Moğol yeleği örneği ve örnek çizimi.……....105
Şekil 129. 18. yy. sonrası Moğol yelek örneği …….....106
Şekil 130. Geleneksel Moğol kadın kaftan modeli çizimi ……...106
Şekil 131. Edo dönemi Japon halk giysileri ……...……..108
Şekil 132.18-19 yy. Japon kimono modelleri.…….....109
Şekil 133. Dokuma ve baskılı obi örnekleri …….....109
Şekil 134. Japon kimonolarına bağlanan obi bağlama örnekleri.…….....110
Şekil 135. Kai-no-kuchi (kabuk şekli modeli). Kata-basami (tek uçlu katlama modeli). Erkekler için obi bağlama modelleridir …….....111
Şekil 136. Kai-no-kuchi bağlama yöntemi …….....111
Şekil 137. Samuray kimono örneği …….....112
Şekil 138. Samuray fotoğrafı 1870.…….....113
Şekil 139. 19. yüzyıla ait Hindistan kaftan modeli.……..114
Şekil 140. 17. yüzyıla ait Hindistan kaftan modeli.…….……..... 115
Şekil 141. 19. yüzyıla ait Hindistan kaftan modeli.…….……..... 115
Şekil 142. Göktürk gündelik giysi modellerini gösteren çizim.……..……117
Şekil 143. Göktürklerin kullandığı üç kaftan modelinin teknik çizimleri …...…….118
Şekil 144. M.S. 11.-13. yy. Orta Doğu Müslüman erkek giysileri ……...120
Şekil 145. 11.-12. yy. Selçuklu kaftan örneği.…….……121
Şekil 146. İlk Nizam-ı Cedit binbaşı üniforması..……..……..……122
Şekil 147. Osmanlı Türk kadın kaftan modelleri.…….……123
Şekil 148. 16. yy. çocuk şehzade kaftanı. 17. yy. Sultan I. Ahmet'e ait kaftan. II. Osman'a ait kaftan örneği.…….....124
Şekil 149. Osmanlı ipek kadife üzeri çaprast örneği.…….....125
Şekil 150. 19. yy. Osmanlı saray kaftan örneği, 17. yy. çocuk kaftanı.……....126
Şekil 151. 1595 IV. Murat'ın çocukluğuna ait kaftan …….....126
Şekil 152. Sağ görsel; 16. yy. Sol görsel; 17. yy. kaftan örneği.……..127

Şekil 153.18. yy. sonu III. Mustafa'nın kızı Fatma Sultan' a ait kaftan..……127
Şekil 154. 1806 III. Mustafa'nın kızı Fatma Sultan'a ait kaftan ……..128
Şekil 155. 18. yüzyıl Osmanlı Türk halk kadın giyiminden entari örneği…….....128
Şekil 156. Osmanlı giyiminde giysi kapamasında kuşak kullanım örnekleri ……..…129
Şekil 157. Sarafan modellerini anlatan çizim ……..….131
Şekil 158. Rusya ipek sarafan ve kürk manto 1800……..132
Şekil 159. Çar I. Nicholas döneminde giyilen saray kadın elbisesi ……...…..133
Şekil 160. 15-17. yüzyıllar arası Rus erkek kaftan modelleri ve giysi kapama süslemeleri…….134
Şekil 161. Rus erkek kaftan modelleri ……...…….....135
Şekil 162. 13-14 Yüzyıl Avrupa halk ve soylu ortak giysi reprodüksiyon örneği …...138
Şekil 163. 15. yy. Flaman asil kadın giysi reprodüksiyon örneği ……...….138
Şekil 164. 11-15. yy. Avrupa'da kullanımı yaygınlaşan çok parçalı tayt pantolon örnekleri.……...…….139
Şekil 165. 16. yüzyıl Alman asker üniforma örnekleri.……...…….…140
Şekil 166. 14.-15. yüzyıl Burgundiyalı bir soylu giysisi.……...……...141
Şekil 167. 13. yy. İngiltere soylu giysi reprodüksiyon örneği…….....142
Şekil 168. 14. yüzyıl Avrupa soylu erkek giyimine örnekler.…….....142
Şekil 169. 15. yüzyıl Alman soylu erkek reprodüksiyon giysi örneği ……....143
Şekil 170. 15. yüzyıl 'Doublet' giysi örnekleri.…….....144
Şekil 171. 15. yüzyıl metal şövalye zırh örnekleri...……145
Şekil 172. 15. yüzyıl Alman askeri deri zırh örneği..…..……..…….146
Şekil 173. 16. yüzyıl tayt pantolon örneği.……...…….148
Şekil 174. 16. yüzyıl Avrupa erkek çakşır pantolon taklit örnekleri.…….…….....148
Şekil 175. 16. ve 17. yüzyıl Avrupa kadın elbiselerin içerisine giyilen korsaj …..…..149
Şekil 176. 16. ve 17. yüzyıl Avrupa kadın elbiselerinin etek altına giyilen Fransız tarlatan örneği hali……...…….....150
Şekil 177. 16. ve 17. yüzyıl Avrupa soylu kadınlarının kullandığı elbise modeli …...151
Şekil 178. 16. yüzyıl İngiliz soylu elbise örneği ……..……151

Şekil 179. 1570-1580 Avrupa erkek jerkin örneği……..……152
Şekil 180. 1580 Batı Avrupa erkek jerkin örneği…….....153
Şekil 181. 1610-1625 Britanya erkek jerkin ceket..…….…153
Şekil 182. 1580 Erkek yelek ceketi ……...……...154
Şekil 183. II. Johann Georg'a ait bir giysi örneği 1678…….....155
Şekil 184. 17. Yüzyıl İtalyan erkek giysi örneği……..……155
Şekil 185. Johann Georg II ait çocukluk giysi örneği 1612……..156
Şekil 186. 1620 Fransız erkek doublet ceket örneği …….....157
Şekil 187. 1760 İngiliz erkek ceketi …….....159
Şekil 188. 1770 İngiliz erkek ceketi …….....159
Şekil 189. 1750 İngiliz erkek ceketi …….....160
Şekil 190. 1750 İngiliz erkek ceketi …….161
Şekil 191. 1790 İngiliz kapitone erkek yeleği…….....161
Şekil 192. 18. Yüzyıla ait banyan isminde bir erkek giysi örneği ….……...162
Şekil 193. 1760 İngiliz kadın giysisi ……...…….163
Şekil 194. 1740 Fransız soylusuna ait manto …….……..164
Şekil 195. 18. Yüzyıl İtalyan kadın giysi örneği ……..……164
Şekil 196. Tartan kumaşı ile üretilmiş kilt giysisi giyen 18. yüzyıl İskoç soylu resmi.165
Şekil 197.Günümüz kilt kullanımı ve örnekleri ……..…….166
Şekil 198. 1870 İngiliz erkek ceket örnekleri……..... 168
Şekil 199. 1850-1890 İngiliz erkek paltosu..……...……..168
Şekil 200. 1890 İngiliz erkek ceketi ….....169
Şekil 201. 1815 erkek paltosu ……..169
Şekil 202. 19. Yüzyıl erkek pantolon kapama yöntemi …….....170
Şekil 203. 1815 Erkek giyim örneği……...…..171
Şekil 204. 19. Yüzyıl erkek pantolon örneği……..……..172
Şekil 205. 1892 İngiliz kadın ceket-örneği……...172
Şekil 206. 1885 İngiliz kadın giysi örneği ….……...…….....173
Şekil 207. 1910 Amerikalı iki genç kadın...…….....177

Şekil 208. 120. yüzyılın ilk yılları, Kral VII. Edward..…….....178
Şekil 209. Sol görsel 1. Dünya Savaşı dönemi kadınlar için üretilen motorlu birlik giysisi Londra'da bulunan Marshal & snelgrov mağazasında satılan bir kadın giysi örneği.……...…….179
Şekil 210. 1913 Amerika'da üretilmiş özel tasarım bir kadın giysisi…….....179
Şekil 211. 1920 İngiltere kadın giysisi ……...……..180
Şekil 212. 1920 Almanya'da kadın paltosu.…..……...……..181
Şekil 213. 1925 yılında yarım kruvaze ceket örneği …….……...182
Şekil 214. 1938 Elsa Schaparelli'nin Fransa kadın ceketi…….…….....182
Şekil 215. Fransa 1936 Jeanne Lanvin'e ait ceket örneği…….……...183
Şekil 216: Victor Stiebel'in tasarladığı İngiliz asker üniformasından ilham alınarak tasarlanmış kadın giysisi …….....183
Şekil 217. 1946 Erkek palto örneği.…….....184
Şekil 218. Fransız tasarımcı Hubert de Givenchy'nin tasarımı ……....185
Şekil 219. 1954 Christian Dior tasarımı bir kadın elbisesi.…….……..186
Şekil 220. 1955 Claire McCardell in kadın elbise tasarımı.…….….187
Şekil 221. 1953 The Wild One filminden Marlon Brando'un fotoğrafı.……..…...188
Şekil 222. 1967 Courreges kadın paltosu tasarımı..…….……188
Şekil 223. Fransız tasarımcı Pierre Cardin tarafından tasarlanmış erkek tuniği..…….189
Şekil 224. 1970'lerde kullanılan kadın tulumları …….....190
Şekil 225. Antony Price 1986 İngiltere…….190
Şekil 226. 1980 Jean Paul Gaultier Fransa ……..…….....191
Şekil 227. Ann Demeuelemeester'ın 1996 da yaptığı kadın giysi tasarımı ……..…...192
Şekil 228. 1993 Vivienne Westwood kadın giysi tasarımı.…….....193
Şekil 229. 2016 Versace bahar tasarımı …….....194
Şekil 230. Phillip Lim markasının kadın kruvaze ceketi ……..…...195
Şekil 231. Dion Lee markasının 2018 bahar koleksiyonundan bir örnek ……....196
Şekil 232. 2020 Vogue markasının kadın ceket tasarımı.…..……....197
Şekil 233. Vogue markasının 2016'daki kadın ceketi tasarımı ……197

Şekil 234. Tasarımcı Yohji Yamamoto'nın 2013 sonbahar tasarım koleksiyonundan ceket tasarımı……..……...198
Şekil 235. Costume National firmasının Milano'daki 2015 sonbahar koleksiyonundan örnek ……..……...199
Şekil 236. Vogue markasının 2015 bahar ayı koleksiyonundan bir ceket ……..….200
Şekil 237. Vogue markasının 2016 bahar ayı koleksiyonundan bir ceket ……..…….200
Şekil 238. DKNY markasının 2016 bahar ayı koleksiyonundan…….....201
Şekil 239. Proenza Schouler markasının 2012 son bahar koleksiyonundan……..…..202
Şekil 240. Proenza Schouler markasının ceket tasarımı…….....203
Şekil 241. Nowfashion markasının 2018 son bahar koleksiyonundan…….....204
Şekil 242. Vogue markasının 2015 sonbahar koleksiyonundan.……...……....204
Şekil 243. Francesca Liberatore markasının 2012 bahar koleksiyonundan …….....205
Şekil 244. Etsy sitesinde satılan pantolon modeli …….....206
Şekil 245. Vogue markasının 2018 kış kolesyonundan.…….……..206
Şekil 246. Vogue markasının 2013 sonbahar koleksiyonundan..…….....207
Şekil 247. Etsy internet sitesinde satılan pantolon örneği.……...208
Şekil 248. Gagodeal sitesinde satılan pantolon örneği..…….....208
Şekil 249. Tidebuy internet sitesinde satılan bir gömlek…….....209
Şekil 250. Vogue markasının 2019 bahar koleksiyonundan bir gömlek……..210
Şekil 251. Vogue markasının 2017 bahar ayı koleksiyonundan bir elbise ……..…211
Şekil 252. Dornob.com sitesinde yayınlanan 120 fermuarlı elbise örneği……212
Şekil 253. STYLEONME sitesinde satılan bir etek örneği..…..……213
Şekil 254. Kemerli pantolon tasarımı.……...215
Şekil 255. Kemerli pantolon tasarımı açılıp, kapama yöntemi …….....216
Şekil 256. Kemerli pantolon tasarımı teknik çizimi ve kalıbı ……..217
Şekil 257. Kadın gömlek tasarımı……....217
Şekil 258. Kadın gömleği tasarımı'nın açılıp kapama yöntemi ……...218
Şekil 259. Kadın gömleği tasarımı teknik çizimi ve kalıbı……...……219
Şekil 260. Erkek ceketi tasarımı..……..219

Şekil 261. Erkek ceketi tasarımı kapama yöntemi……...220
Şekil 262. Erkek ceketi tasarımı teknik çizimi ve kalıbı …….....221
Şekil 263. Kadın yelek tasarımı..……...……...221
Şekil 264. Kadın yelek tasarımı kapatma yöntemi...…….222
Şekil 265. Yeleğin teknik çizimi ile kalıbı.…….....223
Şekil 266. Erkek korse ceket tasarımı...……...…….....223
Şekil 267. Erkek korse ceket tasarımı kapama yöntemi....……224
Şekil 268. Korse ceketin teknik çizimi ile kalıbı....……...225

KISATMALAR

Yy.: Yüzyıl

GİRİŞ

Geçmişten günümüze uygarlıklar tarihini incelediğimizde, farklı uygarlıkların üretmiş oldukları el işçiliği eşyaların ve burada kullandıkları yöntemlerinin araştırılması sayesinde incelenen toplumun estetik anlayışını ve dünyaya bakış açılarını bir ölçüde anlayabiliyoruz. Üretilen bir icadın ve bir tekniğin kullanılma rotasına göre kültürlerin ticaret, keşif ve savaş yolları ile kendileri dışında farklı uygarlıkları etkilediklerini görebiliyoruz. Dünya uygarlık haritası komşu kültürlerin birbirleri içine geçmiş kültürel etkileşimlerinden oluşan büyük bir yapboz gibidir. Her kültür bir yanındakini etkiler böylelikle büyük bir bilgi ve kültür akışını oluşturan iletişim ağı ortaya çıkar. Giyim tarihine baktığımızda da birçok giysinin tekniği, tarzı, estetik dokusunun oluşumu binlerce yıl önceye dayanmaktadır. "İnsanların karanlık çağlarda hayvanların derilerini kurutup, üzerlerine direk giydikleri bilinmektedir. Ancak M.Ö. 40.000'de kullandıkları hayvan derilerini kesici bir alet ile kesip, ince uçlu sivri bir aletin yardımı ile delerek ağaç kabuklarından ürettikleri ilk ipin dikiş tekniğini oluşturmasına olanak sağlamışlardır. İşte o zaman giysinin formuna şekil vermeye başlamışlardır ve ilk giyim stili başlamıştır (Orsborne, vd, 2013: 12). M.Ö. 10.000 yıllarına gelindiğinde avcı ve toplayıcı olarak göçebe yaşayan insanlar buzul çağının sona ermesi ve tarımsal faaliyetlerin başlaması ile yerleşik hayata geçiş sürecini başlatmışlardır. Yerleşik hayata geçen insan gruplarının giysilerinde coğrafik şartlara göre kültürel ve sanatsal bakış açıları oluşmaya başlamıştır. Bu insanlar coğrafyalarındaki şartların sağlamış olduğu tarımsal ürünlere göre kumaş üretmişlerdir. Tarımsal tekstil ürünlerinin en temeli olan pamuk ve ketenin yanı sıra hayvancılık yapan toplumlarda da sıklıkla yün kullanıldığı görülmektedir (Fogg, vd, 2017: 8). Arkeolojik verilere göre coğrafyanın elverişli olmasından kaynaklı insanların ilk yerleşme yerleri Mezopotamya ve çevresindedir. Mezopotamya, Anadolu ve Mısır'da yükselişe geçen uygarlıklar ilk kültürel bulguları bize sunmaktadır. Kültürün önemli parçalarından olan giyim kuşam da buna dâhildir.

Giyside en ilkel form olan T biçimdeki bel altı giysileridir. Genelde ilkel kabilelerde yaygın olarak görülür. Kumaşın bir ucu iki bacak arasından geçerek göbek altına doğru gider. Kumaşın diğer iki ucu ise beli çevreleyerek giyside kuşak görevi

görür ve üç nokta üst üste gelerek giysi kapanmış olur (Görgünay, 2008: 29). Bunun dışında düz dikdörtgen bir kumaşı farklı dolama yöntemleri ile bel altına sararak benzer giysiler elde edilebilmektedir.

Daha sonra giyim kültürü biraz daha gelişerek peştamal grubu giysileri oluşturmaya başlar. Bu tip giysiler sıklıkla Mezopotamya'da görülür. Peştamal tipi giysiler dikdörtgen bir kumaşın bel çevresine sarılması ile kullanılır. Genelde başka bir kumaştan yapılan kuşak veya bir tür kemerle bele tutturulur. Düğüm atma veya iğneleme yöntemi ile de aynı işlem uygulanabilir (Görgünay, 2008: 29).

Giyim kültürü geliştikçe insanlar daha geniş kumaşları vücutlarının tamamına sarmaya başlamış ve kumaşı vücutlarının formuna uydurarak kültürel modanın temelini atmışlardır. Bu tip giysiler bir veya birden fazla dikdörtgen kumaşın vücudun tamamına sarılması ile giyilmektedir. Çoğunlukla kesme ve dikme işlemleri uygulanmadan kumaş vücudun şekline uygun hale getirilmektedir. Kumaşın çeşitli yerlerinden iğneleme veya düğümleme yöntemleri kullanılarak giysi kapatılıp vücuda sabitlenir. Genellikle bele bir kuşak veya kemer takılarak giysi vücut hatlarına uygun hale getirilir ve giysiye biraz daha estetik bir görüntü kazandırılır. Bu tip giysi türlerinin en iyilerine Yunan, Roma giysileri ve Hint sarisi örnek olarak verilebilir (Görgünay, 2008: 29). Ancak bu tip giysi türünün daha da eskiye dayanan bir geçmişi vardır. Bu giysi türünü oldukça geliştiren Yunan ve Romalılar eski Anadolu uygarlıklarından ve Mısır'dan etkilenmişlerdir.

Cilalı taş devrinde yerleşik hayata geçilmesi ile giyim kültürünün başlaması Anadolu'nun en eski yerleşkelerinden olan Çatalhöyük'te olduğu kabul edilmektedir. Bu kültür diğer Anadolu yerleşkelerini etkilemiş ilk olarak Hititlere, Hititlerden İyonya'ya miras kalmıştır. Daha sonraları antik Yunan giyimine etki eden bu kültür Yunanlılardan Roma'ya kadar yayılmıştır (Göleş, 2010: 3).

Bir Anadolu halkı olan Hititler M.Ö. 1700-1200 yılları arasında Anadolu'da etkin bir kültür haline gelmişlerdir. Hitit giyim kültüründe en yaygın giysi tipinin düz bir peştamalın bele sarılarak kullanıldığı halidir. Ancak zaman içerisinde tüm vücudu kaplar şekilde elbiseler kullanmaya başlamışlardır. "Yuvarlak yaka bu giysiler, vücudu sararak bele iner. Evaze açılan eteğe sahip bu giysiler kimi zaman tek, kimi zaman

uçlarında püsküllleri ile giysiye hareket veren çeşitli şallar ile birlikte kullanılmışlardır" (Gürsoy, 2004: 23). Belden bağlamalı peştamal, dikişli tunik ve tunik üzerine kullanılan şallı giyim tarzı Asur'da ve Urartularda da daha gelişmiş biçimde kullanılmıştır.

Antik Yunan ve Roma giyim kültürünü etkileyen ve Antik Yunan uygarlığının beşiği olan İyonya, Urartu giyim kültüründen çok etkilenerek Mezopotamya ve Anadolu giyiminin Yunan ve Roma giyim kültürüne aktarılmasına neden olmuştur (Gürsoy, 2004: 39). Ancak Antik Yunan ve Roma giyimi kültürünü etkileyen çok önemli bir uygarlık daha vardır o da Antik Mısırdır.

Araştırılan birçok uygarlığın hangi malzemeler ve yöntemler kullanarak giysilerini kapattıkları, bu malzemeler ve yöntemlerin uygarlıklar arasında nasıl aktarıldığı görülmektedir. Geleneksel giysileri incelediğimizde aslında günümüz giysilerinden ne kadar farksız oldukları açığa çıkmaktadır. Her zaman daha kullanışlı ve vücuda uygun giysiler üretmekte olan insanlar her türlü kapama yöntemi ve malzeme ile sürekli bir arayış içerisinde olup birçok giysi formunun oluşmasına neden olmuştur. Kitaplardan, daha önce hazırlanmış tezlerden, makalelerden, internet sitelerinden yapılan araştırmalarda abartılı sahne kostümleri dışında günümüzde kullanılan giysilerin tamamının geçmişte farklı kültürler tarafından üretildiği, modern sandığımız giysilerin ufak farklarla defalarca kullanıldığı rahatlıkla görülebilmektedir. Hatta geçmişte üretilen bazı giysilerin daha konforlu ve daha kullanışlı olduğunu ancak günümüzde seri üretime uygun olmadığı ve sürekli değişen modaya ayak uyduramadıkları için üretilmediği bile ortaya çıkmaktadır. Araştırmalarda bu giysilerin incelenerek derlenmesi ve birbirleri arasında bağlar kurmak amaçlanmaktadır. Bu derlemeler ve bağlantılar sayesinde yeni bir giysi kapama yöntemi arayışında olan veya yenilikçi giysiler tasarlamak isteyen tasarımcıya ilham vermesi hedeflenmiştir. Tezin birinci bölümünde giysinin kapama malzemeleri ve giysi kapama yöntemleri açıklanmıştır. İkinci bölümde birçok

uygarlığın kültürel giysileri görseller ile anlatılırken üçüncü bölümde 20. yüzyıl sonrası ve günümüz yenilikçi giysilerinin geçmişle bağlantısı gözetilerek incelenmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise tezdeki dört bölümden ilham alınarak giysi kullanışlılığını arttıran alternatif yeni giysi kapama formları ve yöntemleri ortaya koyularak sunulmaktadır.

1. BÖLÜM

GİYSİ KAPAMA MALZEMELERİ ve YÖNTEMLERİ

1. BÖLÜM

GİYSİ KAPAMA MALZEMELERİ ve YÖNTEMLERİ

Bir giysiyi incelemeden önce giysi kapama malzemelerini ve yöntemlerini öğrenmek gerekir. Giysi kapamaları, yöntem ve malzemenin iş birliği ile gerçekleşir. Bu nedenle yeni bir giysi incelemesi veya bir tasarım yaparken geçmişten günümüze olan malzeme ve yöntemlerin rehberliğine ihtiyaç duyarız.

1.1. Giysi Kapama Malzemeleri

Giysiyi oluşturan, kumaş ve iplik gibi temel malzemeler bulunmaktadır. Giyim tarihine baktığımızda bu iki malzeme ile sınırsız giysiler üretildiğini görebilmekteyiz. Ancak insanlık zaman zaman giysilerini süsleyebilmek, zaman zaman ise giysinin kullanımına yardımcı olabilmek amacı ile ek malzemeleri giysilerin oluşturulmasında kullanmışlardır. Özelikle giysi kapama malzemeleri estetik ve işlevsellik anlamında giysinin en önemli aksesuarları olmuşlardır.

Giysi kapama malzemelerini incelediğimizde iğne, fibula, kemer ve düğme; tekniğin yoğun kullanıldığı aksesuarlardır. Günümüzde ise fermuar en çok kullanılan giysi kapama malzemesidir.

1.1.1. İğne ve Fibula

İğne günümüzde çelikten üretilen, sivri uçlu, bir şeyi dikmeye veya tutturmaya yarayan araçtır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri). Geçmişte farklı madenler, ağaç ve kemikle de üretilmiştir. Tarihteki ilk iğne kemikten üretilmiş ve giysi olarak kullanılan derileri birbirlerine tutturarak kapamak için paleolitik dönemde kullanılmaya başlamıştır. Hititler döneminde de kullanımı devam ettiği bilinmektedir (Şekil 1). Zaman içerisinde giysiyi tutturmanın dışında dikiş ve nakış için de iğne kullanılmaya başlamıştır (Göleş, 2010: 3).

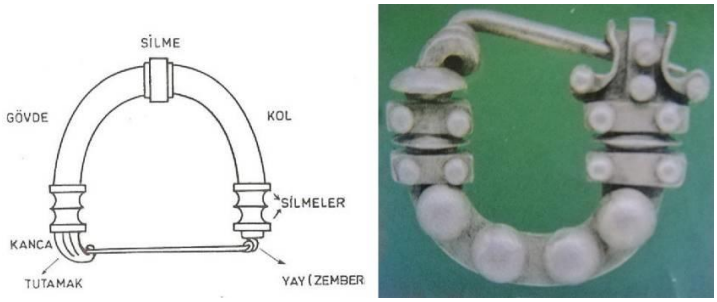
Şekil 1: Hitit dönemi kemik iğne
(Okcu, 2014, s137).

Giysileri vücutlarına çeşitli şekillerde sararak kullanan Urartular iğne kullanımını oldukça artırmışlardır (Şekil 2). İğneleme yöntemi ile giysileri kapatmışlar ayrıca aksesuar olarak kullanarak işlevsel kullanımı estetik değerle birleştirmişlerdir.

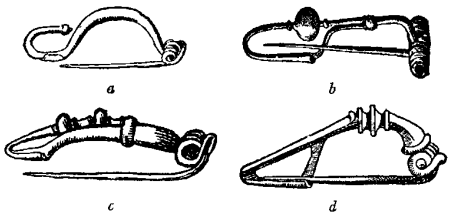
Şekil 2: Urartu iğne örnekleri
(https://www.rhm.org.tr/event/rezan-has-muzesi-urartu-takilari-koleksiyonu/, Tarih: 27.01.2020).

M.Ö. 8. yy'da Urartu iğnelerinin üzerine Frigyalılar iğneleme tekniğini daha da geliştirerek çengelli iğneyi bulmuşlardır (Göleş, 2010: 142-144). Daha sonraları bu iğne süslü formlarla yapılmaya başlayınca veya bir broş ilave edilince fibula adını almıştır. Ancak Urartular giyim tarihinde çengelli iğneyi fibula ismiyle kullanan ilk uygarlıktır (Gürsoy, 2004: 38).

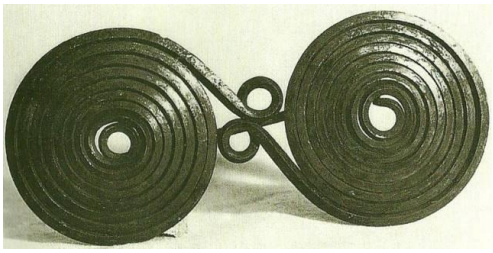
Şekil 3: Sol görsel: Çengelli iğne ve fibula sistem şematiği (Göleş, 2010: 146)
Sağ görsel: M.Ö. 8-7 yy. Frigya çengelli iğne (fibula) örneği (Türe, 2011: 144).

Çengeli iğnenin çalışma mantığı şu şekildedir; bir yayın bir kolu, altındaki zember sayesinde dikey çizgi pozisyonunun dışında gergin olan bir iğne tutar. Bir kolu da iğneyi yatay pozisyonda gerdikten sonra tutabilmesi için bir kanca (tutamak) tutar ve bu sayede iğnenin içine aldığı nesne çengeli iğne kapandıktan sonra iğneden kurtulamaz (Şekil 3, Şekil 4).

Şekil 4: M.Ö. 300 çengelli iğne (fibula) modelleri
(http://dita2indesign.sourceforge.net/dita_gutenberg_samples/dita_encyclopaedia_britannica/html/entries/entry-d1e21735.html, Tarih:29.01.2020).

Fibula kullanımı Anadolu giyimini o kadar etkilemiştir ki Antik Yunan giyim kültürünün vazgeçilmez parçası halini almıştır. İğneleme yaparak giysi modelleri oluşturan Antik Yunanlılar Roma giyim kültürünü ciddi biçimde etkilemiştir (Şekil 5). Fibula o kadar yayılmıştır ki birçok Avrupa Kelt ve Cermen kabilesinde de kullanılmıştır.

Şekil 5: Antik Yunan fibula örneği
(Göleş, 2010: 150).

Zaman içerisinde iğnelerin üzerine broş yerleştirerek kullanma biçimi daha da yaygın hale gelmiştir (Şekil 6, Şekil 7, Şekil 8).

Şekil 6: M.S. 5. yy. Roma fibula örneği
(https://www.ancient.eu/image/4742/roman-fibula/, Tarih: 29.01.2020).

Şekil 7: Avrupa Cermen kavimlerinden Vizigotlar'a ait fibula örneği
(https://smarthistory.org/fibulae/, Tarih: 29.01.2020).

Şekil 8: M.S. 5 yy Doğu Roma (Bizans) fibula örneği. Tatar yayına benzemesinden dolayı Tatar yayı fibula olarak da bilinmekte olan bir model (https://smarthistory.org/fibulae/, Tarih: 29.01.2020).

Zaman içerisinde fibuladaki estetik değer o kadar ilgi görmüştür ki işlevsellik olmadan sadece giysiye estetik bir değer katabilmek için broşlar üretilmiş ve aksesuar olarak kullanılmıştır. Günümüzde fibuladaki işlevselliği sadece çengelli iğneler karşılamaktadır (Şekil 9).

Şekil 9: Günümüzde kullanılan sade çengelli iğne modeli (http://sark-ithalat.com/index.php?route=product/product&path=111&product_id=233).

Farklı bir model olarak da İskoç iğneleri vardır (Şekil 10).

Şekil 10: Klasik İskoç iğnesi modeli (https://kiltsociety.com/collections/kilt-pins/products/safety-pin-style-kilt-pin, Tarih: 30.01.2020).

İskoç iğnelerinin kullanılma amacı, temelde İskoç eteklerinin (kiltlerin) formundan kaynaklı yürürken eteğin açılmasını engellemek için kullanılarak eteğe bir tür kapama yöntemi uygulamaktır. İlk başta günümüz çengelli iğnesine benzese de boyutları normal bir çengelli iğnenin 2-3 katıdır ve normal bir çengelli iğneye göre daha serttir. Bazı İskoç iğneleri ise sade bir iğne üzerine bir desen eklenerek kullanılır (Şekil 11).

Şekil 11: İskoç iğnesi modeli (https://kiltsociety.com/collections/kilt-pins/products/thistle-kilt-pin, Tarih: 30.01.2020).

Günümüzde fibulaya en yakın iğneler, Kelt iğneleri olarak satılan iğnelerdir.

Şekil 12: Kelt iğne modeli
(https://www.mullsilver.co.uk/, Tarih: 30.01.2020).

Kelt iğnelerinin çalışma mekaniği genellikle bir dairenin merkez ortasına kökten bağlı olan ve yukarıya aşağıya hareket eden bir iğnenin, tutacağı yeri içine aldıktan sonra kapanıp kumaşı dairenin merkezine sıkıştırmasıyla oluşur. Bu iğneler genellikle büyük kalın şalların boyuna dolandıktan sonra istenilen yerden tutturularak sabitlenmesi için kullanılır (Şekil 12).

1.1.2. Kemer

Kemer giysilerin farklı bölgelerinde kullanılsa da genel olarak bel çevresine bağlanan, pantolon ve etek gibi giysileri bir toka yardımı ile tutturamaya yarayan deri, kumaş veya metalden üretilen bir tür bel bağıdır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri). Çok farklı malzeme ve kullanım örnekleri olan kemerler giyside kapama yöntemi olarak oldukça etkili ve çok sık kullanılmıştır.

Şekil 13: Anadolu'nun Çatalhöyük bölgesinde bulunan M.Ö. 6000'e ait kemik kemer tokası
(Türe, 2011: 23).

İlk olarak giysiyi vücuda tutturma ve kapama işlevini görmesinin yanı sıra bir takım eşyayı asarak taşıma görevinde de kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak zamanla bir statü göstergesi olarak görülmeye başlamasından kaynaklı estetik değerler yüklenerek çok gösterişli kemerler, maden çağının getirileri kullanılarak da üretilmeye başlamıştır. Çatalhöyük'te bulunan erkek mezarlarında silahların yanı sıra kemik kemerler de bulunmuştur (Türe, 2011: 27). Bu durum, kemerin bir statü göstergesi olarak kullanıldığına kanıt olarak gösterilebilir (Şekil 13). Kemerin kullanım mantığı şu şekildedir; kullanan kişinin bel çevresini tam tur sarıp sıkıştırarak giysiyi kişinin vücuduna tutturmayı amaçlar. Kuşaktan farkı ise önde kullanılan tokadır. Kuşak sadece kumaştan yapılarak çoğunlukla bel çevresini birden çok tur dönüp önde düğümlerken kemer farklı malzemelerden üretilebilir ve bel çevresini tek tur dönerek ön kısmında bir toka sayesinde kilitlenir. Kullanımlar bazen farklılık gösterse de genel kullanım bu şekildedir. Farklı tip giysilerde giysinin sadece ufak bir bölümünü kapamak için de kullanılır. Askeri bir zırhı vücuda oturtmak için vücut çevresini sararak kişinin yan hizasında kitlenerek kullanımı da mevcuttur. Urartular kemer işçiliğinde oldukça detaylı, gösterişli ve estetik işler ortaya çıkarmışlardır. Maden işçiliğinde uzmanlaşan Urartular kemerin üzerine arkadan çekiçleme ile kabartma ve bazı bölgelerinde kazıma yöntemi ile figüratif motifler, dinsel ve mitolojik hikâyeler işlemişlerdir (MEGEP, 2006: 8). Düz dokuma kumaşları vücutlarına sararak giysiye dönüştüren Urartular giysileri toparlamak, sıkıştırmak, tutturmak ve kapamak için kemer kullanmaya yönelmişlerdir (Şekil 14).

Şekil 14: Urartulara ait bronzdan yapılma Kemer plakası örneği.
(Yeşilmen, 2018: 33).

Metal plakalarla geniş kemerler yapan Urartular kemerlerin altlarına deri yerleştirerek kullanmışlardır. Bu sayede kullanan kişinin daha rahat hareket etmesi sağlanmıştır (Şekil 15).

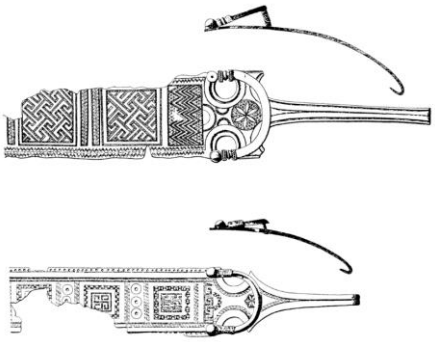
Şekil 15: M.Ö. 7-8. yy. ait Urartu kemer örneği (https://barakatgallery.eu/artworks/categories/478/54770-urartian-bronze-belt-800-bce-700-ce/, Tarih: 26.02.2020).

Urartularla hemen hemen aynı dönemde var olan Frigya Krallığı da geliştirdikleri zengin fibulalarla birlikte kemeri de giyside kapama yöntemi olarak kullanmışlardır. Frigyalılar, Urartulara göre daha farklı tasarım kemerler üretmişlerdir (Şekil 16).

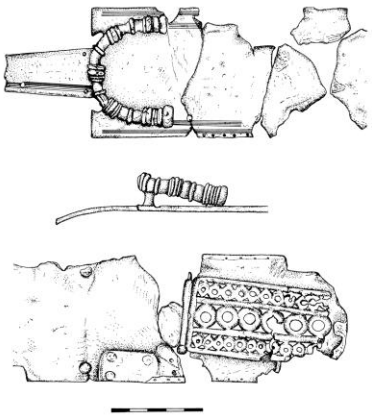

Şekil 16: M.Ö. 8. yy. ait Frigya kemer örneği (Türe, 2011: 144).

Urartu kemerlerine göre daha ince olan bu kemer türü ince bir kanca sistemi ile kilitlenerek kullanılmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17: Frigya kemerlerine önden ve yandan çizimleri ile iki örnek (https://www.mprl-series.mpg.de/proceedings/7/12/index.html, Tarih: 26.02.2020).

Şekil 18: Önden ve yandan çizilerek kopyalanmış Frigya kemer örneği. (https://www.mprl-series.mpg.de/proceedings/7/12/index.html, Tarih: 26.02.2020).

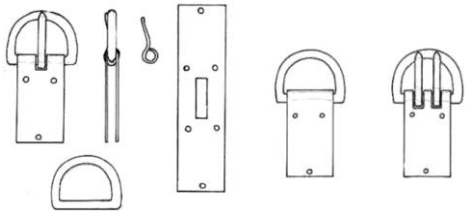
Bu kemer tipi iki metal plakadan oluşmaktadır. Arkadaki sabit bir menteşe yardımı ile kolaylıkla açılıp kapanabilir (Şekil 18). Kullanım esnasında belin tamamını

sardıktan sonra plakanın birinde olan çengel dil, ikinci plakada olan çukura geçirilerek kilitleme işlemi yapılmaktadır. Çengel dilin üzerindeki yarım daire olan kol, çengel dile sabittir ve bu sayede çengeli kaldırıp indirerek kolaylıkla takıp çıkarılabilir. Şekil 19'teki görselde kemerin önden görünüşü mevcuttur, çalışma mekanizması daha iyi anlaşılabilir.

Şekil 19: M.Ö. 8-7. yy.'a ait Frigya kemer örneği
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/327517, Tarih: 26.02.2020).

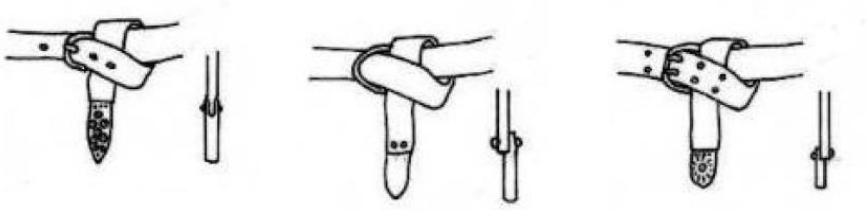
Zaman içerisinde kalıplı giysi modellerinin kullanılmaya başlanması ve yaygınlaşması ile kayış kemer modelleri üretilmeye başlamıştır. Deriden üretilen kayış kemerlerin çalışma mekanizması biraz daha farklıdır.

Şekil 20: Kayış kemerin toka kısmını gösteren bir çizim
(Scott, 1992: 26).

Beli çevreleyen kısmı ince bir deriden olan kayış kemerin bir ucunda Şekil 20'de görüldüğü gibi metalden bir parça, deri kayışa sabitlenir. Sabitlenen demir parçaya bağlı

metal bir parça dil kemerin diğer ucundaki deliklerden geçirilerek kemer tokasını kilitlemiş olur. Günümüzdeki kemerlerde artan kayışı tutabilmek için pantolonlarda kemer köprüleri mevcuttur. Ancak Kelt, Cermen ve Vikingler kemeri farklı bir biçimde sabitliyorlardı (Şekil 21).

Şekil 21: Vikinglerin kayış kemeri kullanma yöntemlerini gösteren çizim (Scott, 1992: 27).

1.1.3. Düğme

Düğme, "Giyecek, yorgan vb.nin bazı yerlerine ilikleyici veya süs olarak dikilen kemik, metal, sedef gibi sert maddelerden yapılmış küçük tutturma aracı" (Türk Dil Kurumu Sözlükleri) olarak tanımlanmıştır. Birbirinden ayrı iki parça kumaşın bir tarafında düğme dikili olur diğer tarafında düğmenin geçip kilitleme işlemini yapabileceği iliğe ihtiyaç duyar. İlik, "Giysi, yorgan çarşafı, yastık kılıfı vb.nin gereken belirli yerlerine düğmenin geçirilebilmesi için iplikle örülerek, parça geçirilerek veya biye ile yapılan küçük yarık" (Türk Dil Kurumu Sözlükleri) şeklinde ifade edilmektedir. İlk düğmelere Hazar Denizi etrafındaki eski yerleşkelerde rastlanmıştır. Cilalı taş devrine ait olduğu düşünülmektedir. İlik ve düğmenin kullanılmaya başlaması, insanların daha gelişmiş giysiler üretmeye başladığı ve giyim açısından daha rahat hareket edilebilme işlevselliğinin dahil edildiği anlamı taşımasından dolayı giyim tarihi açısından oldukça önemli bir noktadadır (Güleş, 2010: 3).

Şekil 22: Tunç çağının sonu demir çağının başlangıcına ait olduğu düşünülen bir düğme örneği M.Ö. 900 (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 09.04.2020).

Çok çeşitli düğme modelleri mevcuttur. Şekil 22'de gördüğümüz düğmenin arkasında, düğmeyi kumaşa dikebilmeye yarayan bir halka mevcuttur. İp, iğne yardımı ile o halkadan geçerek kumaşa girer, daha sonra kumaştan çıkıp tekrar halkaya girerek bir döngü sonucu kumaşa sabitlenir. Gelişmiş yapılı giysilerin oluşturulmasında düğme oldukça etkilidir. Giysi ne kadar çok parçadan oluşuyorsa o kadar çok kapanma noktasına ihtiyaç duyabilir. Düğme yapısı gereği ufak ve her noktaya rahatlıkla sabitlenebilmesinden kaynaklı en birincil başvurulan kapama yöntemleri arasındadır. Kullanım açısından pratik olması giysiyi kullanan kişiye sağlanan rahatlık sebebi ile oldukça etkili, basit ve pratiktir. Ayrıca işlevselliğinin yanı sıra giysilerde en şık aksesuarlar arasındadır. Tasarımsal açıdan geliştirilmiş ve sayısız düğme tasarımları ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 23: M.Ö. 800-700 Antik Yunan'dan kalma bir düğme modeli (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 10.04.2020).

Şekil 23'te gördüğümüz düğme modelinin ortasında iki delik bulunmaktadır. İğne yardımı ile dikiş ipi önce kumaştan geçerek düğmede bulunan deliklerden birine girer ve çıkar daha sonra öteki delikten geçerek kumaşa tekrar girer ve bir döngü sonucu düğme kumaşa sabitlenir.

Düğme çağlar boyu farklı uygarlıklarda farklı tasarımlarla karşımıza çıkmaktadır (Şekil 24, Şekil 25, Şekil 26, Şekil 27).

Şekil 24: M.Ö. 500 Antik Yunan'dan kalma Gorgon başlı süslemeli düğmeler (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 10.04.2020).

Şekil 25: M.S. 5-6 yy. Sakson düğme modelleri. (https://www.wikiwand.com/en/Anglo-Saxon_brooches, Tarih: 17.01.2021).

Şekil 26: M.S. 13.-14. yy. Bizans düğme örneği. (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 10.04.2020).

Şekil 27: Sri Lanka'da bulunan düğme örneği. Müzenin edinme tarihi 1898. (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 10.04.2020).

Zaman içerisinde düğme tasarımları o kadar önemli bir noktaya gelmiştir ki artık düğmelere armalar da işlenmektedir (Şekil 28).

Şekil 28: Britanyalılara ait düğme modeli. Müzenin edinme tarihi 2004. (https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 10.04.2020).

Farklı farklı düğme-ilik ilişkisi tasarımları vardır. Bunlardan en yaygını şu şekildedir; kapanacak ağzın bir tarafında düğme dikilidir, diğer tarafında düğmenin geçebileceği ilik kesiği açılmıştır (Şekil 29).

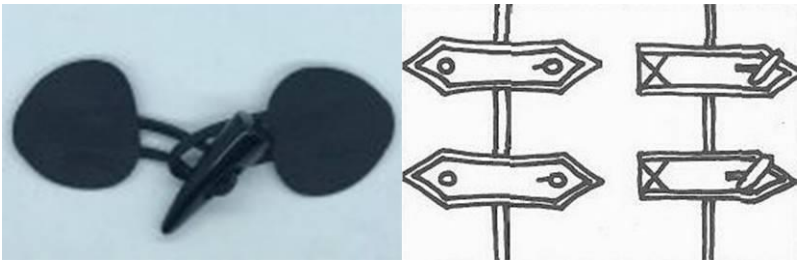

Şekil 29: Düğme-ilik ilişkisine bir örnek (https://1.bp.blogspot.com/xBDuIZyy0Yo/VcaFVoloCiI/AAAAAAAAaYk/h9wQr0tV-pI/s200/ilik_dugme_iligi_iliklemek.jpg, tarih: 10.04.2020).

Şekil 30: Düğme-ilik ilişkisine bir örnek (https://10marifet.org/yazi/farkli-dugme-cesitleri/, tarih: 10.04.2020).

İkinci en yaygın düğme-ilik tasarımında şekil 30'da görüldüğü gibi kapanacak ağzın bir tarafında düğme dikilidir, diğer tarafında ise dışarıya doğru çıkan, iplikten veya kumaştan oluşan yarım halka bir tünel dikilidir. Birit İlik olarak bilinmektedir.

Şekil 31: Düğme-ilik ilişkisine bir örnek. Sol (https://www.sedeftuhafiye.com/urun/deri-biritli-coban-dugme-seti-siyah, Tarih: 08.04.2021), Sağ (http://tr.texsite.info/Atkılı_kapama%3Bçoban_kapama, Tarih: 08.04.2021).

Birit ilik sistemine benzer bir başka kapama örneği çoban kapamadır. Çoban düğme veya atkı kapama olarak bilinen düğme sistemidir. Birit ilik sisteminden en önemli farkı düğmenin şeklidir. Düğme modeli diğer düğmelerin aksine yuvarlak değil

oval bir yapıdadır ve giysi kumaşına değil giysiden çıkan bir ipe bağlıdır. Şekil 31'de görüldüğü gibi bir çalışma şekline sahiptir.

Şekil 32: Düğme-ilik ilişkisine bir örnek. Sol (https://hediyelove.net/isim-bas-harfli-siyah-kol-dugmesi, Tarih: 18.04.2021), Sağ (https://www.gumusistan.com/blog/icerik/kol-dugmesi-nasil-secilir, Tarih: 18.04.2021).

Bir başka düğme ilik yöntemi, günümüzde kol düğmesi olarak bilinen düğme türüdür. Gömleklerin kol manşetlerinde kullanılmak için tasarlanmış bu düğme genellikle kıyafete şık bir aksesuar olsun diye kullanılmaktadır. Düğmenin kullanım yöntemi şu şekildedir; öncelikle düğmeler giysiden bağımsızdır. Düğmelerin arkalarında şekil 32'de görüldüğü gibi kapanıp açılan bir kilit sistemi vardır. Gömleklerin kol manşetlerindeki sağ ve sol yanlarda bulunan ilik üst üste getirildikten sonra düğmeler geçirilir ve kilitleme işlemi yapılır.

Günümüzde farklı malzemelerden farklı üretim yöntemleri ile düğmeler üretilmektedir. Günümüzdeki düğmeleri 7 grupta inceleyebiliriz (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 18).

1. "Polyester düğmeler
2. Plastik Düğmeler
3. Metal Düğmeler
4. Çakma Düğmeler (Kot Düğmesi)
5. Metalize Düğmeler

6. Tahta Düğmeler
7. Kaplama Düğmeler” (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 18)

Şekil 33: Sol plastik düğme görseli, sağ polyester düğme görseli (https://www.merihdugme.com.tr/, Tarih: 10.04.2020).

Plastik düğmeler ile polyester düğmeler birbirlerine karıştırılan türlerdir. Ancak hem malzeme bakımından hem de üretim bakımından birbirlerinden farklıdırlar. Plastik düğmeler hem çok daha hafiftirler hem de istenilen her türlü tasarım kolaylıkla üretilebilmektedir (https://www.plassanbutton.com/, Tarih: 06.01.2021). Polyester düğmeler ise her türlü giysiye uygun üretilebilen plastiğe göre daha ağır, sert ve mat bir türdür (Şekil 33).

Şekil 34: Sol metal düğme görseli, sağ metalize düğme görseli. Sol (https://laurelleaffarm.com/antique-vintage-button-lot-for-altered-art-or-jewelry-old-metal-buttons-Laurel-Leaf-Farm-item-no-u61763.htm, Tarih: 10.04.2020), sağ (https://www.baycardugme.com/metalize-dugmeler, Tarih: 10.04.2020).

Metalize düğmeler metal düğmelerden daha hafiftir. Asbestten (A.B.S) yapılan metalize düğmelere metal görüntüsü için kaplama yapılmaktadır (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 19). Metal düğmeler gerçek metalden üretilmeyen metalize düğmelere göre daha ağır ve dayanıklı bir türdür (Şekil 34). Özelikle denim kumaşlarında çok sık kullanılmaktadır. Metal düğmelerin dikme düğme, çakma düğme, alttan ayaklı düğme olarak çeşitleri vardır. Metal düğmeler giysiye daha pahalı ve profesyonel bir görüntü katmaktadır (https://polkom.com/tr/urunler/polyester-dugme/, Tarih: 06.01.2021).

Şekil 35: Kot düğme modelleri
(https://www.merihdugme.com.tr/, Tarih:10.04.2020).

Çoğunlukla kot ceket ve pantolonlarda kullanılan çakma düğme denen kot düğmeleri diğerlerinden farklı bir sisteme sahiptir. Düğme iki parçadan oluşmaktadır. İlk parça daha büyük ve düğmenin iliğe geçen kısmını oluştururken diğer parça daha çok bir iğneye benzer ve düğmenin sabitlendiği kısmı oluşturur. Büyük parçanın ön yüzünün arkasında küçük parçanın iğne benzeri yapısının içine girebileceği bir oluk vardır. Küçük parça kumaşı delerek geçirilir, üzerine büyük parça yerleştirilerek çakılır. Bu sayede küçük parçanın iğnesi büyük parçanın içerisinde yassılaşarak oluğu doldurur ve kilitlenir (Şekil 35).

Şekil 36: Ahşap düğme modelleri
(http://oztekinacc.com/urunlerimiz/tahta-dugme/#!, Tarih:10.04.2020).

Ahşap düğmeler gerçek ahşaptan üretilen doğal maddeye sahip bir türdür. Kolaylıkla işlenebilen bir yapıya sahiptir. Doğal dokusu mat olan ahşap vernikleme sayesinde parlak efekt de kazandırılabilmektedir (Şekil 36). Görünümü neticesinde kalın giysiler, Retro tarz giysiler ve eskitilmiş tarz giysilerde sıklıkla kullanılan bir türdür (https://polkom.com/tr/urunler/polyester-dugme/, Tarih: 06.01.2021).

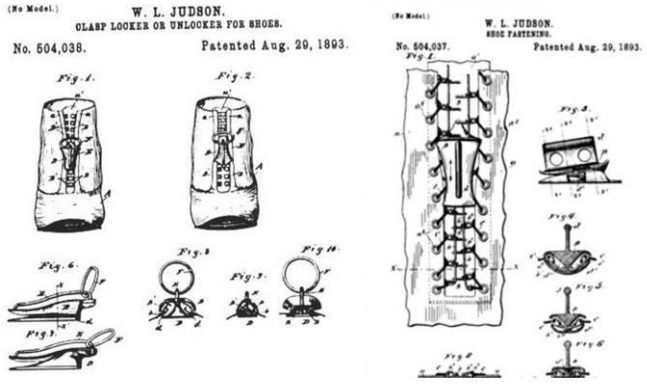
Şekil 37: Kaplama düğme modelleri
(https://www.merihdugme.com.tr/, Tarih:10.04.2020).

Kumaş kaplı düğmeler kumaşı bir kapsüle sıkıştırılarak oluşturulmaktadır. Her giysi tipine göre özel siparişler üzerine oluşturulabilmektedir (Şekil 37) (https://polkom.com/tr/urunler/polyester-dugme/, Tarih: 06.01.2021).

1.1.4. Fermuar

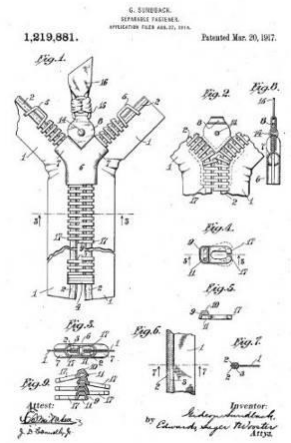
Fermuar, giysinin veya giysi aksesuarlarının açıklıklarını kapamaya yarayan bir tür düzenektir. Bu düzenek birçok dişe sahip iki şeridin birbirleri ile kilitlenmesi sonucunda açılıp kapatılarak çalışır. Bu dişlerin açılıp kapanabilmesi için iki şeridi birbirine bağlayan bir parça bulunmaktadır (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 14).

Fermuar, 19. yüzyılda sanayileşme ile başlayan makineleşmenin getirdiği bir üründür. Fikir, dikiş makinesinin bulunmasının arkasından mekanik bir sistem ile giysileri kapamaya yarayan yeni bir buluş düşüncesi ile ortaya çıkmıştır (http://www.olaganustukanitlar.com/fermuarin-tarihi/, Tarih 17.01.2021). Fermuarı ilk olarak dikiş makinesinin mucidi Elias Howe üretmeye çalışmıştır. Tasarımına "otomatik ve sürekli elbise kapatıcısı" ismini vermiştir ancak tasarımı düğmeli ve kancalı kapamalardan daha kullanışlı değildir. Kullanımı zor, kolay açılan, çabuk paslanan ve üretim maliyeti yüksek bir tasarım olduğu için rağbet görmemiştir. (https://www.bundlehaber.com/detay/8a1bedfd-afb3-4fec-acbc-ec4de6ae110d, Tarih: 17.01.2021). 44 Yıl sonra Whitcomb Judson isminde başka bir mucit "Toka Kilitleyicisi" ismiyle Howe'un tasarımına benzer ama daha kullanışlı bir ürün üretmiştir. Pazarda ilk olarak Whitcomb Judson'ın ürünü yaygınlaştığı için fermuarın mucidi Whitcomb Judson olarak kabul edilmiştir. Ürün ilk olarak giysiden ziyade ayakkabı kapamak için ortaya çıkmıştır. Whitcomb, fermuar üretimi ve tanıtımı yapan bir şirket kurmuştur. 1893 yılında Şikago Dünya Fuarı'nda yapılan tanıtım sonucunda oldukça ilgi gören fermuar tüm Dünya'da ünlenmeye başlamış ve dış pazara açılmıştır (Şekil 38).

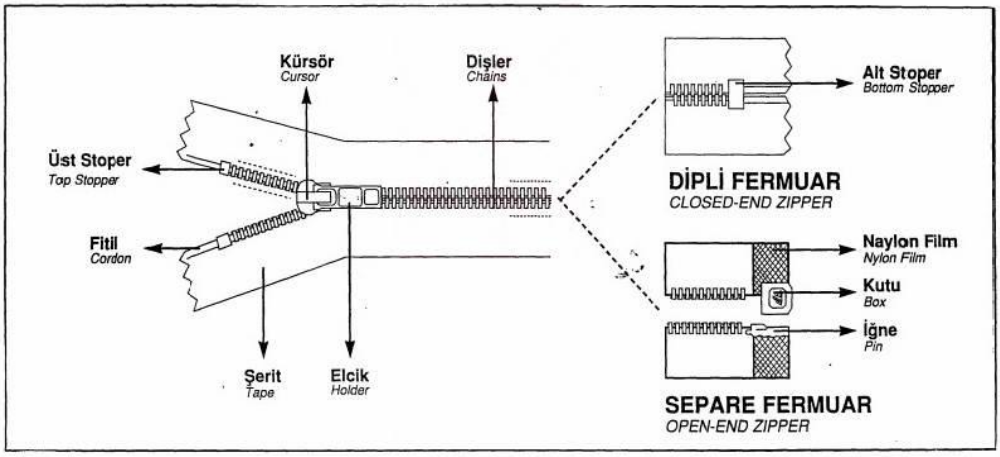
Şekil 38: Whitcomb Judson'ın ayakkabı bağının yerine alınan fermuar patent görseli (https://www.ccsaksesuar.com/fermuar-merak-edilenler/fermuar-nedir-kullanim-alanlari-nelerdir/, Tarih: 17.01.2021).

20. yüzyılın başlarında Gideon Sundback isminde İsveçli bir mühendis, fermuarın esnek ve daha küçük olabilmesi için fermuar dişlerini daha da küçülterek yeniden tasarlayarak modern fermuarı bulmuştur (Şekil 39) (https://www.ccsaksesuar.com/fermuar-merak-edilenler/fermuar-nedir-kullanim-alanlari-nelerdir/, Tarih: 17.01.2021).

Şekil 39: Gideon Sundback'in fermuar tasarımı (http://www.olaganustukanitlar.com/fermuarin-tarihi/, Tarih: 17.01.2021).

B. F. Goodrich, yeni tasarımları olan botlarda kullandığı ürüne fermuar ismini vermiştir ve bu tarihten sonra fermuar ismi yaygınlaşmıştır. 1930'lara gelindiğinde fermuar ilk olarak çocuk giysilerinde kullanılmaya başlamıştır. Bunun bir nedeni, kolay giyilebilen çocuk giysilerini üretmek olabilir. 1937 yılında Fransız bir tasarımcının fikri ile bu buluşun erkek giysilerinde kullanılmasının çok iyi olabileceği düşünülerek erkek pantolonlarında kullanımını öven yayınlar ve tasarımlar yapılmıştır. Bu tarihten itibaren fermuar günümüze kadar giysilerimizin her yerinde kullanılabilen ve en sık tercih edilen kapama malzemeleri arasında ilklerde yer alarak hayatımızdadır (Şekil 40).

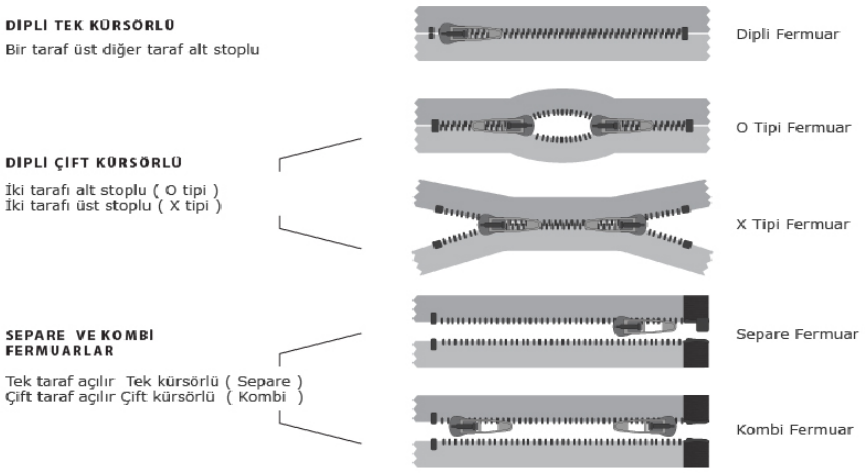
Şekil 40: Modern fermuar ve parçalarının çizimi
(Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 15).

Fermuarlar iki sınıfta incelenmektedir.

1. Dipli fermuar (closed-end zipper)
2. Separe fermuar (open-end zipper)

Dipli fermuarlar alt kısımdan birleşiktir. Yani fermuar açıldığında elcik (kürsör) her iki fermuar şeridine bağlıdır. Bu tip fermuar giysi yakaları gibi parça kapamalarda, deri ve türevleri veya ayakkabı, çanta, gibi aksesuarları kapamak içi kullanılır (Şekil 41).

Separe fermuarlarda ise fermuar açıldığında iki parça haline gelir. Fermuar açıldığında kürsör tek tarafta kalır. Tekrar kapatılması için fermuarın diğer parçasını içine alması gerekir. Bu tip fermuarlar ceket ve hırka gibi giysideki tam açıklıkları kapamak ve açmak için kullanılmaktadır (Şekil 41) (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 16).

Şekil 41: Fermuar türleri
(https://fermuar.com/fermuar-siniflandirilmasi/, Tarih: 17.01.2021).

Fermuarların malzemelerine göre temelde üç sınıfı vardır.

1. Metal dişli fermuar
2. Naylon dişli fermuar
3. Kemik dişli fermuar (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 16)

Metal dişli fermuarların dişleri pirinç, pirinç oksit, pirinç kalay, bakır, alüminyum, alpaka, alpaka nikel oksit gibi farklı maddelerden üretilebilmektedir (Şekil 42). Sert yapısından kaynaklı genellikle dış giyimde ve ayakkabı, çanta gibi giysiyi tamamlayan aksesuarlarda kullanılmaktadır (https://fermuar.com/, Tarih: 17. 01. 2021).

Şekil 42: Metal fermuar örneği
(https://fermuar.com/m8-dipli-metal-fermuar/, Tarih: 17.01.2021).

Naylon fermuar, spiral fermuar ismi ile de bilinmektedir. Fermuarın dişleri polyester veya plastikten üretilmektedir. Diğer fermuar tiplerine göre daha hafif ve yumuşak bir yapıya sahiptir (Şekil 43). Genellikle Çocuk ve kadın giysilerinde kullanılır (https://fermuar.com/, Tarih: 17. 01. 2021).

Şekil 43: Naylon fermuar örneği
(https://fermuar.com/n10-dipli-ters-naylon-fermuar/, Tarih: 17.01.2021).

Kemik fermuar ise dişleri poliasetalden üretilen bir türdür. Polyestere göre daha sert bir yapısı vardır (Şekil 44). Kaban, ceket, eşofman gibi giysilerde kullanılmaktadır (https://fermuar.com/, Tarih: 17. 01. 2021).

Şekil 44: Kemik fermuar örneği
(https://fermuar.com/k9-dipli-kemik-fermuar/, Tarih 17.01.2021).

Gelişen teknolojinin doğrultusunda gizli fermuar üretilerek tasarım sektörüne yeni bir boyut kazandırılmıştır. Gizli fermuarda dişler gizlidir, sadece fermuarın elciği görülmektedir. Hem görüntü icabıyla daha estetik durmasından kaynaklı hem de giyside potluk olmasına neden olmadığı için günümüzde başta kadın giysileri olmak üzere tüm giysilerde tercih edilmeye başlanmıştır (Şekil 45). Ayrıca üretim açısından bakıldığında giysiye daha kolay dikilebilmektedir. Bu durumda sektörün hız kazanması açısından avantaj olmuştur (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 17).

Şekil 45: Gizli fermuar örneği
(https://fermuar.com/gizli-dokuma-naylon-fermuar/, Tarih: 17.01.2021).

1.1.5. Kanca, Çıtçıt ve Cırtcırt

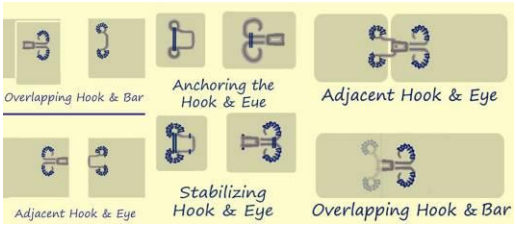
Kanca (kopça), çıtçıt ve cırtcırt 20. Yüzyıl ve 21. Yüzyılda yaygın olarak kullanılmaya başlayan giysi kapama malzemeleridir. Bu malzemelerin en önemli özellikleri son derece kolay kullanıma sahip olmalarıdır. 20.Yüzyılın giysiye getirmiş olduğu kolay kullanım anlayışına oldukça uygundurlar.

a. Kanca (Kopça)

Kancalar giysi kapamak için kullanılan en eski ve en yaygın kullanılan hali ile metal çengellerdir. Genellikle bükülmüş telden üretilmektedir. Kanca ve göz olarak iki parçadan oluşur ve giysideki açıklığın iki yakasına dikilir. Kancanın göze geçmesi ile giysi kapatılır. Çok küçük ve çok büyük boyutlarda kullanılan geniş bir ürün yelpazesi vardır (Şekil 46) (http://yesterdaysthimble.com/tutorials/hooked-together/, Tarih: 03.03.2021).

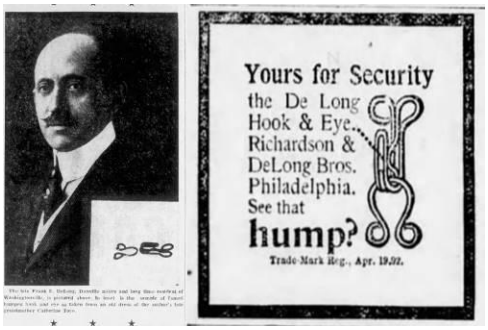

Şekil 46: Klasik kanca görseli
(http://yesterdaysthimble.com/tutorials/hooked-together/, Tarih: 03.03.2021).

Şekil 47: Klasik kanca modelinin kullanma yönteminin çizimi
(http://yesterdaysthimble.com/tutorials/hooked-together/, Tarih: 03.03.2021).

Klasik kancanın mucidi Amerikalı Frank Emerson Delongtur. Delongdan önce de kanca giysi kapamalarında kullanılıyordu ancak çengelin sürekli yerinden çıkıyor olması kanca kullanımı kullanışsız kılıyordu. Delong zengin bir aileden geliyordu. Bu zenginlik sayesinde demirci ve tamirhane atölyeleri açtı. Sürekli atölyelerde çalışmalar yapan Delong yaşadığı bir olay üzerine çengeli göze uygun halde daha da bükerek kambur kancayı buldu. 1890 yılında icadını mükemmelleştirerek Kambur kancayı piyasaya sürdü (Şekil 47, Şekil 48).

Şekil 48: Frank Emerson Delongtur ve kambur kancanın piyasadaki afişi (http://yesterdaysthimble.com/tutorials/hooked-together/, Tarih: 03.03.2021).

Kanca (kopça) her boyutta birçok malzemeden üretilebildiği için iç giyimden kaban gibi dış giyime kadar birçok giyside kullanılabilmektedir. Günümüzde klasik kambur kanca modelinin dışında da farklı yapılarda modeller üretilmiş ve sıklıkla kullanılmaktadır (Şekil49, Şekil 50).

Şekil 49: Tel ile üretilen klasik kambur kanca dışında günümüzde kullanılan kanca modellerine örnekler

(https://www.caglayanaksesuar.com, Tarih: 03.03.2021).

Şekil 50: Tel ile üretilen klasik kambur kanca dışında günümüzde kullanılan kanca modellerine örnekler
(https://www.madamella.com, Tarih: 03.03.2021).

b. Çıtçıt

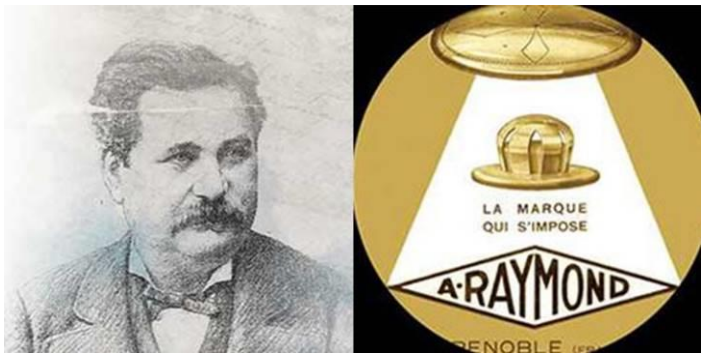
Çıtçıtlar düğme görünümüne sahip ancak çok daha kolay kullanılabilen bir giysi kapama materyalidir (Şekil 51).

Şekil 51: Çıtçıt örnekleri
(https://www.terziyedair.com/urun/12-5mm-mont-citcit-54no-100-adet, Tarih 05.03.2021).

Çıtçıt eldiven üreticilerinin geleneksel düğme görünümünde ama düğmeden daha kolay kapanabilen bir sistem arayışından doğmuştur (Şekil 55). Albert-Pierre Raymod çıtçıtı bulduktan sonra çıtçıtın kullanımı çok hızlı bir şekilde dünya çapında

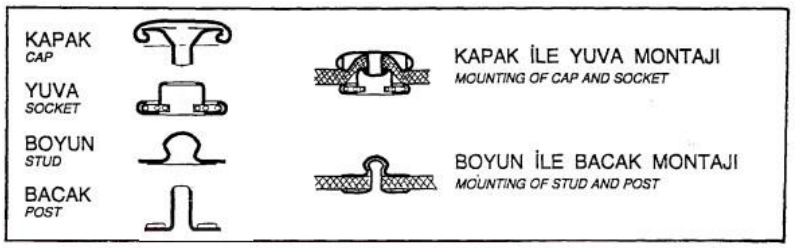
yaygınlaştı (Şekil 52) (https://tr.araymond-150.com/albert-pierre-raymond, Tarih: 05.03.2021).

Şekil 52: Albert-Pierre Raymod ve A.Raymond fabrikası
(https://tr.araymond-150.com/albert-pierre-raymond, Tarih: 05.03.2021).

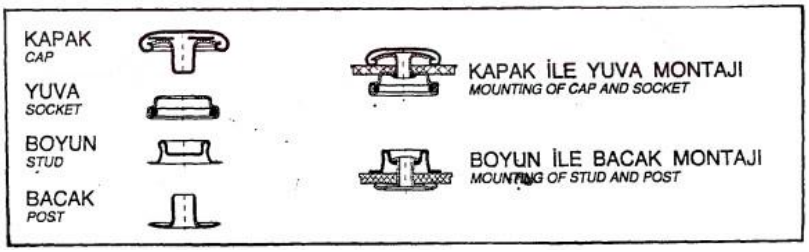
Çıt çıt yaylı çıtçıt ve halkalı yaylı çıtçıt olmak üzere ikiye ayrılır.

Yaylı çıtçıt kapak, yuva, boyun, bacak olmak üzere dört parçadan meydana gelmektedir (Şekil 53) (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 21,22)

Şekil 53: Yaylı çıtçıt
(Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 22).

Halkalı yaylı çıtçıtın da yaylı çıtçıta olduğu gibi ayrı parçaları vardır. Ancak birbirlerinden ayrılan ön önemli özellikleri halkalı yaylı çıtçıtın yuva ile boyun kısmı daha fazla çıkıntılı olmasıdır (Şekil 54) (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: ,22).

Şekil 54: Halkalı yaylı çıtçıt
(Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 22).

Şekil 55: Çıtçıtın giysideki görünümü
(https://www.caglayanaksesuar.com/citcit-dugme-nasil-takilir.html, Tarih: 05.03.2021).

Yaylı çıtçıt ve halkalı yaylı çıtçıtlar dışında farklı model çıtçıtlarda vardır ancak sektörde çok fazla tercih edilmezler. En yaygın kullanılan türleri bu iki türdür (Özkurt Fıçıcıoğlu, 1996: 23).

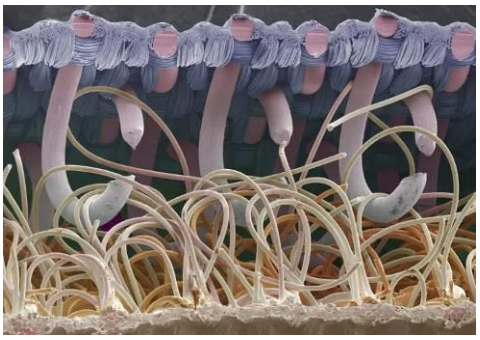
C. Cırtcırt

Cırtcırt 1955 yılında dünyaya tanıtılan çok kullanışlı bir giysi kapama malzemesidir (https://www.greelane.com/tr/beşeri-bilimler/tarih-ve-kültür/the-invention-of-velcro-4066111, Tarih: 05.03.2021). İsviçreli biliminsanı 1951 Georges de Mestral ın bulmuş olduğu bu buluş tamamen doğadan ilham alınarak üretilmiştir. Anlatılara göre De Mestral köpeği ile doğa yürüyüşü yaparken giysisine takılan pıtraklardan ilham alarak cırtcırt'ı buldu (Şekil 56). Yaşadığı bu olaydan buluşun tanıtılmasına kadar çok uzun bir süre bitki teleskop altında incelendi (Şekil 57).

Şekil 56: Georges de Mestral, Cırtcırt ve pıtrak (https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/183385/mod_resource/content/2/12.%20HHaft%20Süsleme%20gereçleri%20kullanım%20amacı%2C%20çeşitleri%20ve%20uyguuygula%20%28Bantlar%20%28cırt%20bant%2C%20elastik%20bant%29%2C%20şeritşer%2C%20ekstrafor%2C%20kurdele%29%20%20.pdf, Tarih: 05.03.2021), (https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/183385/mod_resource/content/2/12.%20Hafta%20Süsleme%20gereçleri%20kullanım%20amacı%2C%20çeşitleri%20ve%20uygulaması%20%28Bantlar%20%28cırt%20bant%2C%20elastik%20bant%29%2C%20şeritler%2C%20ekstrafor%2C%20kurdele%29%20%20.pdf, Tarih: 05.03.2021)

Buluş ilk önce pamuk ile üretilmekteydi. Bir dokumacının yardımı ile binlerce ilmek ve binlerce kanca ip olan iki parça üretildi. Buluşun bu ilk örneği dayanıksızdı. Pamuk kullanımının dışında alternatif arayışlar başladı. Arayışların sonunda sentetik liflerin daha dayanıklı olduğu keşfedildi ve en uygun olanın ısıl işlem görmüş naylon olduğuna karar verildi (https://www.greelane.com/tr/beşeri-bilimler/tarih-ve-kültür/the-invention-of-velcro-4066111, Tarih: 05.03.2021).

Şekil 57: Cırtcırtın mikroskop görüntüsü (https://www.greelane.com/tr/beşeri-bilimler/tarih-ve-kültür/the-invention-of-velcro-4066111, Tarih: 05.03.2021).

De Mestral ın amacı fermuarın yerine geçebilecek bir buluştu. Ancak ürün ilk başta çok çirkin bulundu. İlk başlarda pek tercih edilmeyen cırtcıt 1960 larda NASA tarafından kullanılmaya başladı. Astronotların giysilerini kolayca giyip çıkarabilmesi için araştırma yapan NASA için cırtcıt çok uygun bir buluştu. Daha sonrasında spor ayakkabılarında kullanılmaya başladı (https://www.greelane.com/tr/beşeri-bilimler/tarih-ve-kültür/the-invention-of-velcro-4066111, Tarih: 05.03.2021).

Günümüzde cırtcıt spor giyim ve acil durum görevlilerinin giysileri başta olmak üzere çocuk giyim ve yetişkinlerin gündelik giysilerinde de kullanılmaktadır.

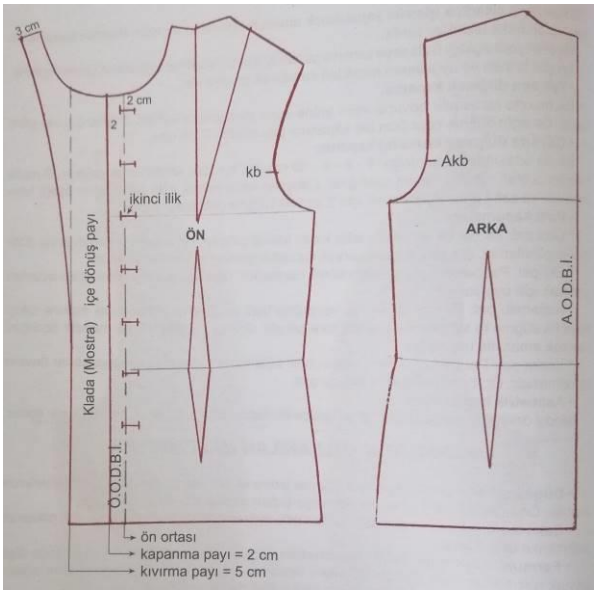
1.2. Giysi Kapama Yöntemleri

Sürekli değişen moda tasarım dünyası, ürünleri ve arzu edilen nesneleri yaratmak için her zaman yeni yollar arayışındadır. Tasarım endüstrileri geleneksel yolları ve idealleri devamlı sorgulamakta ancak temel prensipleri bilmek zorundadır. Kalıp, moda tasarımının ve giysi yapım sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ceket, gömlek, elbise, etek vb. giysi parçalarında bir tasarım ifadesi oluşturabilecek, ancak giysinin bedene giyilip sabitlenmesinde işlevsel olabilen bir "öğe" olarak kapa özelliği ve çeşitliliği tasarım ve üretimde önemli yer tutmaktadır. Giyside kapama detayları araştırılırken, tasarımlarda bir alan ve hacim duygusu yaratma, üç boyutlu tasarımı başka bir seviyeye taşıma dikkat çekmektedir.

Giysi kapama detaylarında tasarımsal ve kalıpsal özellik taşıyan giysi kapama yöntemleri giysinin formu ile alakalıdır. Giysi tasarlanırken formu doğrudan etkiler. Bu nedenle giysi tasarımı için en önemli unsurdur. Giysiyi tasarlarken sınırsız giysi kapama yöntemi üretebiliriz ancak belli başlı yaygın giysi kapama yöntemleri mevcuttur. Bunlar günümüz giysi literatüründe tek sıra kapamalar, çift sıra kapamalar, kruvaze kapamalar, patlı kapamalar gibi farklı giysi kapama yöntemleri olarak kullanılmaktadır.

1.2.1. Tek Sıra Kapamalar (Düz Kapamalar)

Tek sıra kapamaların olduğu giysiler başta ceketler olmak üzere genellikle üst giysilerde uygulanmaktadır. Günümüz uygulamalarının geneline bakılınca kadın giysilerinde giysinin sağ beden parçası sol beden parçası üzerine gelecek şekilde üretilirken erkek giysilerinde sol parça sağ parça üzerine kapanır. Giysinin boyunda tek kapama noktası bulunmasına tek sıra kapamalar denilir (Şekil 58 ve Şekil 59).

Şekil 58: Tek sıra düğmeli kapama ile kapatılan ceket kalıbı (Yıldıran, Baş, U. Elpen, 2016, 146).

Şekil 59: Çift düğmeli tek sıra kapaması olan erkek ceket örneği (https://tr.uspoloassn.com/lacivert-ceket-50199855-vr033/, Tarih: 21.03.2021).

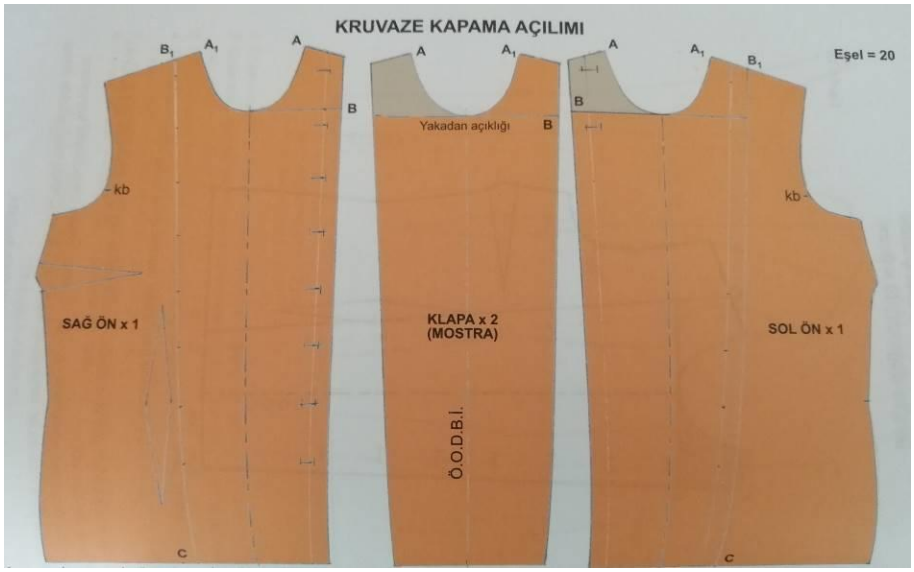
Tek sıra kapamaya sahip olan model tasarımları sadece ön orta çizgisi üzerinde kapanan modellerde kullanılmamaktadır. Genellikle çift sıra kapaması olan kruvaze giysilerde de tek sıra kapama kullanılabilir (Şekil 60).

Şekil 60: Tek sıra kapamalı kruvaze ceket örneği (https://www.robin.com.tr/robin-dugme-detayli-kruvaze-ceket-haki-D88148, Tarih: 21.03.2021).

1.2.2. Çift Sıra Kapamalar ve Kruvazeler

Genellikle üst giysilerde kullanılan çift sıra kapama yöntemi giysiyi bedene oturtabilmek için ön orta çizgisinin sağ ve sol yanına belli aralıklarla kapama noktaları belirlenir. Özellikle erkek ceketlerinde sıklıkla görülen bir model özelliğidir. Kruvaze giysilerde sağ ve sol beden parçaları birbirleri üzerine getirilerek kapatılır (Şekil 61, Şekil 62, Şekil 63). Çok derin bir üst üste kapama söz konusu olduğunda ‘kruvaze’, daha az bir üst üste kapama yapıldığında ‘yarım kruvaze’ denilmektedir. Kruvazelerde genellikle çift sıra kapama yapıldığı için çift sıra kapamalar kruvaze kapama olarak da bilinmektedir. Ancak her çift sıra kapaması olan giysi modeli kruvaze olmadığı gibi her kruvaze çift sıralı olmak zorunda da değildir.

Şekil 61: Çift sıra kapaması olan kruvaze ceket
(Yıldıran, Baş, U. Elpen, 2016, 147).

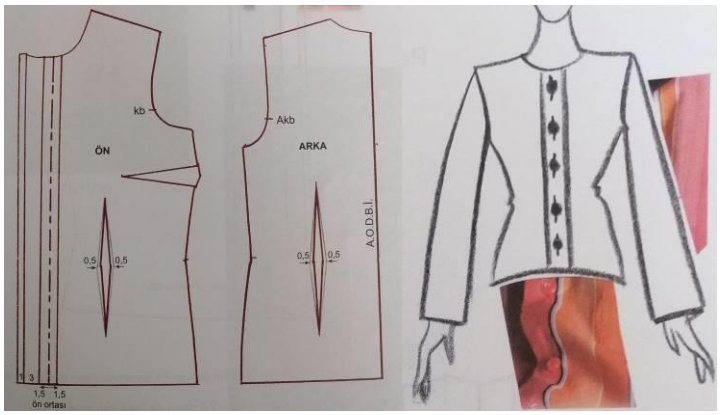
Şekil 62: Kruvaze ceket örneği
(https://www.jakamen.com.tr/jakamen-bordo-slim-fit-kruvaze-erkek-ceket-JK33SF04M004_043, Tarih: 21, 03, 2021).

Şekil 63: Yarım kruvaze yelek örneği
(https://www.fashiola.com.tr/kigili-kruvaze-yelek-43571387.html, Tarih: 21.03.2021)

1.2.3. Patlı Kapamalar

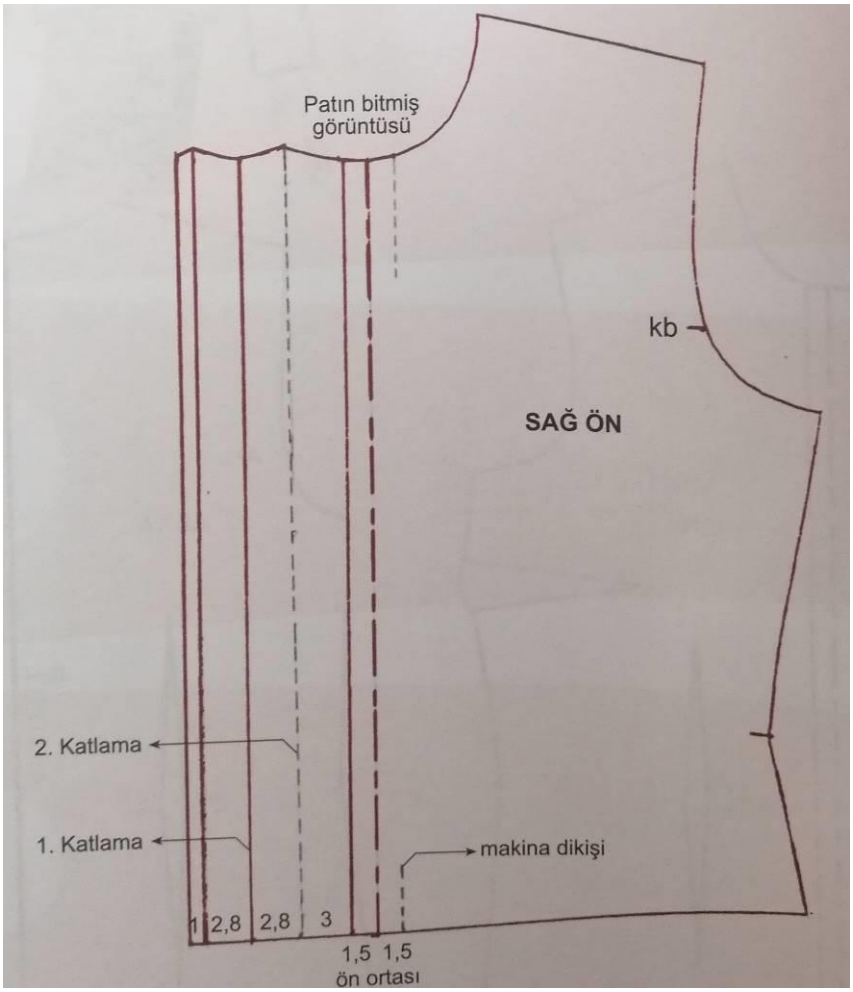
Pat giysinin kapama işlemini sağlayabilmek için giysiye eklenen ek parçadır. Pantolon, gömlek gibi giysi türlerinde kullanılmaktadır (Şekil 64).

Şekil 64: Giysinin ön ortasında pat çalışma örneği
(Yıldıran, Baş, U. Elpen, 2016, 149).

Patlı kapamalarda gizli pat, yarım pat gibi farklı model ve kalıp özelliklerini görmek mümkündür. Bu tasarımsal özellikler uygulanacak modele, kumaşa ve giysi çeşidine göre değişiklik gösterebilir.

Gizli pat için iki pat üst üste kullanılır. İlik ya da fermuar parçası altta kalan pata uygulanırken ayrı bir pat parçası da üste kapak olarak yerleştirilir. Üst pat alttaki patı kapatarak ilik ve düğmeleri gizler (Şekil 65, Şekil 66).

Şekil 65: Gizli pat temel çizim örneği
(Yıldıran, Baş, U. Elpen, 2016, 150).

Şekil 66: Gizli pata sahip erkek gömleği (https://www.modelans.com/erkek-baskili-likra-gizli-pat-mavi-gomlek-36034-164498/, Tarih: 23.03.2021).

Daha çok spor giysi modellerinde kullanılan yarım pat ise tek parça ön beden kalıbının yakadan göğüs hizasına kadar yarılarak ilik ve düğmenin yer alacağı ayrı parçaların üst üste getirilecek şekilde dikilmesiyle uygulanır (Şekil 66, Şekil 67). Poplin, ince keten ya da örme kumaşlarda uygulanan yarım pat sıfır yaka, hâkim yaka ya da polo yaka gibi modellerle sıklıkla tercih edilen tasarım detayıdır.

Şekil 67: Yarım pat erkek gömleği (https://whitebynature.com/urun/uzun-kollu-hakim-yaka-yarim-pat-kokonat-dugmeli-gomlek/, tarih: 23.03.2021).

1.2.4. Anvelop Kapama

Anvelop kapama kruvaze kapamanın etek, elbise ya da pantolonlarda kullanılan farklı versiyonudur. Giyside tam ya da ¾ ön sağ ve sol parçalarının birbiri üstüne binmesiyle oluşturulan anvelop kapama düğme, kopça, çıtçıt ya da kumaş kemer parçalarıyla sabitlenmektedir. Asimetrik tasarım özelliği taşıyan anvelop kapama spor ya da şık tasarımlarda tercih edilen model özelliğidir (Şekil 68).

Şekil 68: Anvelop kapama elbise
(https://www.gustoeshop.com/elbise-20yg001300301, tarih: 25.03.2021).

Giysi formlarının yaşanan ekonomik ve sosyal durumlar, siyasi olaylar, çevresel faktörler karşısında büyük değişikliklere uğradığını görmek mümkündür. İlkçağlardan itibaren inançlar, iklim, toplumdaki sınıf ayrılıkları, savaşlar, göçler ve milletler arası ticaret bu değişimde büyük rol oynamıştır. Günümüzde ise bu faktörlerle birlikte teknolojik gelişmeler etkisini göstermektedir. Giysi her zaman bilimsel, teknik, teknolojik ve sanatsal bütünlüğün estetik ve işlevsel bir parçası olmuştur. Geçmişten bugüne kadar form, çizgi, malzeme, kalıp gibi ilkelerde değişimler ve gelişmeler göstererek giysi tasarımsal özelliklerine katkıda bulunmuştur.

2. BÖLÜM

KAPAMA YÖNTEMLERİNE GÖRE GİYSİ İNCELEMELERİ

2. BÖLÜM

KAPAMA YÖNTEMLERİNE GÖRE GİYSİ İNCELEMELERİ

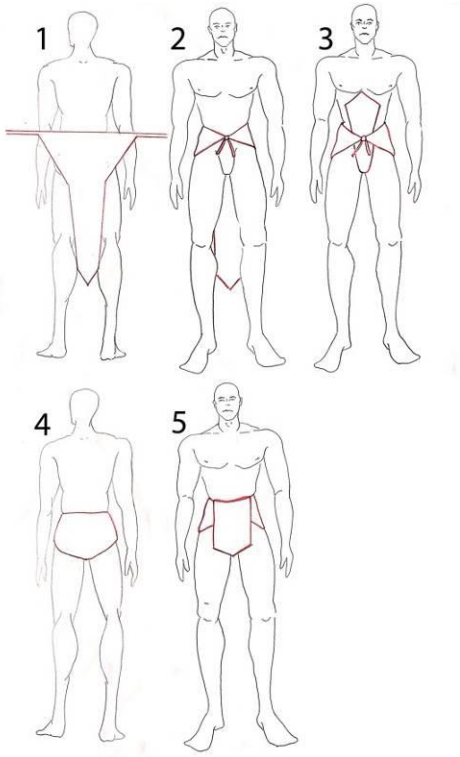
Tarihten günümüze farklı kültürlerin geleneksel giysilerine baktığımızda, giysi kapama yöntemleri açısından temelde giysilerin işlevsel kullanımlarının artmasının yanı sıra estetik değer kazandırmak amaçlı da çok çeşitli kapama tekniği kullanılmıştır. Göleş'in araştırmalarına göre; tarım ve hayvancılık yapmaya başlayan insanlar elde ettikleri keten, pamuk ve yün liflerini kullanarak dokuma yöntemini bulmuşlardır. Dokuma yöntemi ile kumaş üretmeye başlayan insanlar bu kumaşları daha önce kullandıkları deriler gibi vücutlarına sarmaya başlamışlardır. Ancak bu durum kumaşın giysi olarak kullanılma yöntemine göre vücuda tutturmak ve vücuda tam oturtmak amaçlı çeşitli kapama yöntemlerini kullanmaya itmiştir. Kumaşın deriye göre daha kolayca şekil alabiliyor olmasından kaynaklı düğümleme, iğnelerin kullanılması, fibula kullanımın yaygınlaşması, düğme ve ilik kullanımı, kuşak ve kemer kullanımı başlamıştır (Göleş, 2010: 3).

Giyside temel kapama yöntemleri şunlardır;

A. Düğümleme
B. Kuşak
C. İğne ve fibula
D. Bağcık
E. Kemer
F. Düğme, Çıtçıt
G. Fermuar
H. Çengel
I. Cırtcırt

2.1. T Tipi Alt Giysiler

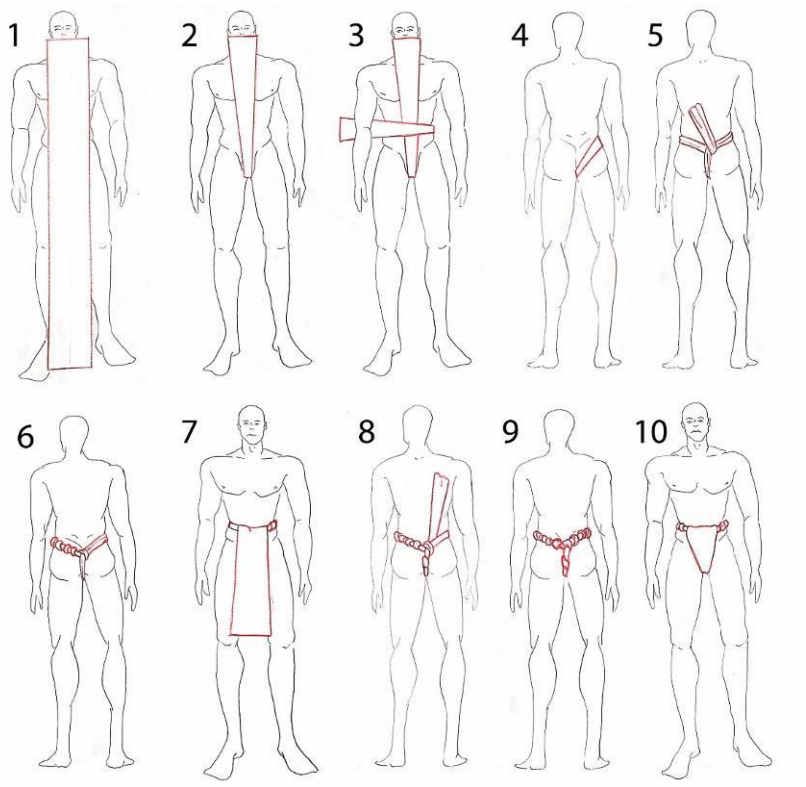
Bu tip giysiler en sık düğümleme yöntemi kullanılarak kapatılmaktadır. Düğümleme yöntemi ilk olarak ilkel çağın kaba giysilerini tutturmak için daha sonraları da gelişen ilkel kabilelerin geleneksel giysi formalarını farklı bağlama yöntemi ile değişik alt beden giysilerin oluşumunda kullanılmıştır.

Şekil 69: T tipi bel altı giysi örneği
(http://historia-moda.comocubriruncuerpo.org/tag/subligaculum/, Tarih:08.11.2019)
(Çizer: Alper Okçu).

T tipi alt giysisi ilkel kabilelerin geleneksel giysilerinde görülmesinin yanı sıra Antik Mısır, Antik Yunan, Etrüskler ve Romalılarda da kullanılmıştır. Antik Yunan ve Romalılarda genelde sporcular tarafından giyilmiş, bunun dışında Roma

gladyatörlerinin sıkça kullandığı bir giysi halini almıştır. Giysinin kullanım şekli oldukça basittir. İlk olarak T kesim bir kumaşın şekil 69'da görüldüğü gibi yatayda kalan iki kolu kullanıcının bel çevresini sararak ön ortada düğümlenir. Kumaşın arkada kalan dik uzun parçası kullanıcının bacak arasından ve sonrasında öndeki düğümün altından geçirilerek üzerinden atlatılıp öne sarkıtılır ve böylelikle sadece düğümleme yöntemi ile dikişsiz basit form bir giysi elde edilmiş olur.

Şekil 70: Fundoshi veya Shitaobi olarak adlandırılan Japon giysisi (http://historia-moda.comocubriruncuerpo.org/category/indumentaria/ropa-intima/ropa-intima-hombre/fundoshi-o-shitaobi/, Tarih: 08,11,2019) (Çizer: Alper Okçu).

Şekil 70'teki giysi Fundoshi veya Shitaobi isimleriyle adlandırılan eski bir Japon giysisidir. Roma'da olduğu gibi genellikle sporcular ve savaşçılar tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Oldukça basit olan bu giysi uzun dikdörtgen bir kumaşın giysiyi

giyecek olan kişinin bacak arasını ortalayacak şekilde geçirilip şekil 70'deki gibi vücuda sarılarak çeşitli düğümleme yöntemleri ile kapatılması ile oluşturulmaktadır.

2.2. Antik Mısır Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Antik Mısır Uygarlığı, Afrika'nın kuzeydoğusunda yer alan Nil Nehri'nin çevresindeki bereketli topraklar üzerinde kurulmuş, M.Ö. 3000'de yükselmeye başlayan çok köklü ve güçlü bir kültüre sahip bir uygarlıktır. Antik Mısır, kumaş üretimi açısından keten üretimine ağırlık vermiştir. Eski Mısır giysileri, Küçük Asya yani Anadolu giyim kültürü ile ortak özellikler göstermektedir (Özay, 1996: 47). Antik Mısır'ın ilk yıllarında yaygın olarak ketenden üretilmiş şekil 71'de olduğu gibi beli saran peştamal tarzı giyim kullanılmıştır. Ancak zamanla bu hem form olarak hem de estetik olarak gelişme göstermiştir. "Mısırın en tipik ve en eski ilk giyimi ketenden dokunmuş üçgen formda büyük ve uzun bir kumaşın beli sarar biçimde önde bağlanarak veya bir korse yardımı ile belde tutturularak giyilen pileli bir etek türüdür. Bazen ortada birleşen kumaşın alt uçları öne sarkıtılarak kullanılmıştır. Bu giyim en temel Antik Mısır erkek giyimidir. En temel kadın giysisi ise ketenden yapılma, göğüsten ayak bileklerine kadar uzanan omuzdan askılarla tutturulmuş elbise türüdür (Şekil 71) (Özay, 1996: 49-51).

Antik Mısır'ın gücü ve zenginlikleri zaman içinde artmaya başlayınca oluşan refahın sonucunda görkem ve gösterişe önem verilmeye başlanmıştır. Giyim kültüründe de farklı modeller ve yenilikler yapılmaya başlanmış gösterişli giysiler ön plana çıkmıştır (Özay, 1996: 49-51).

Antik Mısır'ın giysi biçimleri dört ana grupta incelenmiştir.

1. En eski ve temel giysi olan tunikler.
2. Orta dönemde rob ve elbise türleri.
3. Antik Mısır geç devirde giyilen pelerinli veya pelerinsiz kullanılan etek tipleri.

4. Son devirde giyilen vücudu saran drape, şal ve pileli etek türleri (Özay, 1996: 81).

Tunikler Antik Mısır'ın en temel giysi tipidir. Antik Mısır tunikleri göğüsün altından askılar ile omuzda düğme kullanılarak tutturularak, vücudu saran bir formda ayak bileklerine kadar uzanır. (Özay, 1996: 81)

Orta devirde sade giysiler ön plana çıkmışlardır. Bu dönemin giysileri basit formların estetiğini yakalamaya çalışır. Bu dönem ortaya çıkan bir giysi örneğinde kullanıcının boyunun iki katı bir kumaş ikiye katlanarak tam ön ortadan başın geçebileceği bir açıklık kesilir, kumaşın sağ ve sol iki yanından da kol oyuntuları bırakılarak kumaş yanlardan birleştirilir (Özay, 1996: 97).

Üçüncü grup, pelerinli veya pelerinsiz olarak kullanılan tüm vücudu sararak göğüs altından ayak bileğine kadar uzanan elbise eteklerdir. Üzerlerine pelerinle tamamlayıcılık kazandırılır (Özay, 1996: 97).

Son dönem giysileri Antik Mısırın giyim kültürünün en çeşitli dönemidir. Drapeler, şallar, uzun pileli etekler o güne kadar gelmiş giysi türleri ile karıştırılarak geliştirilen bir dönemdir. Şal tipi uzun kumaşlar düğümlenerek geniş ve derin drapeler oluşturularak giysi modelleri üretilmiştir. Bu tip giyim Hint sarileri ile büyük benzerlik gösterir. Bu giysilerde göze çarpan en etkili nokta ustaca düğümlenmiş bir düğümden çıkan çok estetik görünümlü drapeler tüm vücuda yayılarak giysiye ciddi hareket kazandırmaktadır (Özay, 1996: 98).

Şekil 71: Antik Mısır erkek ve kadın giysi örnekleri.
Sol(https://world4.eu/ancient-egyptian-culture/, Tarih: 29.10.2019), orta ve sağ (Houston, Hornblower, 1920: 25,33).

Antik Mısır'da giysi kapamalarında uygulanan düğümleme tekniği işlevselliğin yanı sıra giysiye estetik değerler katma amaçlı da kullanılmaya başlamıştır.

Şekil 72: Antik Mısır orta devir giysi örneği
(Özay, 1996: 103).

Şekil 72'deki giysi tipi, kafa boşluğu kesilmiş uzun dikdörtgen bir kumaşın sağ ve sol uçlarının göğüs altında düğüm atılarak birleştirilmesi ile oluşur. Ortaya atılan düğüm sayesinde kumaşın yan boşlukları kapatılmış olur böylelikle giysi dikişsiz olarak kullanılabilir (Özay, 1996: 103).

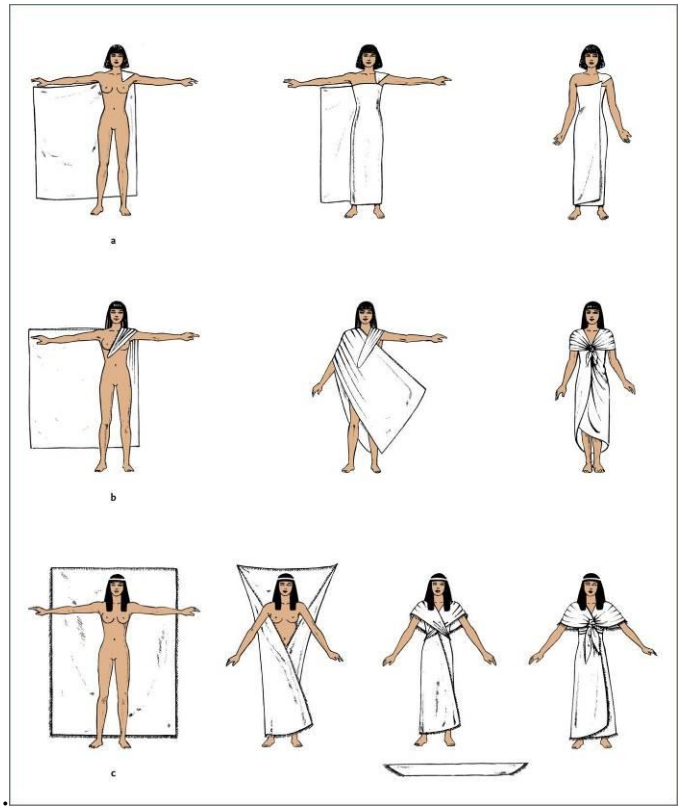
Antik Mısır'ın son dönem giysi tiplerini incelediğimizde düğümleme yönteminin ciddi anlamda gelişerek giysilerde çok yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemde artık bir giysiyi düğümleyerek kapamanın dışına çıkılarak düz büyük bir kumaşın vücuda çeşitli şekillerde sarılıp merkez noktalarda düğüm atılarak farklı model giysiler oluşturduğunu görmekteyiz.

Şekil 73: Antik Mısır M.Ö. 1600 drapeli ve şallı bir model
(Özay, 1996: 113).

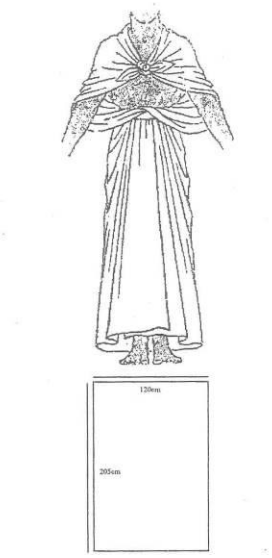
Şekil 73'teki giysi M.Ö. 1600 yıllarından kalma bir çeşittir. Giysinin kullanılışı şu şekildedir. 205'e 125 cm boyutunda bir kumaşın a köşesi sağ kolun altında tutturulur. Daha sonra kumaşın b köşesi kişinin arkasından dolanarak ön tarafa gelir ve kumaşın a köşesinin üzerinden geçerek tekrar arka tarafa götürülür. Kumaşın b köşesi kişinin sol

omuzundan geçirilerek öne alınır ve kumaşın a köşesine götürülerek a ve b köşeler düğümlenir. Bu şekilde giysi kapatılmış olur (Özay, 1996: 111).

Şekil 74: Antik Mısır'ın düğümleme yöntemi ile oluşturdukları giysilerin işlem sıralamasını gösteren bir şema.
(http://choisislavie.eklablog.com/egypte-2-a128510614 Tarih: 31.10.2019).

Basit dikdörtgen bir kumaş ile sadece düğümleme yöntemi kullanılarak çok çeşitli yapılar elde edilir ve giysiler farklı biçimlerde kapatılabilir (Şekil 74). Sadece bazı çeşitlerde düğümleme tekniğinin yanı sıra sade, düz bir kuşak ile giysiye biraz daha farklı formda verilebilmektedir.

Şekil 75: Antik Mısır M.Ö. 6. yy. pelerin elbise modeli (Özay, 1996: 117).

M.Ö. 6. yy'a ait çok basit bir kullanımı olan bu model iki tip kapama tekniği kullanılarak bir bütün oluşturmaktadır (Şekil 75). 205'e 125 cm boyunda uzun dikdörtgen bir kumaş kullanıcının boyun kısmında iki ucu düğümlenerek giysinin üst tarafı kapatılır. Daha sonra kol boşlukları bırakılarak bir kuşak bel çevresine sarılır ve kumaşın etek kısmı da kapatılmış olur. Böylelikle bir giysi formu oluşturulur.

Antik Mısır giysilerini kapamak için kuşak da kullanmıştır. İşlevsellik yönünün üzerine giysiye ek estetik değerler de katmak için kuşağın dokusu, formu ve bağlama yöntemleri ile oynanarak yeni hacimler kazandırılmış ve sanki giysiyi toplamak ve kapamak için değil giysinin estetik açıdan tamamlayıcı ek bir parçası gibi göstermişlerdir.

İlk çağlardan beri insanlar üzerlerine giydikleri giysilerin kimi zaman vücutlarına daha iyi oturması olsun, kimi zaman giysinin kendi üzerlerinde açıklık bırakmamak için kapama yöntemi amaçlı olsun ipten veya kumaştan düz bir şerit kuşağı

bel çevrelerine dolayarak kullanmışlardır. Orsborne ve arkadaşlarının araştırmalarına göre; kuşak kullanımı ilk çağlarda hayvan derilerinden kesilen düz bir şeridin giysi olarak giydikleri diğer hayvan derisinin çevresine dolanması ile başlar (Orsborne, vd, 2013: 12). Giysilerde tarım ve hayvancılıkla başlayan lif türlerinin iplik yapılmasının ardından kumaş üretimi kuşak kullanım tekniğini daha da geliştirerek işlevselliğin yanı sıra estetik olgusu ile de yorumlayarak giysiye artı görsel değerler de katmıştır.

Şekil 76: Antik Mısır torba elbisenin geniş bir kuşakla toplanmış hali (Houston, Hornblower, 1920: 17).

Antik Mısır'a ait geometrik formda, geniş düz kesimli elbise (Şekil 76), piliselerle hareketlendirilmiş bir kuşak ile toplanarak hacim kazandırılmıştır.

Şekil 77: Antik Mısır'da bel üstünden kalça altına kadar uzanan geniş bir kuşak örneği (Özay, 1996: 95).

Şekil 77'de arka tarafta belden kalça altına kadar kaplayan geniş bir kuşak, önde torba yapı oluşturacak şekilde bağlanmıştır. Kuşağın derin drapeleri elbisenin piliseleri ile uyum içerisinde giysiye abartılı bir hava kazandırmıştır.

Şekil 78: Antik Mısır orta devir giysi örneği
(Houston, Hornblower, 1920: 19).

Uzun dikdörtgen formlu giysisinin çok geniş bir kuşakla toplanarak ön ortada bağlanıp kuşağın geri kalan parçalarının da öne sarkıtılarak kullanıldığı Antik Mısır'ın orta devrine ait bir giysi örneği bulunmaktadır (Şekil 78). Son derece basit ve sade bir giysinin kuşak yardımı ile hareketli ve oldukça estetik değerleri olan giysiye dönüştüğü görülmektedir. Bu kullanım sayesinde sadece yaka oyuntusu açılan kumaş parçası kuşak bağlama tekniği kapatılarak dikişsiz bir elbiseye dönüştürülebilmektedir.

Şekil 79: Antik Mısır orta dönem giysilerinden pelerinli elbise etek (Peacock, 1991: 10).

Şekil 79'daki görselde ise daha önceki örneklerin aksine çok ince bir şeridin vücudu sararak önde düğüm ile birleşip, uzun iki kolunun aşağıya salındığı görülmektedir. Bu kullanım yöntemi sayesinde dikiş olmadan bir kumaş etek olarak kullanılabilmekte ve giysiye ek bir aksesuar katılmış olmaktadır. Antik Mısır'ın özellikle son dönem giysilerinde kullanılan kuşağın işlevselliğinin artması tüm giysi formunu da etkilemektedir.

Şekil 80: M.Ö 550 Antik Mısır son dönem drapeli ve şallı giysi örneği (Özay, 1996: 115).

Şekil 80'deki giysi tipi M.Ö. 550'de görülen bir çeşittir. Giysinin kullanımı şu şekildedir. Geniş dikdörtgen kumaş parçasının A-C kenarı sol arka omuz hizasına getirilip üstte kalan uzun parça sol kolu açıkta bırakacak şekilde omuz üstünden öne doğru sarkıtılır. B-D kenarı ise sağ omuz üstünden atılarak sağ kolun tamamını örtecek şekilde ön ortaya doğru kıvrılır. Ön orta hizasında kruvaze çaprazlanan kumaş parçası belde kuşak parçasıyla kapanır (Özay, 1996: 111,112).

Antik Mısır'ın çok ciddi güçte bir Akdeniz ülkesi olması, sürekli Anadolu'daki krallıklarla ve Yunanistan'daki Yunan şehir devletleri ile ticaret yapıyor olmasından kaynaklı binlerce yıl Anadolu, Yunanistan ve Mısır arasında ciddi kültürel alışverişler olmasına neden olmuştur.

2.3. Antik Yunan ve Roma Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Antik Yunan uygarlığı bugünkü Yunanistan topraklarında balkanlardan gelen Yunan kabilelerin M.Ö. 7. yy'da kurdukları şehir devletlerinden oluşan yüksek bir uygarlıktır. Pamuk, keten ve yün liflerini kullanarak düz dokumalar yapan Antik Yunan uygarlığı giysileri, düz kumaşın vücuda çeşitli şekillerde sarılarak bağlama yöntemi, kuşak kullanımı ve fibulalar yardımları ile giysiyi kapatarak vücuda tutturulması ile kullanılmıştır. Görgünay'a göre; Antik Yunan giysi tiplerini iki temel formda inceleyebiliriz.

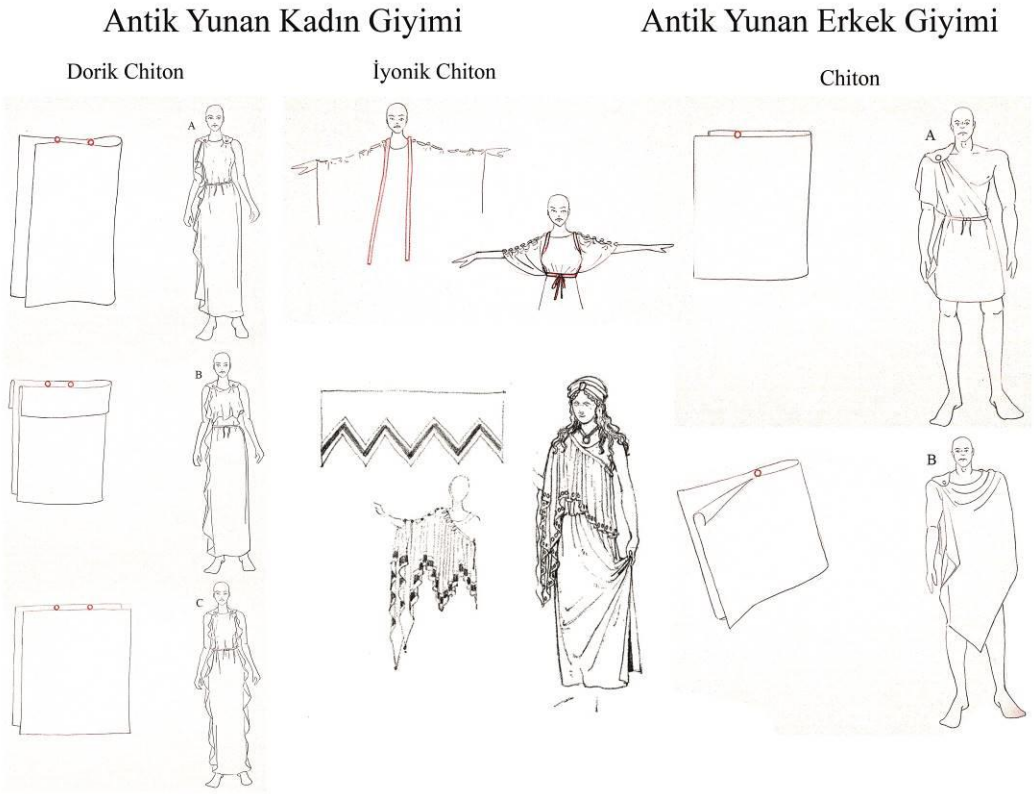
a. Chiton

Chitonlar Dorik chiton ve İyonik chiton olarak iki çeşittir. Dorik chiton uzunluğu kadınlarda yaklaşık kullanıcının boyu kadar, erkeklerde boyun 2/3 kadarıdır. Genişliği kullanıcının boyu kadar olan bir kumaşın ikiye katlanıp tam ortasında kafa boşluğu bırakılarak omuzlarda fibulalar ile birleştirilen (kapatılan) ve daha sonra kullanıcının bel çevresine bir kuşak yardımı ile vücuda tam oturtulan dikişsiz bir giysi türüdür. Genellikle kadın chitonlarında kumaş üstten 1/3 oranla katlanarak kullanılır. Bu sayede bir bluz etkisi verilmektedir. İyonik Chiton'da Dorik Chiton'a göre çok daha geniş iki kumaş kullanılır. Kumaşların ortalarına baş kısım gelecek şekilde giysiyi

giyecek kişi kumaşların ortasında durur, sağ ve sol omuzlarından bileklerine kadar iğne veya fibula yardımı ile kumaşlar kapatılır (Brooke, 2003: 20). Kumaşların sağ ve sol açıklıkları bileğe kadar dikilerek tamamen kapalı bir giysiye dönüştürülür. Daha sonra giyen kişinin beline bir kemer, ip veya kuşak sarılarak uzun kollu, bol drapeli bir giysiye dönüştürülmüş olur.

b. Himation

Himationlar Antik Yunan'da hem erkek hem kadınlarda çeşitli giyim şekillerinde kullanılan, çoğunlukla Chitonların üzerlerine giyilip manto veya şal görevi gören bir giysidir. Çeşitli yöntemlerle vücuda sarılarak kullanılan bu giysi kimi zaman Chiton'a ek gösteriş katmak için süslemeli kimi zaman bütün vücudu sarar biçimde sade bir yapıda kullanılmıştır (Brooke, 2003: 23).

Şekil 81: Antik Yunan kadın ve erkek giyim örnekleri.
(Racinet, 2018: 38-47), (Brooke, 2003: 20-22), (Çizer: Alper Okçu).

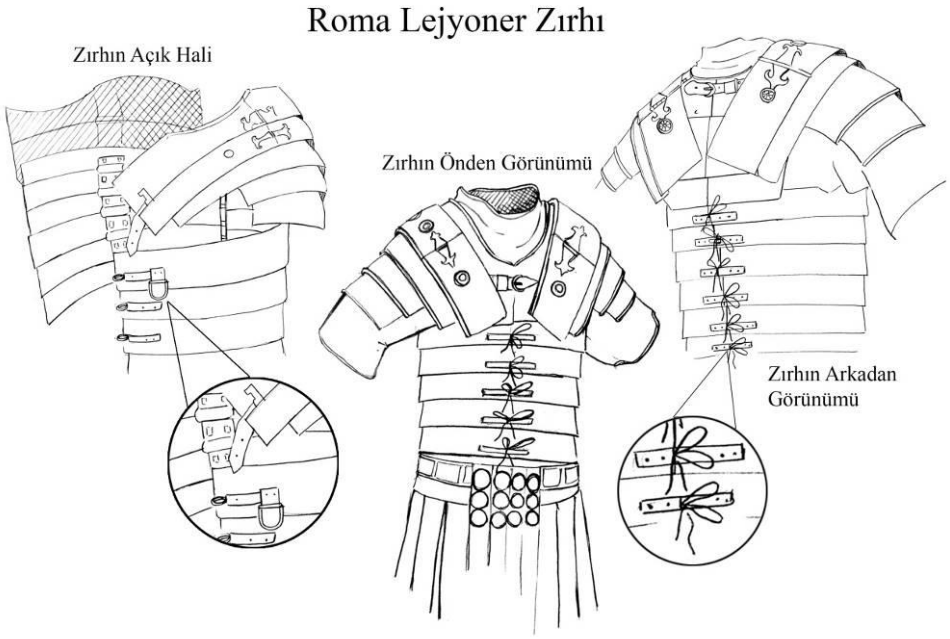
Antik Yunan giysilerinde iğneleme oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ortalama insan boyunun 2 katı uzunluğunda dikdörtgen bir kumaşa kesim işlemi hiç uygulamadan sadece iğne ve kuşak kullanarak çok farklı giysi modelleri oluşturmuşlardır. Bunun bir nedeni de o dönemde dokuma kumaşın oldukça değerli olmasıdır, dolayısıyla olabildiğince kumaşı kesme işleminden kaçınılmıştır. Bu durumda üretilen kumaşın tamamından yararlanabilecek giysiler üretme yoluna gidilmesine neden olmuştur. Dolayısı ile giysilerde iğne o kadar önemli bir yer tutmaktadır ki iğnenin kullanım noktalarına göre giysi modelleri oluşturulmuştur (Şekil 81).

Zaman ilerledikçe Antik Yunan uygarlığının kültürel mirasını İtalya yarımadasında kurulan Roma devleti devralmıştır. Roma, şehir devleti olarak kurulmuştur. Daha sonra Akdeniz'in tamamını içine alabilecek kadar sınırları genişleterek tarihin en büyük imparatorlukları arasında yer almıştır. Bu büyük uygarlık başlangıçta Antik Yunan kolonileriyle yaptıkları iletişim nedeni ile Antik Yunan kültürünü ve dinini benimsemiştir. Ancak zaman içerisinde Avrupa kabileleri ve Mısır gibi farklı uygarlıklarla da iletişim kurarak kendi kültürünü daha da geliştirip, kendisi günümüzde dahi tüm Avrupa'yı etkisi altına alan ciddi ve derin bir kültür ortaya koymuştur. Giyim kültürü bakımından Antik Yunan giyimini hemen hemen aynı biçimlerde kullanmışlardır. Romalılar antik Yunan giysilerinin dışında dikişli basit tunikler üreterek giymişlerdir. Bu basit tuniklerin üzerlerine toga adlı bir tür büyük şalı çeşitli şekillerde sararak kullanmışlardır. Toga, Romalıların asıl giysisi olarak görülmektedir. Toga tam olarak bir Latin giysisidir ve Romalı olmakla özdeşleştirilmiştir (Yıldırım, 2009: 150).

Bütün Dünya'da hayranlık uyandıran büyük Roma'nın en önemli özeliklerinden biri yenilikçi askeri teşkilatıdır. Teknolojileri sayesinde kısa zamanda çok yeri kontrol altına almayı başarmışlardır. Roma askeri teşkilatının çekirdek birimi lejyonerlerdir. Lejyonerlerin düzenli nizamı ve zırh yapıları o güne kadar görülmemiş biçimde geliştirilmiştir. Lejyonerlerin bu farklı zırhlarına Lonca Sekmentata ismi

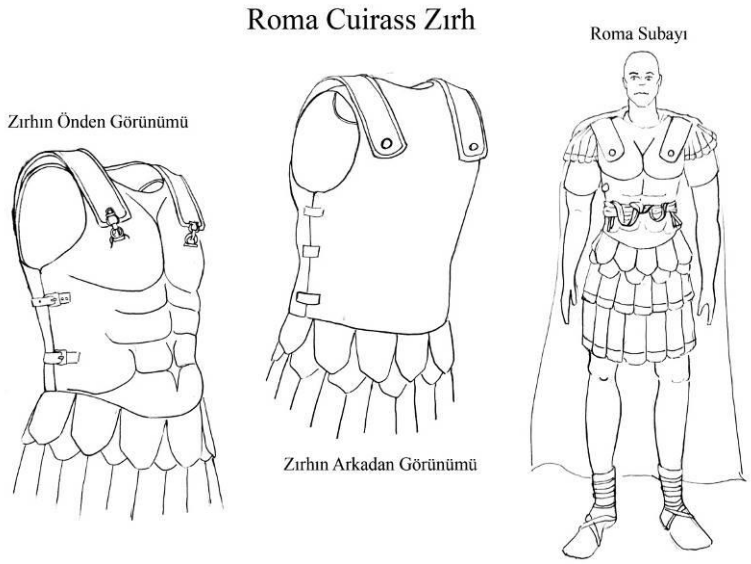
verilmiştir. Lonca Sekmentata çok katmanlı metal plakaların ip, deri, metal pimler, tokalar ve kayışlar ile birbirlerine tutturularak vücuda oturtulup kapatılmasıyla oluşmaktadır. Zırhı kullanırken zırhın altına basit yünlü bir tunik, kullanan kişinin boynuna zarar vermemesi için de bir fular giyilmektedir (Jsymon, 1967: 40). Tamamını kapama yöntemlerinin bir araya getirdiği bu zırh giysi, kullanıcının vücuduna kolay biçimde oturmasının yanı sıra plakaların çok parçalı olmasından kaynaklı parçaların değiştirilmesine ve kolay tamir edilmesine olanak sağlar.

Roma askeri zırhlarında özellikle yaygın olarak kemer kullanmıştır. Bunun en önemli sebebi silahı taşıyabilmek gibi gözükse de zırhı vücuda oturtup kapatabilmek için de kullanmışlardır. Özellikle Roma lejyonerlerinin çok katlı zırh yapıları tamamen kemer ve düğümlemelerden (bağcıklardan) oluşmaktadır. Ayrıca ön ve arka olmak üzere sadece 2 parçadan oluşan bütün zırhları da üzerlerine kemer bağlayarak kapatmışlardır.

Şekil 82: Roma lejyonerlerinin zırhını gösteren bir çizim (Jsymons, 1967: 40) (Çizer: Alper Okçu).

Şekil 82'de görüldüğü üzere yatay uzun şeritlerden oluşan bu zırhın metal şeritleri iç taraftan deri şeritler ile birbirine bağlıdır. Sağ kanat, sol kanat, sağ omuz ve sol omuz olarak toplam 4 parçadan oluşmaktadır. Öncelikle sağ kanat ve sol kanatlar birbirlerine arkadan bir bağcıkla yukarıdan aşağıya düğümlenir. Daha sonra sağ omuz ve sol omuz, sağ kanat ve sol kanatın üzerine getirilir, omuzların arka ve ön taraflarda bulunan kemerler kullanarak kanatların ön ve arkalarına tutturulup omuz kısımları kapatılır. Sadece ön boşluğu açık olan zırh bir ceket veya yelek gibi giyilerek kanatların ön tarafı da arkada olduğu gibi bir bağcık ile yukarıdan aşağıya düğümlenir. En son olarak sağ omuz ve sol omuz ön tarafta bir kemer yardımı ile birbirlerine tutturularak Roma lejyoner zırhı tamamen kapatılmış olur. Roma lejyoner zırhının üzerine takılan kemer, kullanan kişinin silahını taşıyabilmesi için giyilmektedir. Herhangi bir giysi kapama amacı yoktur. (Pahalera, 2009: https://www.youtube.com/watch?v=3RWeQuIduXA&list=WL&index=7&t=190s, Tarih: 12.03.2020).

Şekil 83: Üst düzey Roma askerlerinin giydiği zırhına örnek bir çizim (Kiley, 2013: 102-103) (Çizer: Alper Okçu).

Şekil 83'te Romalı subayların kullandığı iki parçadan oluşan vücut zırhı görülmektedir. Bu zırh türüne "Cuirass Zırh" denilmektedir. Metal veya sertleştirilmiş deriden üretilmektedir. Antik Yunan askerlerinde metal hali sıkça kullanılırken Roma'da sertleştirilmiş derinin daha çok kullanıldığı düşünülmektedir. Bunun bir nedeni de Roma dönemine ait bu tip zırhın günümüze çok fazla ulaşamamasıdır (Summer, 1997: 62). Şekil 83'teki görselde kurutulmuş deri zırhından örnek verilmiştir. Bu zırhın iki parçadan oluşan kapama yöntemi vardır. Genelde bu tip zırhın bir tarafı kaplıdır. Metal olanlarında pim ile bağlıyken deri olanlarında bir deri parça ile bağlı olabileceği düşünülmüştür. Kurutulmuş deri zırhın diğer tarafı kısa kemerler ile kapatılır. Daha sonra üst taraftan omuzluklar bir bağcık yöntemi ile düğümlenerek kapatılır. Bu şekilde zırh tamamen giyilmiş olur. Roma döneminden günümüze bu tip zırhın çok fazla ulaşmamasından kaynaklı, zırhın bir tip kapama yönteminin de bu şekilde olabileceği tahmin edilmektedir.

2.4. Avrupa Kabileleri ve İlk Bozkır Konargöçerlerinin Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

En gelişmiş giysiler kalıplı giysilerdir. Kalıplı giysiler kumaşı boşa harcamamak amacıyla kumaşı kesip dikmeden giyme kültürünün aksine kumaşın kesilip dikilme mantığının yaygınlaşmasıyla başlar. Günümüz giysilerinin de dâhil olduğu bu grup giysiler, üretilen kumaşın giysiyi kullanacak olan kişinin vücudunun şekline uygun olarak kesilip dikilmesiyle üretilir. Gömlek, ceket, pantolon gibi giysiler kalıplı giysilerin temel türlerini oluşturur (Görgünay, 2008: 29). Kalıplı giysilerin gelişimi ilk önce insanın fiziksel yapısının temel şekli üzerinden başlayarak tunik tarzı basit iki kol uzantılı üst giysiler, basit pantolon tarzı iki bacak uzantılı alt giysiler olarak iki parça giyim halinde başlamıştır. Zaman içerisinde gelişerek insanın vücut ölçüleri hesaplanarak geometrik kalıplarla gelişmiş karmaşık yapılı giysiler üretilmeye başlamıştır.

Kalıplı giysilerin genel mantığında, hem kumaşın giysiyi kullanacak kişinin vücudunu tamamen sarması, hem de giysiyi giyen kişi olabildiğince rahat hareket etmesi isteği vardır. Jsymons, K. Ayranpınar, K. Bağcık, Görgünay'ın araştırmalarına göre bu tip giyim tarzının soğuk iklimden korunmak ve ata binicilik ile doğrudan ilişkili olduğu yönündedir. Antik Yunan ve Roma'da ilgi görmeyen bu giyim tarzı Yunan ve Romalı olmayan Avrupalı kabileler ve bozkır göçebeleri tarafından kullanılmaya başlamıştır. Normal şartlarda pantolon giymeyen Romalı askerlerin sadece soğuk coğrafyalarda pantolon giymesi, çoğu Avrupa kabilesinin soğuk iklimde yaşaması ve konargöçer halkların atlı yaşam tarzı, iddia edilen bu görüşe kanıt niteliği taşımaktadır (Görgünay, 2008: 37,41), (Kozbekçi Ayranpınar, Kaplan Bağcık, 2018: 933), (Jsymons, 1967: 45).

Yunan ve Romalıların gözünden bilinen Dünya'da, Antik Yunan ve Romalıların dışında Mısır ve İran'da kurulan merkez krallık ve imparatorluklar vardır ancak bunların dışında kuzeyde, kuzeydoğuda ve doğuda farklı halklar da yaşamaktadır. Romalılar için Yunan ve Roma vatandaşı olmayan halklara barbar tabiri kullanılmaktaydı ki bu tabir özelikle Romalı olmayan Avrupa kabileleri ve bozkır konargöçerleri için kullanılmaktaydı. Bu halklar Akdeniz iklimine göre daha soğuk bölgelerde yaşamakta, özelikle konargöçer olanları hayvancılıkla uğraşıp ata binmekteydi. Ayrıca hepsi doğayla iç içeydi, çoğunluğu doğaya tapmaktaydı. Bu nedenle giyim kültüründe hava şartlarından korunma ve rahat hareket edebilme esası olduğu düşünülmektedir.

Roma'nın kuruluşundan Kavimler Göçü'nün başlangıç tarihine kadar geçen sürede Britanya, Galya (günümüz Fransa'sı), İberya da (günümüz İspanya'sı) Kelt kabileleri, Orta Avrupa, Kuzey Avrupa ve Kuzey Karadeniz'in çevresinde Cermen kabileleri yaşamıştır. Cermen ve Kelt kabileleri genellikle yünlü kumaşlar kullanmışlardır. Bu halkların genel giysi türleri şu şekildedir.

Erkek giysileri: Sadece pantolon, sadece uzun tunik veya kısa tunik altına pantolon giymektedirler. Giysilerin üzerlerine duruma göre şal veya kürk giyilmektedir.

Kadın giysileri: Uzun tunik elbise veya kısa tunik altına etek giyilmektedir. Duruma göre giysilerin üzerlerine şal da kullanılmaktadır (Şekil 84) (Racinet, 2018:74-89).

Şekil 84: Avrupa Kelt ve Cermen kabileleri erkek ve kadın giyim örneği. A ve E. (Racinet, 2018:87, 89), B. (Saxtorph, 1975: 61), C ve D. (https://kuaibao.qq.com/s/20180615B1LGVV00?refer=spider Tarih: 24.03.2020).

Kalıplı giysiler; kesilip dikilerek vücut şeklini alan giysi yapısına sahip olmalarından kaynaklı sürekli açılıp kapanan, kişinin vücuduna uygun hale getirilebilen, sıkıştırıp sabitlenecek noktalara ihtiyaç duymuşlardır. Bağcığın da oldukça basit, sağlam ve kullanışlı olmasından kaynaklı bu kabileler giysilerinde bağcığı sıklıkla kullanmışlardır.

İp, ilk olarak kumaş üretmek için değil iki nesneyi birbirine bağlamak için kullanılmıştır. İlk başlarda hayvan derilerini vücutlarına ip ile tutturan insanlar zaman içerisinde ipi kumaştan ürettikleri giysinin şekillendirilmesinde kullanmışlardır. Daha sonra da giyside çeşitli kapamalar yapılması için açılıp kapanan basit ama kumaşın dikişli yeri kadar sağlam olan bağcık geliştirilmiş ve günümüze kadar en sık kapama tekniği olarak kullanılmıştır. Bağcık, işlevselliği açısından sağlamlığının yanı sıra çeşitli

zikzaklı geçirmeler ve düğümlemelerin getirdiği estetik işçilik görüntüsü ile de oldukça tasarımsal değeri olan bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Şekil 85: Kuzey Avrupa'da bir mezardan çıkarılan demir çağına ait kadın giysileri (National Museum of Denmark, https://samlinger.natmus.dk/search?q=Huldremosekvindens+sk%C3%B8rt., Tarih: 26.03.2020).

Şekil 85'te Danimarka'da bir mezardan çıkarılan kadın giysileri görülmektedir. Kuzey Avrupa'nın demir çağına ait olduğu düşünülmektedir. Giysinin etek kısmında 2 büzgü yeri mevcuttur. Bu büzgü yerinde deriden bağcık parçaları bulunmuştur. Giysiyi giyen kişinin eteğe bağlı bu bağcıkları birbirlerine bağlayarak eteği kapatıp vücuda oturttuğu düşünülmektedir (https://www.academia.edu/1488040/Celtic_Clothing_During_the_Iron_Age_A_Very_Broad_and_Generic_Approach, Tarih 26.03.2020).

Şekil 86: Kuzey Avrupa'da bir mezardan çıkarılan demir çağına ait erkek tuniği (National Museum of Denmark, https://samlinger.natmus.dk/search?q=Huldremosekvindens+sk%C3%B8rt., Tarih: 26.03.2020).

Şekil 86'da Danimarka'da bir mezardan çıkarılmış, demir çağına ait olduğu düşünülen bir erkek tuniği görülmektedir. Tuniğin sağ ve sol dikiş yerlerin de bağcıklar mevcuttur. Giysi giyildikten sonra bağcıklar bağlanarak sağ ve sol taraftan kapatılmış olur. Bu sayede tunik giysiyi giyen kişinin üzerine tam sabitlenmiş hale gelir. (https://www.academia.edu/1488040/Celtic_Clothing_During_the_Iron_Age-_A_Very_Broad_and_Generic_Approach, Tarih 26.03.2020)

Doğu Roma İmparatorluğunun yıkılmasının ardından bütün Avrupa karanlık bir çağa girmiştir. Bu dönemde Avrupa kabileleri yıkılan Roma İmparatorluğu kültürü ve Hristiyanlığın etkisi ile değişim geçirmeye başlamıştır. Ancak Avrupa'nın en kuzeyinde Vikingler yerli kültürü devam ettirmektedir. Vikingler kuzey Avrupa'nın oldukça soğuk olan İskandinavya yarımadasında yaşayan bir İskandinav halkıdır. M.S. 8-11. yy. arasında yaşayan ve oldukça savaşçı olan bu halk Avrupa'da birçok yeri yağmalamış ve her yere nam salmışlardır. Bu nedenle Avrupalı tarihçiler için 8-11. yy. Viking Çağı olarak geçer. Vikingler de yakın coğrafyalarda yaşadıkları Kelt ve Cermen halklar gibi dikişli, kalıplı giysiler kullanmışlardır. Ancak eski Kelt ve Cermen kabilelerine göre daha gelişmiş olduğu düşünülmektedir.

Şekil 87: Klasik bir Viking ailesinin günlük giysilerini gösteren çizimler (Best, Hudson vd, 2016: 106).

Şekil 87'de geleneksel Viking giysilerini gösteren bir çizim bulunmaktadır. Çizimde de görüldüğü gibi pantolon ve uzun tunikler giymişlerdir.

Şekil 88: Bir Viking erkeğine ait olduğu düşünülen pantolon örneği (http://mojesredniowiecze.blogspot.com/2016/02/artyku-stroj-ze-skjoldehamn.html, Tarih: 30.03.2020).

Şekil 88, Norveç'te bulunan bir Viking erkeğine ait olduğu düşünülen pantolondur. Pantolonun bel kısmı ortasından bir ip geçebilecek şekilde katlanarak dikilir ve ip için bir tünel oluşturulur. Sadece sağ ve sol ön kısımlarından boşluklar bırakılır. Bu boşluklardan ip geçirilir. Bir yönden sokulan ip diğer yönden çıkarılarak bağcıktan bir tip kuşak oluşturulur. Pantolon giyilirken kişinin bedenine göre ip çekilir ve ön ortadan bağlanarak bedene oturtularak kapatılmış olur.

Şekil 89: Bir Viking erkeğine ait olduğu düşünülen tunik örneği (http://mojesredniowiecze.blogspot.com/2016/02/artyku-stroj-ze-skjoldehamn.html, Tarih: 30.03.2020).

Şekil 89, Norveç'te bulunan bir Viking erkeğine ait olduğu düşünülen tunik örneğidir. Bu tuniğin ilginç bir yaka kapama detayı vardır. Yakanın altında kare biçimde kesilmiş ek bir kumaş dikilir. Bu kumaşın alt, sol yan ve üstte yarım kısmı tuniğe dikili geri kalan bölümleri açıktır. Ek dikilmiş olan kare kumaşın sol üst köşesinde dikili olan

bir ip, tuniğin sağ yakasının altında bağlı olan delikli bir boncuğun deliğinden geçirilip bağlanarak tuniğin yaka kısmı kapatılmaktadır.

Şekil 90: Viking erkek tuniklerine günümüz taklitlinden örnekler (http://www.hurstwic.org/history/articles/daily_living/text/clothing.htm, Tarih:30.02.2020).

Viking erkek tunikleri genellikle ketenden yapılmaktadır. Kare yakaya sahip bu tunikler kanatlı bir kapama yöntemine sahiptir (Şekil 90). Tuniğin sağ bağır kısmında alttan ve sağ yandan dikili kare bir kumaş bulunur, onun üzerinde yine alttan ve bu sefer sol yandan tuniğe dikili aynı boyda başka bir kare kumaş mevcuttur. Her iki kumaşın sağ ve sol üstlerinde bağcıklar bulunmaktadır. Bu ek kare kumaşların bağcıklarının birbirlerine bağlanması ile tuniğin yaka kapaması yapılmaktadır.

Şekil 91: Bir Viking askeri birimi olan Hersir askerlerinin arkeolojik kazılardan çıkan eşyalarına göre üretilmiş birebir taklit örneği (Suchulze ve Verhulsdonk, 1999: 22-23).

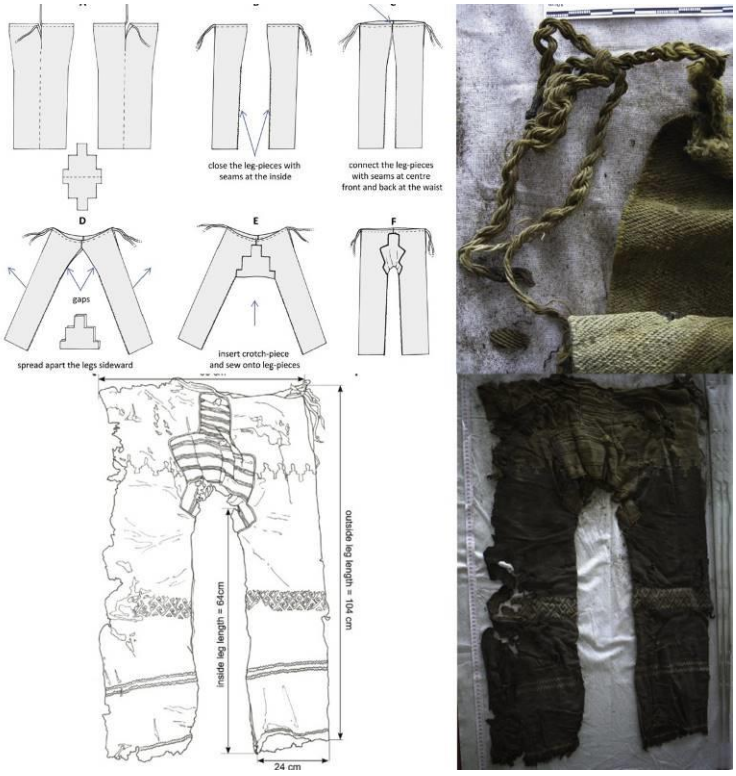
Şekil 91, Viking Hersir askeri biriminin birebir taklit görselidir. Zincir zırh giyen bu askerlerin üst zırh giysilerinde arkada olan sırt bağcıkları dikkat çekmektedir. Bu zırh giysi, yakanın arkasındaki zincirlere bağlı deri delikli bir yaka ağzının deliklerinden çaprazlama bağcık geçirerek bağlanması ile kapatılmaktadır (Suchulze ve Verhulsdonk, 1999: 22-23).

M.Ö. 8 ile M.S 5 yılları arasında yerleşik hayata geçmeyen birçok konargöçer kabile yaşamıştır. Bu halkların ilk bilinen büyük kabileleri İskitler ve Hunlardır. İskitler M.Ö. 8-3. yy. arasında, Hunlar M.Ö. 4. yy. ile M.S. 5 yılları arasında yaşamış konargöçer halklardır. İskitler Karadeniz'in kuzeyinde yaşamışlardır. Hunlar ise bugünkü Moğolistan topraklarında yaşamış daha sonra Çin ve diğer göçebe kabilelerle verdikleri mücadele sonucu yenilerek Karadeniz'in kuzeyinden batıya göç etmişlerdir. Batıya göç ederek Cermen kabilelerine saldırıp yenilgiye uğratmışlar ve Cermen kabileleri yenilgiye uğramaları sonucu göç etmeleri ile Kavimler Göçü'nü başlatmışlardır. Bu olayın sonucunda Batı Roma İmparatorluğu yıkılmış ve günümüz Avrupa ulus haritası ilk defa şekil almaya başlamıştır. Bu iki halk da konargöçer olmalarından kaynaklı günlük yaşantılarında ve askeri teşkilatlarında ciddi biçimde at

kullanmışlardır. Hatta bozkır göçebeleri atı ilk ehlileştirip askeri teşkilata sokan halklar olarak düşünülmektedir. Yaşam tarzları gereği rahat hareket edebilmek ve doğa şartlarına karşı korunabilmek oldukça önemlidir. Bu nedenle günlük yaşamlarında ve askeri giysilerinde gömlek, kaftan, pantolon, çakşır (şalvar tipi pantolon) giyerlerdi. Konargöçer yaşamın getirmiş olduğu şartların kadın ve erkeği eşit etkilemesi nedeniyle, ufak tefek farklar dışında kadın ve erkekler aynı tarz giysiler kullanmışlardır. (Görgünay, 2008: 37-48).

Şekil 92: Konargöçer halklara ait kadın ve erkek giysi örnekleri (http://imtw.ru/topic/8378-kochevniki-stepei-drevnei-evrazii/page__st__20, Tarih: 31.03.2020), (https://thestrangecontinent.com/2017/10/28/great-empires-central-asia-part-3/, Tarih 31.03.2020), (Karasulas ve Mc. Bride, 2004: 34), (Cernenko ve Mc Bride ve Gorelik, Seri37: 26).

Şekil 93: Dünya'nın en eski pantolonu (https://fateash.tumblr.com/post/87800427147/worlds-oldest-trousers-found-in-ancient-chinese, Tarih 25.23.2020).

Şekil 93'teki görsel M.Ö. 1300-1000 yılları arasına ait olduğu düşünülen, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Turfan kentinde bir konargöçer mezarında Dünya'nın en eski pantolonu olduğu düşünülen bir örnek bulunmuştur (Şekil 93). Pantolonun tamamen ata rahat binebilmek için tasarlandığı düşünülmektedir (K. Ayranpınar, K. Bağcık, 2018: 933). Şekil 93'teki şemada da gösterildiği gibi pantolon, iki bacak ve bir ağ bölümü olmak üzere 3 parçadan oluşmaktadır. Pantolonun sağ ve sol yanları arasında yaklaşık 10 – 15 santimetrelik bir boşluk vardır ve bağcıklar yardımı ile boşluklar kapatılmaktadır. Pantolon giyildikten sonra yanlardaki bağcıklar bağlanarak kapatılmış ve vücuda tamamen oturtulmuş olur.

Şekil 94: Sağ üst görsel Noin-Ula'da 6. kurgandan çıkarılan Hunlara ait bir şalvar. Sağ alt görsel aynı kesim mantığında üretilmiş Kırgız çakşırı. Sol ata binen bozkır savaşçısı sağ üst (Görgünay,2008, 94), sağ alt (http://www.ernak-horde.com/Hun_clothing.html, Tarih: 01.04.2020), sol (http://imtw.ru/topic/8378-kochevniki-stepei-drevnei-evrazii/page__st__20, Tarih: 31.03.2020).

Şekil 94'teki görsellerde pantolon tarzının farklılaştığını görebilmekteyiz. Bu tip pantolonlara çakşır veya şalvar denilmektedir. Oldukça bol ve rahat olan bu alt giysi ata binmekte sağlamış olduğu rahatlık nedeniyle geçmişten günümüze ata binmek veya konar göçerlik ile alakalı olan toplumlarda görülmekte ve hala kullanılmaktadır. Bu tip giysinin en yaygın kapama tekniği bağcık kullanımıdır. Şalvarın bel kısmından 10 cm katlanarak alttan dikilir ve belde bir tünel oluşturulur. Şalvarın ön ortasında tünelin baş ve son açıklığı bırakılarak bu açıklıklardan ip geçirilir. Bir uçtan diğer uca çıkan bu ip şalvarı giyen kişinin beline uygun hale getirilecek ölçüde çekilip ayarlanarak bağlanır.

Avrupa kabileleri ve ilk bozkır göçerleri yaşadıkları coğrafyanın yaşam tarzlarına olan etkisi nedeni ile kalıplı giysileri geliştirmelerinden kaynaklı, kemeri de giysilerini kapamak ve vücutlarına sabitleme aracı olarak görmüşlerdir (Şekil 95).

Şekil 95: Kuzey Avrupa'da mezardan çıkarılmış bir pantolon ile pantolon giyen bir Galyalı çizimi
(Racinet, 2018:89), (National Museum of Denmark, https://samlinger.natmus.dk/search?q=Huldremosekvindens+sk%C3%B8rt., Tarih: 26.03.2020).

Şekil 96: Bir Viking kadınının soğuktan korunabileceği gündelik giysi örneği
(Suchulze ve Verhulsdonk, 1999: 64).

Şekil 97: Sağ üst pazırık kurganından çıkan Hunlara ait kaftanın çizimi, sağ alt Hunlara ait çocuk ceketi, sol bir bozkır savaşçısı.
Sol ve sağ alt (Karasulas ve Mc. Bride, 2004: 18-36), sağ üst (Görgünay, 2008:76).

Şekil 96, bir Viking kadını; şekil 97 ise bir Hun erkeğinin soğuk havalarda giydiği giysilerin arkeolojik kazılara göre birebir taklitlerine örnektir. Avrupa kabileleri ve konargöçer halklar soğuk havalarda içleri kürkten uzun bir tip palto giymişlerdir. Kaftana benzer bu palto sadece bele takılan bir kemer ile kapatılarak kullanılmaktadır.

Şekil 98: Altın elbiseli adam (https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/koylere-ic-goc-yasatan-panayir-pavli-110-yildir-devam-ediyor,rWESIBnH50i7IiEjOHk9YA/ZeNYqZOFdUa1GIdQKXPRdQ, Tarih:01.04.2019).

M.Ö. 4. yy. tarihlenen, İskit yönetici ailesine ait olduğu düşünülen giysi bulunmuştur. Kaftan, pantolon, çizme, başlık ve aksesuarlarıyla altın plakalardan oluşan bu giysi müthiş bir estetik algı ve işçiliğin ürünüdür. İskit prensine ait olduğu düşülmektedir (Görgünay. 2008: 90). Giysinin kaftanında herhangi bir kapama noktası bulunmamaktadır. Görsellerde de görüldüğü gibi kaftan iki adet kemer ile kapatılmıştır (Şekil 98).

2.5. Çin Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Çin, kültür tarihi en eski bölgelerden biridir. Asya'nın doğusunda bulunan bu bölge yıllarca yerleşik krallıkların ve imparatorlukların mücadelesiyle birleştirilmek istenmiş ve tam hâkimiyet kurulmaya çalışılmıştır. Kendi içerisinde farklı halklar, diller, alfabeler kültürler ve dinleri barındırır. Lakin bir o kadar da iç içe geçmiş çarklar gibi parça parça ancak bütün olarak çalışan ekonomik, sosyolojik ve yapısal bütünlüğe sahiptir. Çin için Dünya içerisinde farklı bir dünya demek yanlış olmaz. M.Ö. 2100 - 221 yılları arasında birçok krallıklar halinde Antik Çağ'ı yaşamış olan Çin M.Ö. 221 yılında Qin Hanedanı tarafından birleştirilerek imparatorluk çağına girmişlerdir. İlk imparator Qin'in ölümünden sonra da tekrar parçalanıp tekrar birleştirilme döngüsüne girmiştir. Bu döngüde Çin'de birçok hanedanlık kurulup çökmüştür. Bu hanedanlıklardan Han, Tang, Song, Yuan, Ming hanedanlıkları oldukça önemlidir. Çin; giyim kültürü açısından da etkileyici, oldukça güçlü ve özeldir. İpeği ilk kullanan halklar Çinlilerdir. Farklı hanedanlıklar döneminde farklı giyim gelenekleri de yaşanmıştır. Hatta her hanedanın farklı bir giyim tarzı vardır. Ancak bazı temel giyim formları değişmemiştir. Çin'de kadınlar da erkekler de geniş kollu hanfu ve kaftan giymişlerdir. Ayrıca en önemli giyim anlayışlarından biri çok katlı giyim biçimidir. Örneğin giydikleri hanfuların bazılarının tasarımları gereği giyen kişinin bedenini iki, üç veya daha fazla olacak şekilde sarmaktadır. Ya da birbirileri ile uyum gösteren veya tamamlayıcı hanfular tasarlayıp üst üste giymişlerdir. Bunlar dışında gömlek üstüne etek üstüne hanfu giyip onların da üzerine şal giymek gibi şekillerde de kullanılmıştır. Çin'de pantolon da kullanılmaktadır ancak pantolonu genellikle erkekler giymektedir.

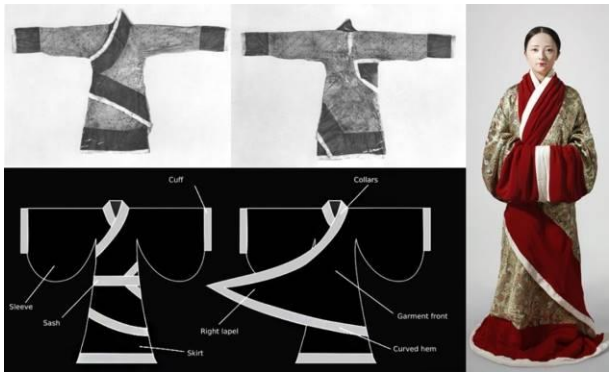
Kadınların pantolon giymeleri genelde hoş karşılanmamaktadır. Çin giyim kültüründe en dikkat çekici özelliklerden biri de 17 yy'a kadar düğme kullanmamış olmalarıdır. Giysilerini çoğunlukla kuşaklar ile bağlayarak kapama anlayışları vardır. Kuşak dışında kemer de kullanmışlardır (Fogg, vd, 2017: 30-35, 82-85).

M.Ö. 206 ile M.S. 220 yılları arasında Çin'de Han hanedanlığı hüküm sürmüştür. Çin'in zirve dönemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Han hanedanı döneminde erkekler geniş kollu düz uzun tek kat veya çok kat kaftan giymişlerdir ancak kadınlar hanfu denilen, giyildikten sonra vücuda sarılarak üst üste katman oluşturan bir tür uzun kollu cübbe giymişlerdir (Şekil 99) (MEİ, 2004: 9-13).

Şekil 99: Han Hanedanı soylu erkek ve soylu kadın giysi örnekleri.
Sol (http://thehandynasty.com/han-dynasty-government.html, Tarih 14.04.2020),
Sağ (MEİ, 2004: 9).

Çin giyim kültürü ve gelenekleri için kuşak en önemli kapama özeliklerinden sayılabilir. Bedene oturmayan ama bedeni saran giysiler tercih eden Çinliler 17. yy'a kadar düğme kullanmamalarından kaynaklı giysilerini bir kuşak yardımı ile bağlayarak kapatmışlardır. Düğme kullanmaya başlamalarından sonra vücuda oturan giysileri tercih etmeye başlamışlardır.

Şekil 100: Han hanedanında kullanılan bir hanfu giysi örneği ve giysinin reprodüksiyonu. Sol üst ve sağ (http://perfectcostume.blogspot.com/, Tarih 15.04.2020), sol alt (http://dragonsarmory.blogspot.com/, Tarih 15.04.2020).

Çin halkının en geleneksel giysilerinden bir tanesi hanfudur. Hanfu, genellikle kuşak yardımıyla vücuda sarılarak kapatılan bir tür uzun giysidir. Şekil 100'deki hanfu, bir tür uzun kadın hanfusudur. Hanfu uzun ön tarafı vücuda sarıldıktan sonra bir kuşak bağlanarak kapatılır. Oldukça estetik bir görüntü oluşturan kapanma şekline sahiptir. Erkekler kadınlara göre hanfu giyerler. (Şekil 101).

Şekil 101: Han Chu Wang türbesinden çıkan seramik figür ve hanfu'nun reprodüksiyonu örneği (http://dragonsarmory.blogspot.com/, Tarih 15.04.2020).

Çok yaygın olmasa da Tang hanedanlığı döneminde de kuşak kullanılmıştır.

Şekil 102: Tang Hanedanı döneminden farklı bir model kadın giysi örneği (Sun, 2002: 4).

Şekil 102, Tang Hanedanı'nda giyilen yaygın giysi modasının dışında bir giysi örneğidir. Hanfu uzun bir kuşak yardımı ile defalarca bel kısımda sarılarak kapatılmıştır.

Han hanedanlığının dağılmasının ardından yaşanan parçalanmada Tang hanedanlığı tekrar Çin'i birleştirmeyi başarmıştır. Tang Hanedanı M.S. 618-907 yılları arasında Çin'de hüküm sürmüştür. Bu dönemde Çin dış kültür, sanat ve bilim

anlamında merkezi bir hal almıştır. Dış dünya ile ilişkileri ve onlara olan etkileri artmıştır. Hazine anlamında da zenginleşmeleri ipek üretiminin artması sebepleri ile bu dönemde Dünya'nın en iyi giyinen ülkesi konumuna gelmişlerdir.

Tang Hanedanı döneminde yaygın kadın giysileri şu şeklidedir; göğüs üstünden veya göğüs altından başlayıp ayak bileklerine kadar uzanan etek giyilmekte, eteğin üzerine düğmesiz sol yönü sağa doğru üst üste getirilip eteğin içine sokulan bir bluz giyilerek bir bağcık ile bağlanıp kapatılmaktadır. İmparatoriçe Wu döneminde kadınlar arasında geniş yakalı açık giysi bluzlar moda olmuştur. Giyilen giysiler üzerine tüm vücudu kaplayan transparan ipek şallar veya ince uzun şallar kullanılmaktadır. Bu dönemde erkek giysisi olarak önceki dönemlerdeki gibi sade bir kemer veya bir kuşak yardımı ile kapatılan uzun hanfuların yanı sıra kaftanların ön ortasından veya sağ omuzdan aşağıya bir bağcık ile bağlanarak kapatılan kaftanların da kullanıldığı düşünülmektedir (Şekil 103) (MEİ, 2004: 29-38).

Şekil 103: Tang Hanedanı erkek ve kadın giysi örnekleri.
Sol (Fogg, vd, 2017: 32), Sağ (MEİ, 2004: 29).

Çin giysilerinde M.S. 17. yy'a kadar düğme kullanılmamasından kaynaklı düğme yerine bağcık oldukça sık kullanılan giysi kapama yöntemleri arasında yer almıştır.

Şekil 104: Tang Hanedanı kadın giysi örnekleri. (https://dressesofchina.tumblr.com/post/182559122957/recreated-costumes-based-on-tang-dynasty-clay/amp, Tarih: 16.04.2020).

Şekil 104'te Tang Hanedanı'ndan kalma seramik biblolarından alınan referans ile yapılmış reprodüksiyon kadın giysileri görülmektedir. Görseldeki giysiler Tang Hanedanı dönemindeki yaygın kadın giysi anlayışıdır. Uzun kollu düğmesiz bir bluz, göğüs üstünden başlayarak ayaklara kadar uzanan uzun bir eteğin içine sokulur daha sonra eteğe bağlı bir bağcık yardımı ile bağlanarak giysi kapatılır.

Şekil 105: Tang Hanedanı döneminde giyilen uzun eteğin kullanımı (https://koikishu.tumblr.com/tagged/tangdynasty, Tarih 16.04.2020).

Şekil 105'te görülen eteğin kullanımı şu şekildedir; etek alt merkezde bir bütünken bel kısmında ikiye ayrılmaktadır. Arka parçanın kısa ön parçanın uzun bağcıkları vardır. İlk olarak eteğin arkada kalan parçası kullanıcının sırtından öne doğru sarılarak ön tarafta arka parçanın bağcıkları ile bağlanır. Daha sonra eteğin ön parçası kullanıcının önünden arkaya doğru sarılır ön parçanın uzun bağcıkları kullanıcının arkasından dolanarak ön tarafta birleştirilip bağlanarak etek kapatılır.

M.S. 969-1279 Yılları arasında Çin'e Song hanedanlığı hüküm sürmüştür. Bu dönemde yaygın kadın giyimi şu şekillerdedir; üstlerine düğmesiz, uzun kollu bir bluz giymektedirler. Bluz bol bir pantolon veya uzun bir eteğin içerisine sokulmaktadır. Eğer pantolon giyilirse pantolon üzeri kısa etek giyilmektedir (Şekil 106). Daha sonra tüm giysiler üzerine kısa veya uzun bir hanfu giyilmektedir. İsteğe göre bir şal da kullanılmaktadır. Bu dönemde farklı model giysileri kat kat giyilerek kullanıldığı görülmektedir. Erkek giyiminde önceki dönemlerdeki gibi bornoz şeklinde bir hanfuyu

kapatarak veya Tang Hanedanı'ndaki gibi önden veya omuzdan aşağı bağcıklı kaftan tipi dar hanfular kullanılmaktadır. Bunların dışında üstlerine düğmesiz bir gömlek giyerek gömleği bol bir pantolona sokmaktadırlar. Bu giyimin üzerine önü açık bir hanfu giyilmekteydi (Sun, 2002: 13-17), (MEİ, 2004: 52).

Şekil 106: Song Hanedanı kadın giyim önekleri
(http://perfectcostume.blogspot.com/, Tarih 15.04.2020).

Pantolonlar şekil 107'deki gibi bağcıkla bağlanarak kapatılmaktadır. Giysilerin üzerlerine giyilen etek ve hanfuda da bağcık kullanılmıştır.

Şekil 107: Song Hanedanı'nda kullanılan pantolon örneğinin çizimi (MEİ, 2004: 52).

Şekil 107'de yer alan örnek pantolonun sağ ve sol yönlerinde geniş iki bağcığı vardır. Pantolon ön açıklığı üst üste getirildikten sonra vücudun etrafında 1 tur dönerek ön kısımda bağlanır ve pantolon bu şekilde kapatılmış olur.

Şekil 108: Song Hanedanı sağ omuzdan kapatılan hanfu örneği. Sol (https://kknews.cc/culture/omonbz6.html, Tarih 17.04.2020), Sağ (https://han-clothing.tumblr.com/post/145457664278/fouryearsofshades-%E5%8D%97%E6%9C%9D, Tarih: 17.04.2020)

Song Hanedanı döneminde kullanılan erkek hanfuları sağ omuzdan bele kadar bir bağcık yardımı ile kapatılan kapatılmaktadır (Şekil 108). Hanfuda kullanılan bağcıklar düğme görevini yerine getirmektedirler.

Moğollar tarafından yıkılan Song hanedanlığının ardından ilk büyük Çin hanedanlığı Ming hanedanlığıdır. Ming Hanedanlığı Moğol işgalinden sonra kurulan ve Moğol olan Yuan Hanedanı'nın devrilmesinden sonra Çin yerlileri tarafından kurulmuş M.S. 1368-1644 yılları arasında Çin'e hükmeden hanedanlıktır. Yaşanan yaklaşık 100 yıllık Moğol hâkimiyetimden sonra Moğol giyim kültüründen izler Ming Hanedanı'nda görülmektedir. Önceki hanedanlıklar döneminde giyilen giysi modellerinin bir miktar devam etmesinin yanında artık kadınlar da erkekler de yandan yırtmacı olan kısa ve uzun kaftan modelleri giymişlerdir.

Şekil 109: Ming Hanedanı döneminden kalma kaftan ve reprodüksiyonu.
Sol üst ve sağ (https://www.quora.com/What-style-of-men-costume-in-The-Ming-Dynasty, Tarih: 21.04.2020),
sol orta (http://baijiahao.baidu.com/s?id=1637227281045527392, Tarih: 21.04.2020), Sol alt (http://www.ifuun.com/a2018042912539647/, Tarih: 21.04.2020).

Ming Hanedanı döneminde yaygın olarak kaftan modelleri giyilmiştir. Bu kaftanların çoğu şekil 109'da görüldüğü gibi sağ göğüs altından bele kadar bağcıklar kullanılarak kapatılmaktadır.

Şekil 110: Ming Hanedanı dönemi kadın giyim reprodüksiyonu (https://koikishu.tumblr.com/tagged/tangdynasty, Tarih 16.04.2020).

Ming Hanedanı döneminde kadınlar etek üzeri uzun veya kısa hanfular giymişlerdir bu hanfuların altında etek mutlaka görülmektedir. (Şekil 110). Etek belin çevresine sarılıp bir bağcıkla bağlanarak kapatılmaktadır. Hanfu ise erkek kaftanlarındaki gibi sağ göğüs altından bele kadar bağcıkla bağlanarak kapatılmaktadır.

17. yüzyıla gelindiğinde ekonominin iflas etmesinden kaynaklı çıkan isyanlar sonucu Ming hanedanlığı parçalanmıştır.-Ming hanedanlığının son dönemlerinde Çin'in kuzeyinde Mançurya bölgesinde var olan Qing hanedanlığı Çin'deki karışıklıkları bastırarak bütün Çin'e hâkim olmuştur. Çin tarihinin en geniş sınırlarının olduğu bu döneminde batı ile de çok fazla ilişki kurulmuştur. Qing hanedanlığı 20. yy halk devrimine kadar Çin'e hükmetmiştir (Özeren, 2016: s203-210). Qing hanedanlığı döneminde giyim kültürü açısında Çin için çok önemli bir değişim yaşanmıştır. Çin'de 17. yy'dan itibaren giysilerinde düğme kullanılmaya başlamıştır (Fogg, vd, 2017: 82-85). Bu dönemde kadınlar ve erkekler uzun veya kısa kaftanlar giymişlerdir. Kaftanların

formları Moğol kaftan tiplerine benzediği düşünülmektedir. Ancak kaftanlar artık bağcık ile değil düğme kullanılarak kapatılmaktadır (Şekil 111). Bağcıkla bağlama geleneği hala devam etse de Çin giyim kültüründe düğme kullanımı yaygınlaşmıştır. Yine de giysilerdeki düğmeler şekil 112'deki gibi bir birit ilik kullanılarak kilitlenmektedir. Giysiyi keserek oluşturulan ilik ancak 20. yy'dan sonra Çin giyim kültünde kabul görmüştür (Fogg, vd, 2017: 85).

Şekil 111: Qing hanedanlığı dönemi Çin erkek ve kadın giyim örnekleri (Racinet, 2018: 123-128).

Ming hanedanlığı giysileri ile Qing hanedanlığı giysilerini karşılaştırdığımızda giysi tiplerinin hemen hemen aynı olduğunu tek farklarının bağcık kullanılan noktalarda düğme kullanıldığını görmekteyiz. Düğmenin kullanımının asırlar sonra Çin'de de başlamasının nedeninin Mançuların Kore ve Moğol hakları ile geçmişten beri çok fazla kültürel alışverişte olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 112: Qing hanedanlığı döneminde Çin imparatorunun giydiği tören kaftanı. (Fogg, vd, 2017: 82-84).

Şekil 112'deki kısa kadın giysisi de sağ üzerinden bele kadar iki düğme kullanılarak kapatılmıştır.

Şekil 113: 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı Çinli kadın giysi örneği (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/88075?rpp=60&pg=157&rndkey=20121115&ft=*&what=Costume&pos=9372, Tarih: 23. 12. 2020).

Şekil 114: 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı dönemi bir soylu kadının özel günler için kullandığı giysi örneği
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/69899, Tarih: 23.12.2020).

Şekil 114'teki görsel, düğme kullanılarak kapatılan bir kadın hanfusudur. Ancak şekil 113'deki sol göğüs üzerinden kapatılan hanfudan farklı olarak ön ortan kapatılmaktadır. Bu iki hanfu da iki birit ilmekli düğme ile kapatılmaktadır.

Şekil 115: 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı dönemi Çinli erkek yeleği
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/69858?&searchField=All&sortBy=Relevance&where=China&what=Costume&ao=on&ft=*&offset=1000&rpp=100&pos=1087, Tarih: 23. 12. 2020)

Şekil 115'teki Qing hanedanlığı dönemine ait yüksek yaka bir erkek yeleğidir. Bu durum geç Qing dönemi olduğunu göstermektedir. Ceket sağ göğüs üzerinden iki, sağ bel hizasından iki ve yakadan iki iplik ve metal düğmeler yardımı ile kapatılmaktadır.

Şekil 116: 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı Çinli kadın yeleği (https://www.philamuseum.org/collections/permanent/108436.html?mulR=30207%7C64#, Tarih: 23.12.2020).

Şekil 116'da farklı bir yelek modeli görülmektedir. Yelek görselde de görüldüğü üzere sağ omuzdan, sağ bel hizasından en son olarak da ön ortadan düğmeler yardımı ile kapatılmaktadır. Form itibari ile diğer yelek ve ceketlerden farklı bir görünüşe sahiptir.

Şekil 117: 19. Yüzyıl Qing hanedanlığı dönemi Çinli kadın yeleği. (https://art.famsf.org/womans-vest-2005842a-b, Tarih 23.12.2020)

Şekil 117'deki kadın yeleği, Qing hanedanlığı döneminde bir kadın yeleğidir. Yelek ön ve arka beden olarak iki parçadan oluşma özelliği ile dikkat çekici özel bir parçadır. Şekil 117'deki yeleğin sağ ve sol omuzlarında, sağ ve sol bel hizalarında düğmeler mevcuttur. Yelek bir zırh gibi kullan kişinin üzerine düğmeler sayesinde kapatılarak oturtulmaktadır.

Qing hanedanlığı döneminde düğme kullanımı yaygınlaşmıştır ancak giysilerde hala bağcık da kullanılmaktadır (Şekil 118). Giysi yan dikiş hattından bele kadar bağcıklar yardımı ile kapatılmaktadır.

Şekil 118: 18. Yüzyıl Qing hanedanlığı Çin kadın giysi örneği.
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/69006, Tarih: 23.12.2020).

2.6. Moğol Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Moğollar Orta Asya'nın bozkır konargöçer halklarındandır. M.S. 1206 yılında Cengiz Han, farklı Moğol ve Türk kabileleri birleştirerek Moğol İmparatorluğu'nun temelini atmıştır. Cengiz Han o kadar hızlı bir büyüme gerçekleştirmiştir ki Asya için ulaşılmaya çalışan efsanevi bir lider halini almıştır. Cengiz Han'ın çocukları ve torunları bu gelişmeyi devam ettirmiş ve 1259'da doğuda Çin ve Kore, batıda İran ve Anadolu'nun yarısı, kuzeyde Rus Kinezlikleri'ni içine alan Dünya'nın en büyük sınırlarına ulaşan imparatorluklarından birisi haline gelmişlerdir. Moğol İmparatorluğu 1294 yılına gelindiğinde Moğol Hanedanı kardeşleri arasında bölünerek Kuzeyde Altın Orda, Çin'de Yuan Hanedanlığı (Moğol İmparatorluğu'nun devamı), İran'da İlhanlı Devleti gibi büyük ve önemli devletler kurulmuştur. Moğollar bozkır konargöçerinden olmalarından kaynaklı giyim tarzları da kendilerinden önceki konargöçer halkların devamı niteliğindedir. Sınırlarının çok geniş olmalarından kaynaklı Çin ve İran gibi büyük kültüre sahip bölgelerden etkilenerek konargöçer giyim tarzının üzerine farklı kültürel dokular da eklenmiştir. Kadın ve erkekler soğuk aylarda kalın, uzun kollu, uzun kaftan giyerler, sıcak aylarda ince, kısa veya uzun kollu, kısa veya uzun cübbeler kullanırlardı. Erkekler kaftan ve cübbelerin içlerine tunik veya gömlek, pantolon veya çakşır giyerken. Kadınlar uzun elbise, uzun etek üstü gömlek veya tunik giymekteydiler. Moğolların bu dönemki cübbe veya kaftanları sağ göğüsten aşağıya kadar bir bağcık veya düğme yardımı ile kapatılmaktadır (Şekil 119). (https://www.ancient.eu/article/1455/clothing-in-the-mongol-empire/, Tarih:01.05.2020), (https://kitabhona.org.ua/costum_costum/khripunovorda1.html, Tarih 01.05.2020)

17-18. yy'a gelindiği zaman Moğol giyim tarzının temel anlayışında ciddi değişiklikler olmasa da estetik açıdan değişim ve gelişim görülmeye başlanmıştır. Giysi modelleri çoğalmış, giysi kapama noktalarında estetik açıdan gelişmeler görülmüştür. Bu dönemde görülmeye başlayan değişimler günümüzde hala kullanılan geleneksel Moğol giysilerinde de kullanılmaktadır. Kaftanların kapama noktaları soldan sağa giden

düz şerit yerine artık daha şekilli ve kavisli formlar tercih edilmiş veya kaftanın ön ortasından düz inen klasik modeller de tercih edilmiştir. Ayrıca düğme kullanımında ciddi bir artış gözlemlenmiştir (https://mongolianstore.com/what-mongolian-hats-called/, Tarih: 04.05.2020).

Şekil 119: Geleneksel Moğol giysi tarzına örnekler
(http://www.face-music.ch/bi_bid/trad_costumes_en.html, 04.05.2020).

17-18. yy. öncesi Moğol giyim kültüründe bağcık kullanımı oldukça sıktır. Giysi kapamalarında düğmeyi kullansalar da düğme yerine sıklıkla bağcık kullanmayı tercih etmişlerdir. Dönemin tarihi olaylarına ve kültürel durumlara bakıldığında Moğolların komşusu olan Çin ile siyasi ve sosyal yakınlık nedeni ile Çin giyim kültüründeki bağcık kullanma anlayışı Moğolların giyim kültürünü etkilemiş olabileceği düşünülmektedir (Şekil 120, Şekil 121).

Şekil 120: 18. yy. öncesi Moğol kaftan örneklerinin çizimleri (https://kitabhona.org.ua/costum_costum/khripunovorda1.html, 01.05.2020).

Moğollar kaftanlarını veya cübbelerini soldan sağ yönünde sağ göğüs altından başlayıp kemer veya kuşağa kadar bir veya birden çok bağcıkla bağlayarak

kapamaktadırlar. Giyim tarzında bu şekildeki kapama yöntemi ufak tefek farklar ile Orta Asya Türkleri ve Çin'de de görülmektedir.

Şekil 121: 13-14 yy. Orta Asya Moğol kaftan örneği (https://www.christies.com/lotfinder/Lot/a-mongol-cloth-of-gold-silk-and-5483014-details.aspx, 04.05.2020).

Şekil 122: 14. yy. Moğol kaftan örneği (https://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/materials/textiles, Tarih: 04.05.2020).

Şekil 122'deki kaftan, dönemin İslam coğrafyasındaki (Orta Doğu) kaftan kumaşı bezemesi ile desenlendirilmiştir. Ayrıca kaftanın formu da Çin cübbelerinin aksine Orta Doğu kaftan formunda dikilmiştir. Ancak kaftanın kapanma üslubu Orta Asya ve Çin tarzında soldan sağa bağcıkla bağlanarak kapatılmaktadır.

Şekil 123: Moğol asker giyim tarzı çizimi ve Moğol kaftan örneği.
Sol (Turnbull and Reynolds, 2003: 33), Sağ (http://www.chinatownconnection.com/yuan-dynasty.htm, 04.05.2020).

Moğollar, imparatorluk aşamasında sınırlarının çok genişlemiş olmasından kaynaklı birçok ulusun kültürünü bünyelerine almışlardır. Ancak Moğol İmparatorluğu genişlese de Moğolların ana yurdu Moğolistan'da halk kendine has kültürü devam ettirmiştir. Şekil 123'te göçebe bir Moğol'un kendine has olan kaftan modelin bir örneği görülmektedir. Moğol erkekleri her dönemde kaftanlarının içlerine giydikleri gömlek veya tulumlarının altlarına pantolon giymişlerdir.

Moğollar giysilerinde 17-18. yy'dan sonra giysilerinde çoğunlukla düğme kullanmaya başlamışlardır. 17. yy. öncesi az miktarda düğme kullanımı gözlemlenmiştir. 13-14. yüzyıllarda çoğunlukla bağcık kullanımının ardından düğme kullanımının artması Çin giyim kültüründe 17. yy. Qing Hanedanı ile birlikte

başlamasının etkisi olabileceği düşünülmektedir. Düğme kullanımının yaygınlaşması ile gelişen kaftan modelleri günümüzdeki geleneksel Moğol giyim tarzını oluşturmaktadır.

Şekil 124: 13-14 yy Moğol kaftan modeli
(https://www.agakhanmuseum.org/collection/artifact/robe-AKM677, Tarih: 04.05.2020).

Şekil 124'te görülen kaftan modeli 13-14. yy'a ait bir kaftandır ancak bağcık yerine düğme kullanılarak kapatılmaktadır. Kaftanın tarzı 13-14. yy. bağcıklı diğer Moğol kaftanları üslubundadır. Ancak diğer kaftanlardaki bağcığın yerine kaftana bağlı örme düğmeler vardır. Kaftanın sol önünün sonunda düğme görevi gören topçuklar oluşturmaktadır. Bu örme düğmeler kaftanın sağ kanadının dikiş yerine bağlı birit iliklerin içerisinden geçerek kaftanın kapatılmasını sağlamaktadırlar.

Şekil 125: 13.-14. yy. Moğol kaftan örneği
(https://www.ancient.eu/article/1455/clothing-in-the-mongol-empire/, Tarih 04.05.2020).

Şekil 125, 13-14. yy'a ait metal düğme kullanımı ile kapatılmış başka bir Moğol kaftan örneğidir. Kaftanın zenginliği ve tarzı yüksek mahkeme ve kurumlarda kullanıldığını düşündürmektedir. (https://www.ancient.eu/article/1455/clothing-in-the-mongol-empire/, Tarih 04.05.2020)

Şekil 126: 18. Yy. Moğol giyim örneklerinin çizimleri
(http://www.face-music.ch/bi_bid/trad_costumes_en.html, Tarih: 04.05.2020).

Şekil 126'da düğme kullanımının artması ile kaftan, cübbe kapama notlarında ve formalarda tasarımsal açıdan değişim olduğu görülmektedir. Kaftan ve cübbeler artık soldan sağa direk çapraz şerit halinde değil önce düz biçimde sağ omuza daha sonra yine düz olarak aşağıya iner biçimde tasarlanmaktadır. Bu tasarımsal değişikliğin nedeninin düğme kullanımının artması olabileceği düşünülmektedir (Şekil 127).

Şekil 127: 19.-20. yy. geleneksel Moğol elbisesi
(http://costumes.unc.edu/costar/view/NowesArk/garment.jsp?id=3505, Tarih: 04.05.2020).

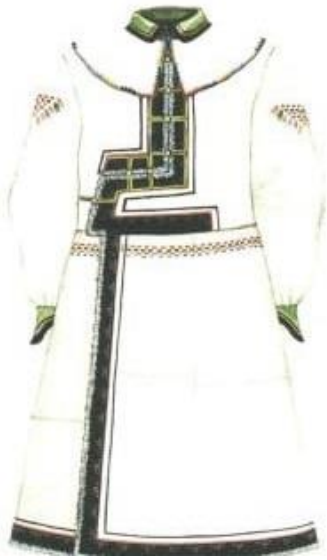

Şekil 128: 16. yy. kısa kollu geleneksel Moğol yeleği örneği ve örnek çizimi. Sol (https://hellcomics.ru/uz/mongoly-mongolskaya-nacionalnaya-odezhda-i-ee-ukrasheniya/, Tarih: 04.05.2020), Sağ (http://www.face-music.ch/bi_bid/trad_costumes_en.html, Tarih: 04.05.2020).

Moğollar bahar ve yaz aylarında ince düz cübbelerin üzerine Şekil 128'deki gibi bir yelek giymekteydi. Görselde görülen yelekte geleneksel düğmeli Moğol cübbe ve kaftanlarının kapama yönteminde bir kapama biçimi görülmektedir. Moğolların düz sağ omuza, daha sonra düz aşağıya inen giysi kapama yöntemlerinin dışında düğme kullanılmış farklı model giysi kapama yöntemleri de vardır (Şekil 129, Şekil 130). Ancak hemen hemen her giyside giysilerin kapanma yönü soldan sağa gelecek biçimdedir. Bunun Çin kültürüne dayalı bir gelenekten kaynakladığı düşünülmektedir.

Şekil 129: 18. yy. sonrası Moğol yelek örneği (https://hellcomics.ru/uz/mongoly-mongolskaya-nacionalnaya-odezhda-i-ee-ukrasheniya/, Tarih: 04.05.2020)

Şekil 130: Geleneksel Moğol kadın kaftan modeli çizimi (https://mongolianstore.com/what-mongolian-hats-called/, Tarih. 04.05.2020).

2.7. Edo Dönemi Japonya Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Japonya; ada ülkesi olmasından kaynaklı çoğunlukla içine kapalı, zaman zaman Çin ve Kore ile iletişim kurmuş bir ülkedir. Kültürel olarak Çin'den birçok açıdan etkilenmiş ancak kendi çizgisini koruyarak özgün bir kültür ortaya koyabilmiştir (Kahraman, 2016: s46). 1603-1868 Yılları arasında Tokugawa şogunluğunun başlamasıyla Japonya'da yaşanan siyasi istikrar dönemine Edo dönemi denilmektedir. Edo dönemi Japonyası, koyulan katı kurallar sonucunda ciddi bir istikrar dönemine girmiştir. Çin ve Kore dışındaki yabancı ülkelerin etkisinin arttığı bu dönemde ticaret de çok fazla artarak samuray ailelerinin zenginleşmesine neden olmuştur (Kozbekçi Ayranpınar, 2010: s148). Edo dönemi Japonya için modern erken çağın başlangıcı anlamına gelmektedir. 1868 yılında yaşanan Meiji restorasyonu ile şogun derebeylik sistemi çökmüştür. Edo döneminde yaşanan zenginlik Japon moda anlayışını da etkilemiştir. Bu dönemde Japonların geleneksel giysisi kimonoların temelleri atılmıştır . (Fogg, vd, 2017: 74-75). Kimonolar; T kesimli, erkekler ve kadınlar için kullanılabilen, kaftana benzer uzun giysilerdir (Şekil 131, Şekil 132). Kimonolar obi denilen bir kuşak ile kapatılmaktadır. Bu nedenle Kaftanlar kadar rahat bir giyime sahip değildir. Bir kimono yapımı için 13-14 metre kumaş kullanılmaktadır (Kozbekçi Ayranpınar, 2010: s29-32).

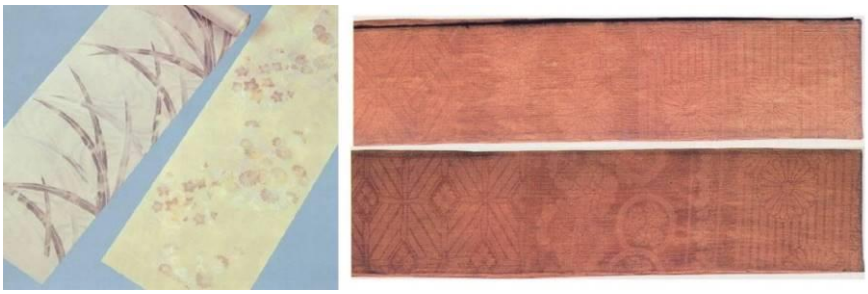

Şekil 131: Edo dönemi Japon halk giysileri

(Racinet, 2018: 137,138).

Şekil 132: 18-19 yy. Japon kimono modelleri
(Nomura and Edo, 2006, s7-11).

Şekil 133: Dokuma ve baskılı obi örnekleri
(Kozbekçi Ayranpınar, 2010, s163,166).

Edo dönemine kadar kimonolar daha önemli iken Edo döneminden sonra obiler kimonolardan daha önemli bir hale dönüşmüştür (Şekil 133). Obiler Edo döneminin başından beri kadın giysilerinin en göze çarpan aksesuarı olmuştur. Bu nedenle kadın obileri erkek obilerine göre çok daha geniş ve uzun üretilmişlerdir. Tasarımcılar obilerin genişliğini kadınların boylarına göre ayarlayabilmek için obilerde kıvrımlar ve katmanlar kullanarak boy ayarı yapmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda obi bağlama sanatı ortaya çıkmıştır. Obilerin yarım saate uzanan çok karmaşık bağlama yöntemleri

vardır. Edo döneminin başından ortalarına kadar obiler kimonoların önlerinde bağlanmıştır. Ancak 1700'lerden sonra obiler kimonoların arkalarından bağlanmaya başlamıştır. Obileri kimonoların arkasından bağlamak estetik açıdan daha güzel gözükmesinden kaynaklı hızlı bir şekilde kabul görmüştür (Kozbekçi Ayranpınar, 2010, s162-164).

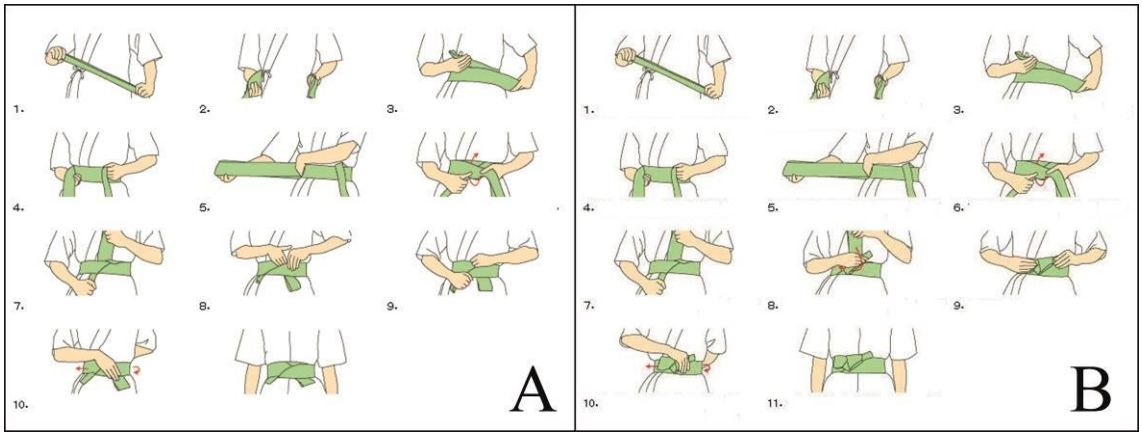
Şekil 134: Japon kimonolarına bağlanan obi bağlama örnekleri.
1 ve 6. (Kozbekçi Ayranpınar, 2010, s170), 2. (https://artquill.blogspot.com/2019/08/, Tarih: 18.18.2020), 3. (https://artquill.blogspot.com/2019/08/, Tarih: 19.11.2020), 4 ve 5. (https://artquill.blogspot.com/2019/08/, Tarih: 19.11.2020).

Şekil 134 de farklı farklı obi bağlama örnekleri görülmektedir. Her obi bağlama modelinin farklı ismi vardır ve her farklı durumlarda kullanılmaktadır. Birinci model Fakurasuzume (şişirilmiş serçe) ismiyle bilinir, genç kızların tercih ettikleri bir modeldir. İkinci obi modeli Otaiko (Davul) tarzı, üçüncüsü Yukata tarzı (Şerit sitili) obi

bağlama modelidir. Bu iki model günlük kullanım için tercih edilmektedir. Dördüncü model Tateya tarzı (eğimli ok stili), beşinci model Seigaiha tarzı (okyanus dalgası), Altıncı model ise Matsuba niju daiko (çiftli davul tarzı) obi bağlama modelidir. Bu modeller resmi günlerde kullanılmaktadır.

Şekil 135: Sol görsel Kai-no-kuchi (kabuk şekli modeli). Sağ görsel Kata-basami (tek uçlu katlama modeli). Erkekler için obi bağlama modelleridir (https://artquill.blogspot.com/2019/08/, Tarih: 19.11.2020).

Şekil 136: A: Kai-no-kuchi bağlama yöntemi (https://www.oldjapan.org/menskimono/musubi.html, Tarih: 20.11.2020), B: Kata-basami bağlama yöntemi (https://www.oldjapan.org/menskimono/musubi.html, Tarih: 20.11.2020).

Kimonolar obi denilen kuşaklar ile kapatılır ancak samurayların kullandığı kimonolar bağcık yardımı ile kapatılmaktadır. Düğme kullanımı yaygın olmayan Japon giysilerinde en önemli iki kapama yönteminden biri bağcık kullanımıdır. Ayrıca genelde samurayların kullandığı hakama ismindeki Japon pantolonları da bağcıklar yardımı ile kapatılmaktadır (Şekil 137).

Şekil 137: Samuray kimono örneği
(Kahraman, 2016, s51, 52).

Samurayların dövüşmelerini kolaylaştıracak günlük kullanıma uygun veya üzerlerine rahatlıkla zırh giyebilecekleri bağcıklı kimono ve hakamaları vardır. Bu giysiler aristokrat ve zengin olan samurayların günlük giysileri de oldukları için en pahalı kumaşlardan üretilmektedir (Şekil 138).

Şekil 138: Samuray fotoğrafı 1870 (https://thekimonogallery.tumblr.com/post/89472370570/this-image-of-a-former-samurai-would-have-been, Tarih: 22.11.2020).

2.8. Babür İmparatorluğu Dönemi Hindistan Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Babürler 1526 yıllarında Hindistan'ının kuzeyinde kurulan, hanedanı Çağatay Türklerine dayanan, halkının çoğunluğu Hintli olan, Müslüman bir devlettir. Babür İmparatorluğu 18. yy'da Hint Yarımadası'nın uç kısmı hariç bütün Hindistan'a hakimiyet kurmuşlardır. Babürler; Orta Asya Türk-Moğol kültürü, İran kültürü, yerli Hint kültürü, İslam inancı ve Hindu inançlarını kendi bünyesinde toplayarak büyük bir kültürel zenginlik elde etmiştir. 1858 yılında diğer Hint halklarının isyanları, saldırıları ve en önemlisi İngiliz sömürgecilerinin ateşli silahlarla saldırıları karşısında yıkılmıştır (https://islamansiklopedisi.org.tr/baburluler, Tarih: 31.10.2020). Babür İmparatorluğu, erkek giyim anlayışı bakımından Orta Asya Türk-Moğol giyim kültürü etkisinde kalmıştır. Halkın Müslüman olanları pantolon, kaftan tarzı bir giyimi benimserken

Hindu inancına mensup olanları sari ve dhoti gibi dökümlü giysileri tercih etmişlerdir. Babür hanedanı giyim anlayışı özellikle ceket ve pantolonu benimsemiştir. Müslümanlar için terzi tipi dikişli giysiler daha kabul görürken Hindular geleneksel Hint giysilerini tercih etmiştir ancak geleneksel dikişsiz dökümlü Hint giysileri Müslüman Hintlilerde de görülmektedir. Özellikle bir kadın giysisi olan sari, Hindistan'ın her bölgesinde sıklıkla kullanılmıştır. Birçok giyim şekli olan sari günümüzde tek tipleşmiş bir giyim üslubuna yönelmiştir. Sari aynı zamanda Hint halkı için bir zenginlik göstergesi ve seviye işaretidir. Hindistan köylüleri sadece vücutlarını kapatacak uzunlukla ve basit kumaşlardan sari kullanırken Hint zenginleri ipekten çok uzun sariler kullanmışlardır. Halkın kullandıkları sari ne kadar uzunsa o kadar üst rütbede oldukları anlaşılmaktadır. Kadınlar sari giyimini benimserken Hindu erkekleri de dhoti isminde bel altına sarılan bir giysi kullanmaktadırlar (Fogg, vd, 2017: 67-71).

Şekil 139, şekil 140 ve şekil 141'de görülen kaftan modelleri Orta Asya Türk-Moğol kaftanları modellerinin gibi sağ veya sol yönden bağcık yardımı kullanılarak kapatılan kaftan modellerindendir.

Şekil 139: 19. yüzyıla ait Hindistan kaftan modeli (http://collections.vam.ac.uk/item/O1297766/jama/, Tarih: 04.11.2020).

Şekil 140: 17. yüzyıla ait Hindistan kaftan modeli
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/448247, Tarih: 04.11.2020).

Şekil 141: 19. yüzyıla ait Hindistan kaftan modeli
(https://collections.lacma.org/node/232576, Tarih. 04.11.2020).

2.9. Türk Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Türk isminin yaygın olarak kullanıldığı dönemlerden başlayarak Türkler M.S. 6. yüzyıldan bu yana Orta Asya'dan Balkanlara, Sibirya'dan Kuzey Afrika'ya kadar yayılmış bir ulustur. Farklı kültürler ve inanışlar ile karşılaşarak bünyelerinde kendi kültürlerini geliştirmişlerdir. İlk olarak Orta Asya'da konargöçer olarak tarih sahnesine çıkan Türklerin atalarının Hunlar olduğu bilinmektedir. Birçok pagan konargöçer Kağanlıklar ve birçok yerleşik düzen Müslüman İmparatorluklar kurmuşlardır. Bunlardan en dikkat çekenlerinin Göktürk Kağanlığı, Selçuklu Sultanlığı ve Osmanlı İmparatorluğu olduğu düşünülmektedir. Giyim kültürü açısından yakın çağ geleneksel giysilerinde bile eski çağ giyim anlayışlarından izler görünse de çağlar boyu gelişen ve değişen kültürlerinde birçok farklı giyim anlayışlarını bünyelerinde barındırmışlardır.

2.9.1. Göktürkler

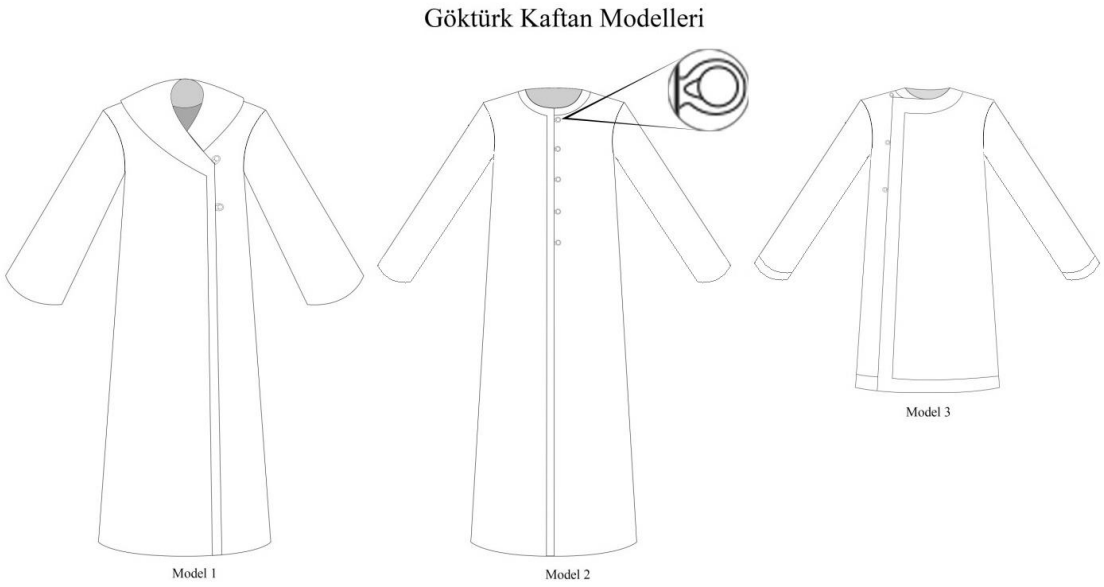
Göktürkler M.S. 6-8. yy. arasında günümüz Moğolistan'ı ve Orta Asya'da yaşamış, Hunların mirasçısı olan, konargöçer bir halktır. Göktürkler Çin'den Bizans'a giden dönemin Asya-Avrupa ticaret ağının en önemlisi olan İpek Yolu'nun tam üzerinde yaşamaktadır. Bu nedenle Çin, Hint, İran ve Bizans ile yoğun biçimde siyasi, ticari ve kültürel alışverişleri olmuştur. Giyim kültürü yönünden de hunlardan aldıkları mirası daha da geliştirmişlerdir. Göktürkler diğer konargöçer halklar gibi gömlek, pantolon (çakşır) ve kaftan giymişlerdir. Göktürklerde 3 tip kaftan kullanıldığı görülmektedir. Biri geniş yakalı içi kürklü, biri yuvarlak yakalı olmak üzere iki uzun model, bir diğeri de kadınlar için kısa model kaftanlardır. Ancak kadınlar da ayrıca uzun model kaftan kullanmışlardır (Yatsenko, Sosyal Bilimler Dergisi: Yıl 3 Sayı 11, 120-135), (Görgünay, 2008: 98), (Ertürk, 2018, 18).

Göktürklere ait üç tip kaftan modeli görülmektedir. Şekil 142, Göktürklere ait yeterli görsel ve giysi kalıntısı olmamasından kaynaklı Göktürklerin yaptığı duvar resimleri ve balballardan referans alarak yazılmış makale ve kitapların anlatıları üzerine çizilmiştir.

Şekil 142: Göktürk gündelik giysi modellerini gösteren çizim (Çizer: Alper Okçu).

İklim şartlarının etkisinin yanı sıra at kullanmayı hayatlarının bir parçası haline getiren Göktürkler, rahat hareket edebilmek amacı ile kalıplı giysileri kullanmışlardır. Bu nedenle tuniklerin yakalarında ve kullandıkları palto ve kaftanları rahat çıkartıp tekrar giyebilmek için düğme kullanmaya başlamışlardır.

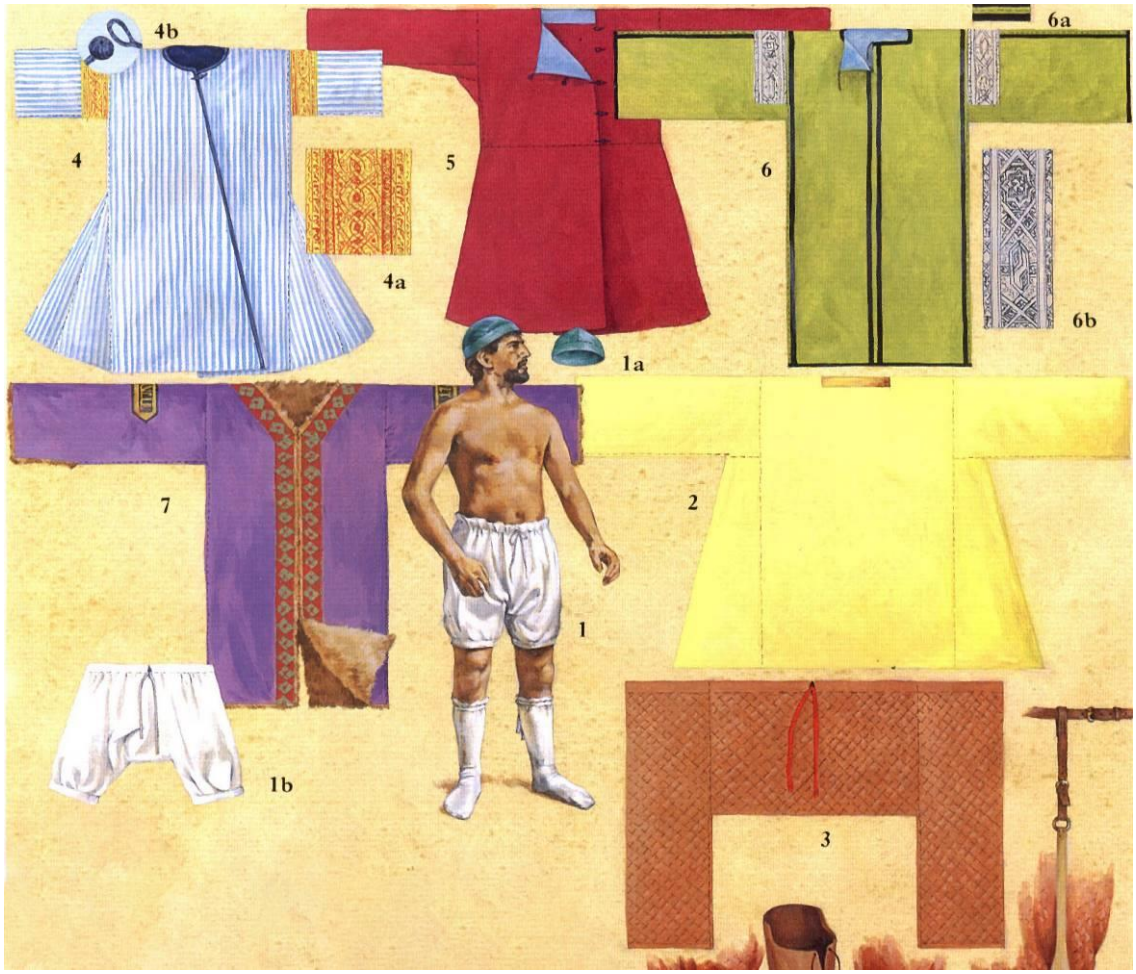
Şekil 143: Göktürklerin kullandığı üç kaftan modelinin teknik çizimleri (Çizer: Alper Okçu).

Şekil 143'teki kaftan teknik çizimleri Yatsenko, Görgünay, Ertürk'ün araştırmalarındaki anlatılarına göre çizilmiştir. Araştırmaların genel anlatım ve tasvir bilgilerine göre; Göktürklerin üç tip kaftan kullandığı anlaşılmaktadır. Model 1'deki kaftan; ayak bileğine kadar uzun, geniş yakalı, içi kürklü, geniş kollu, sağdan sola doğru iliklenen bir modeldir. Model 2'deki kaftan; yine ayak bileğine kadar uzun, yuvarlak yakalı, Model 1'deki kaftanın içine giyilebilecek kadar ince, dar kollu, ön ortasından iliklenen bir modeldir. Model 3 genellikle kadınlar için bir giysidir. Uzunluğu kalçayı kapatacak kadardır ancak diğer kaftanlara göre sağdan sola değil soldan sağa omuz hizasından iliklenmektedir. Göktürklerde kaftan iliklemenin bir kuralı vardır. Erkekler sağdan sola, kadınlar soldan sağa ilikleme işlemini yaparlar (Yatsenko, Sosyal Bilimler Dergisi: Yıl 3 Sayı 11, 120-135), (Görgünay, 2008: 98), (Ertürk, 2018, 18).

2.9.2. Selçuklu Türkleri

Orta Asya konargöçer halklarından olan Türkler, İslamiyet'i kabul etmeye başlamaları ile dönemin İslam devlerinin kültürleri ile ciddi etkileşime geçmişlerdir. Bilim alanında Araplardan, edebi alanda Farsçadan etkilenmişlerdir. Ancak yaşam biçimi ve kültür olarak Orta Asya Türk-Moğol kültürünü devam ettirerek geliştirmişlerdir. Haçlı Seferleri ile mücadeleye tutuşan Selçuklular iç karışıklıklar yaşamaya başlamışlardır. İç karışıklıkların sonucunda 1075-1080 yılları arasında Büyük Selçuklu Devleti'nin Anadolu bölgesi bağımsız kalarak Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurmuşlardır. 1157 yılında devam eden iç karışıklıklar nedeni ile Büyük Selçuklu Devleti parçalanmıştır. Ancak önceden bağımsızlığını ilan eden Anadolu Selçukluları 1308 yılına kadar Anadolu'da hüküm sürmüştür (https://islamansiklopedisi.org.tr/, Tarih: 15.05.2020). Halkının ciddi bir kısmı konargöçer olan Selçuklular hüküm sürdükleri süre boyunca Orta Asya Türk kültürünü büyük ölçüde devam ettirmişlerdir. Giyim anlayışı bakımından Göktürk giyim kültürünün devamıdır denebilir. Orta Asya Türk giyim kültüründe olan börk, uzun kaftan, gömlek, pantolon ve şalvar giyim anlayışını aynen devam ettirmişlerdir. Bunun haricinde kaftanın içerisine kullanıılan uzun cübbeler giymişlerdir. Kadınlar dış giyim için uzun elbiseler de giymişlerdir. Selçuklular, diğer Müslüman kültürlerdeki ön ortadan kapanan kaftanların yanı sıra Orta Asya ve Çin'deki gibi çapraz kapama modellerini de yaygın olarak kullanmışlardır. Ancak Moğol ve Çinlilerin aksine kaftanlar soldan sağa değil sağdan sola doğru kapatılmaktadır. (Görgünay, 2008: 121-131), (Salman, 2013: 259-358).

Orta Asya Türk atçılık geleneklerini aynen devam ettirmelerinden dolayı Selçuklu Türkleri için rahat hareket edebilmek oldukça önemlidir. Giysilerinde Göktürklerde olduğu gibi uzun kaftanı sıklıkla kullanan Selçuklu Türkleri etkili biçimde düğmeyi kaftan ve giysilerinde kapama yöntemi olarak kullanmışlardır (Salman, 2013: 259-358), (Görgünay, 2008: 121-131).

Şekil 144: M.S. 11.-13. yy. Orta Doğu Müslüman erkek giysileri (Nicolle and Hook, Warrior series 10: 42).

M.S. 11-13. yy. arasında Müslüman erkek giyiminde Orta Asya Konargöçer Türk-Moğol, Hint ve İran giyim kültürlerinin birbirlerinden etkilenerek İslam coğrafyasında yaygın olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Giysilerin çoğunda şekil 144'teki 4b görselindeki gibi örme düğme ve birit ilik kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 145: 11.-12. yy. Selçuklu kaftan örneği. Sol(https://www.christies.com/lotfinder/Lot/a-brightly-coloured-seljuk-silk-lampas-robe-5421872-details.aspx, Tarih: 12.05.2020, Sağ (https://www.invaluable.com/auction-lot/an-important-seljuq-silk-samit-robe,-central-asia-130-c-1057c9ae9d#, Tarih 12.05.2020).

2.9.3. Osmanlı İmparatorluğu

Bir Anadolu Türk beyliği olan Osmanoğulları Beyliği 14. yy. boyunca Anadolu'daki birçok beyliği kendine dahil ederek genişlemiş, ayrıca Bizans İmparatorluğu üzerine yapmış olduğu akınlar ile Balkanlara geçerek topraklarını genişletmiştir. 1453 yılında Osmanlı Devleti'nin Sultanı II. Mehmet Bizans İmparatorluğu'nun elinden İstanbul'u alarak hem Bizans İmparatorluğu'na tamamen son vermiş hem de Osmanlı'nın merkezini o dönemde Dünya'nın önemli merkezlerinden birine taşıyarak İmparatorluk haline gelmiştir. Osmanlı, giyim anlayışı olarak kuruluşunun ilk dönemlerinde Büyük Selçuklu devletinden miras aldığı. Orta Asya Türk giyim modellerine yakın bir giyim üslubu ile Orta Doğu'daki İran giyim kültürünün izlerini sürdüren anlayışa sahiptir. Ancak zaman içerisinde oturan bir Osmanlı Türk giyim modeli oluşmuştur. Bu anlayış başta Balkanlar ve Anadolu olmak üzere hemen hemen Osmanlı'nın hükmettiği bütün coğrafyalarda az veya çok olarak kullanılmıştır. Anadolu ve Balkanlar'da kullanılan Türk giyimi Sultan II. Mahmut döneminde uygulanan Tanzimat Fermanı ile batılı yönde değiştirilen giyim şekline

kadar yaygın olarak kullanılmıştır. II. Mahmut döneminde ve sonrasında da yıllardır oturmuş eski Osmanlı Türk giyim anlayışı köy ve kasabalarda yüksek oranda şehir merkezlerinde yarı yarıya varlığını devam ettirmiştir (Görünür, 2016, s11-57).

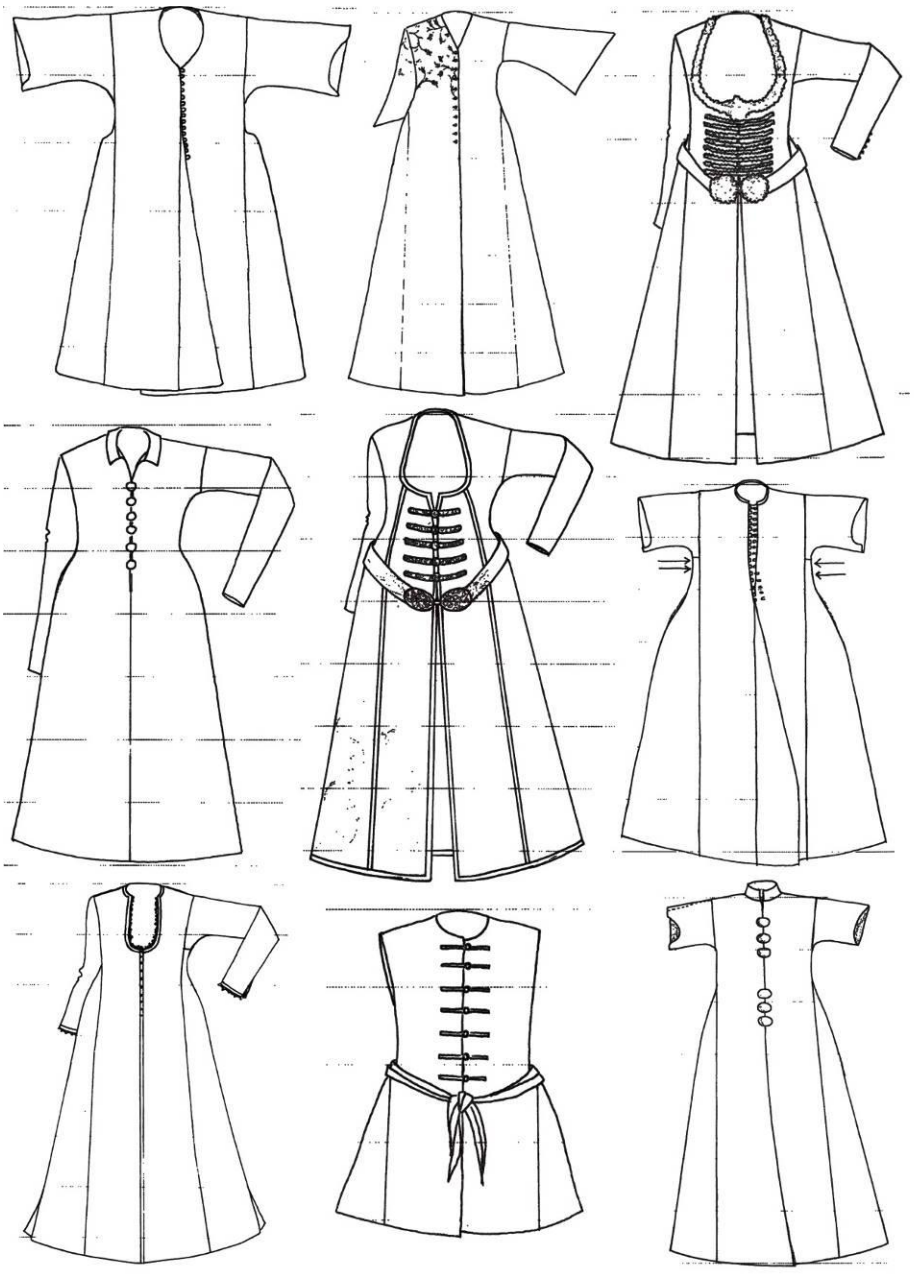
Osmanlı Türklerinin Orta Asya kökenli bir giyim anlayışına sahip olmalarından kaynaklı olarak düğme kullanımı en temel giysi kapama yöntemleri arasında yer almıştır. Giyside düğmenin kullanıldığı yerlere uygulanan ciddi bir süsleme anlayışı vardır. Bu süsleme anlayışı İran ve Bizans İmparatorluğu'nun etkileri ile gelişerek Osmanlı Türklerinin giysi estetik değerlerinin vazgeçilmezi olmuş ve kendine has bir özellik kazanmıştır. Osmanlı giyim anlayışı başta Rusya'yı ve batı ülkelerini giysi ve süslemecilik anlamında etkilemiştir.

Şekil 146: İlk Nizam-ı Cedit binbaşı üniforması.
(Arslantürk ve Sunar, 2013, s25).

Şekil 146'da görülen üniforma, ön ortasından boyun bel arası düğme kullanarak kapatılmaktadır. Düğmelerin bulunduğu giysinin ön orta kısmı yoğun bir

şekilde şerit süslemelere sahiptir. Osmanlı kaftanlarında düğmelerin ve birit ilikleri çaprastlar ile oluşturma veya süsleme geleneği vardır (Şekil 147). Kaftanlardaki şerit süslemeler Rusya ve Batı ülkelerine de geçtiği görülmektedir.

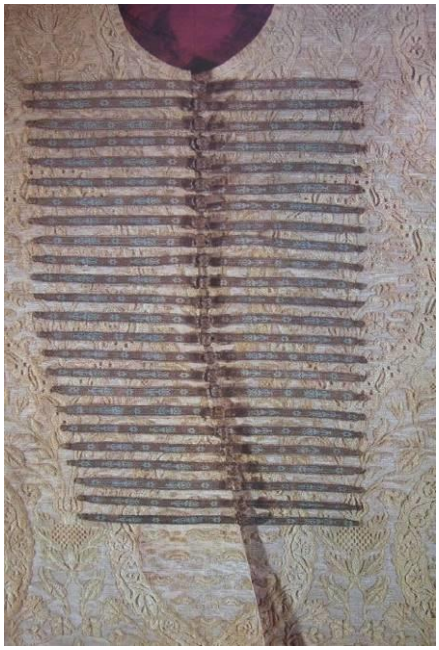

Şekil 147: Osmanlı Türk kadın kaftan modelleri
(Bilge, 1999, s82-217).

Şekil 148: Üst sol ve sağ; 16. yy. çocuk şehzade kaftanı. Alt sol; 17. yy. Sultan I. Ahmet'e ait kaftan. Alt sağ; II. Osman'a ait kaftan örneği.
Üst sol ve sağ (Tezcan, 2008, s250,251), Alt sol ve sağ (Baker, Tezcan, Wearden, 1996, s111-131).

Hanedan kaftanlarında şerit süsleme hem yetişkin hem de çocuk kaftanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Karşı karşıya kullanılan şerilerin sol yönünde düğme, sağ tarafında ilmek bulunmaktadır. Bu kapama yöntemine çaprast ismi verilmektedir (K. Ayranpınar, 2010, s36). Düğme kapama tekniği kullanılarak kapatılan kaftanlarda örme düğme ve birit ilik kullanılmıştır. Bu şekilde düğmeler süslemenin içerisine yedirilmiştir (Şekil 148).

Şekil 149: Osmanlı ipek kadife üzeri çaprast örneği
(Baker, Tezcan, Wearden, 1996, s193).

Osmanlı kaftan modellerinin birden çok çeşidi mevcuttur. Ancak en çok kullanılan modellerden biri şekil 149'daki gibi ön orta boyundan kaftanın göğüs altı hizasına kadar düz daha sonra kruvaze kapama yapan modeldir.

Erkek kaftanlarında sağdan sola bir kapama geleneği olduğu bilinmektedir (K. Ayranpınar, 2010, s36). Bu geleneğin Orta Asya'dan gelen bir kapama geleneği mi olduğu yoksa İslam anlayışında sağ yönün hayırlı olmasına mı dayandığı tartışma konusudur. Osmanlı'da da günlük kullanım için kullanılan kaftanlar daha sade iken özel günlerde çok süslemeli ve gösterişli kaftanlar kullanılmıştır (Şekil 150). Şekil 150'deki sol görselde görülen kaftan boyun hizasından etek ucuna kadar düz kapama yapılarak kapatılmıştır. Sağ görseldeki kaftanda ise boyundan bele kadar düz etek kısmında ise kruvaze kapama yapılarak kapatılmaktadır. Şekil 151'deki kaftan modelinde de şekil 150'nin sağ görselindeki kaftan modeliyle aynı kapama şekli uygulanmıştır.

Şekil 150: Sol 19. yy. Osmanlı saray kaftan örneği, sağ 17. yy. çocuk kaftanı. Sol (Ertürk, 2018: s167), Sağ (Tezcan, 2008: s243).

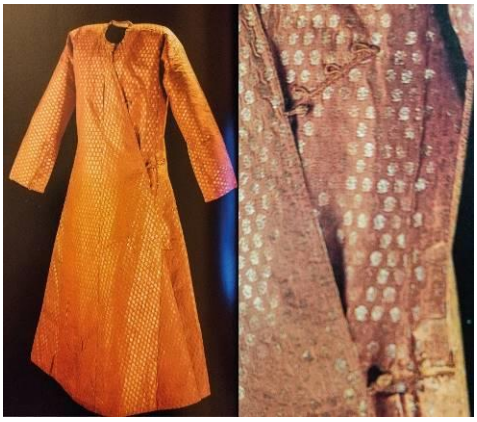
Şekil 151: 1595 IV. Murat'ın çocukluğuna ait kaftan (Tezcan, 2008: s255).

Şekil 152: Sağ görsel; 16. yy. Sol görsel; 17. yy. kaftan örneği
(K. Ayranpınar, 2010: s100,101).

Bazı kaftanların kapama noktalarında pat çalışması yöntemi ile gizlenmiştir (Şekil 152).

Hanedanın kadın sultanlarının da kaftanlarında sol tarafa doğru bir kaftan kapama âdeti olduğu görülmektedir (Şekil 153 ve Şekil 154). Bu tip kapama yöntemi Orta Asya Türk ve Moğollara ait bir kaftan kapama geleneğidir. Modellerde klasik Osmanlı kaftanlarının aksine Orta Asya ve Türk Moğollarının kaftanlarındaki gibi boyundan bel hizasına doğru etek ucuna kadar kruvaze kapamalar uygulanmıştır.

Şekil 153: 18. yy. sonu III. Mustafa'nın kızı Fatma Sultan' a ait kaftan
(Tezcan, 2008: s233).

Şekil 154: 1806 III. Mustafa'nın kızı Fatma Sultan'a ait kaftan
(Tezcan, 2008: s275).

Şekil 154'teki kaftan ön ortadan kaftanın sol yanına doğru giden bir kapama yönüne sahiptir. Kaftanın tek sırada birden çok iliği mevcuttur. Bu sayede kişinin bedenine ayarlanarak oturtulabilir.

Şekil 155: 18. yüzyıl Osmanlı Türk halk kadın giyiminden entari örneği
(Görünür, 2016: s66,67).

Şekil 155'teki görsel Osmanlı kadın halk giysisi tek etek entariye örnektir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların çoğu uzun tek etek entari veya üç etek entari giymektedir. Entariler geniş bir yaka boşluğu bırakılarak göğüs altından 3 ve 4 örgü düğme ile kapatılmaktadır. Daha sonra entarinin etek ucuna kadar sabit biçimde kapalı kalmasına yardımcı olmak için bele kemer takılmaktadır (Şekil 155) (Görünür, 2016: s60,103). Bu tip kadın giysilerinin tamamında ön ortadan eteğe kadar düz kapama uygulanmaktadır.

Osmanlı Türk giyim anlayışında kültürel vuruculuğu en belirgin giysi kapama yöntemi kuşak kullanımıdır. Kuşak, Osmanlı giyim anlayışında hem erkekler hem de kadınlar tarafından çok yaygın olarak tercih edilmiş, oldukça gösterişli ve giysinin merkezinde geniş bir yer tutan şekilde kullanılmıştır. Osmanlı kuşakları kadınlar için entarileri, erkekler için hem uzun cübbeleri hem de üst giyimde önü açık yelek ve gömlekleri kapamak için kullanılır (Berkol, 2019: s52-53). Ayrıca Osmanlı halkı kuşağı bir nevi cep olarak kullanmıştır. Kuşağın içerisine para kesesi veya başka eşyalar sıkıştırmışlardır (Şekil 156).

Şekil 156: Osmanlı giyiminde giysi kapamasında kuşak kullanım örnekleri (Arslantürk ve Sunar, 2013: s19, 23, 47).

2.10. Rus Knezlikleri Dönemi ve Rus İmparatorluğu (Çarlık Rusyası) Giysileri ve Giysi Kapama Yöntemleri

Ruslar Karadeniz'in kuzeyinde İskandinavya'nın doğusunda geniş bir coğrafyada yaşayan İskandinav halkları ile akrabalığı bulunan Slav halklarındandır. 10. yy'da Ortodoksluğu benimsemişler ve Bizans İmparatorluğu ile yakınlık kurmaya başlamışlardır. M.S. 13. yy'da Moğol İmparatorluğu'nun hükmü altına girmişlerdir. Yıllarca Moğol İmparatorluğu'nun parçası olan Altın Orda Devleti'nin hükmünde yaşamışlardır. Altın Orda Devleti'nin çökmesi ile bağımsız kalan Moskova Knezliği Rus haklarının tek koruyucu merkezi halini almıştır. Ruslar 17. yy'da ciddi bir güç haline gelmişlerdir. 18. yy'a gelindiğinde Çar 1. Petro resmi olarak Rus İmparatorluğu'nu kurduğunu ilan etmiştir. Rus İmparatorluğu, başarılı olduğu savaşlar sayesinde Tatar hanlıklarını kendisine katmaya başlamış, ayrıca Asya'nın doğusuna doğru yapmış olduğu geniş kolonizasyon politikaları sayesinde tüm Sibirya'yı kendisine bağlamıştır. Hem Asya için hem de Avrupa için ciddi bir güç olan Ruslar 19. yy'a gelindiğinde çok uluslu ve çok dinli dev bir imparatorluk haline gelmişlerdir. Ancak 1. Dünya Savaşı sırasında yaşanan ihtilal nedeni ile 1917 yılında Rusya'da imparatorluk rejimi devrilmiştir (https://islamansiklopedisi.org.tr/, Tarih: 08.09.2020). Rus İmparatorluğu birçok milleti barındırmasından kaynaklı kültürel alışverişin oldukça yoğun olduğu bir durumdadır. Giyim kültürü açısından akrabaları oldukları İskandinav halklarının giyim anlayışlarının, sürekli iç içe yaşadıkları Tatar, Orta Asya ve Sibirya Türk halklarının giyim anlayışlarının, Ortodoks olmalarından kaynaklı bazı Bizans giyim anlayışlarının ve komşusu olduğu Orta Doğu giyim anlayışlarının Rus İmparatorluğu'nda birbirleri ile karışarak zengin bir giyim çeşitliliği oluşturduğunu görebilmekteyiz. Ancak yine de bazı temel Rus giysi türleri vardır ve Rus halkı sıklıkla bu giysi türlerini kullanmışlardır. Bunlardan bir tanesi ve belki de en yaygın olanı "sarafan"dır. Sarafan çok yaygın kullanılan bir Rus kadın giysi türüdür. Klasik hali ince askılı uzun üçgen bir elbise şeklindedir ancak zamanla üst beden askılı yelek modelleri de kullanılmaya başlanmıştır. Giyildikten sonra ön yakadan etek ucuna kadar giysinin ön ortasından düğmelenerek kapatılmaktadır. Sarafan, günlük kullanımda basit düz

kumaşlardan üretilirken özel üretimlerde ipek ve özel kumaşlar ayrıca kürklü modeller de üretilmiştir. Rus kadınlarının en fakirden en zengine, Rusya'nın kuzeyinden güneyine her statüdeki kadın tarafından kullanılmış Rus kadınlarının en geleneksel giysisidir (Şekil 157) (https://www.russianfashionblog.com/index.php/2013/07/history-sarafan/, Tarih: 09.09.2020).

Şekil 157: Sarafan modellerini anlatan çizim
(https://www.russianfashionblog.com/index.php/2013/07/history-sarafan/, Tarih: 09.09.2020).

Rus erkekleri ise Rubakha denilen bir tür uzun tunik giymişler, soğuk coğrafyalarda ve soğuk aylarda uzun palto ve altlarına da pantolon giymişlerdir. Ancak soylu erkeklerde orta doğu tipi kaftan kullanımı da oldukça yaygın kullanılmıştır. Rus İmparatorluğu'nun sınırlarının çok geniş olması ve birçok halkın bir arada yaşamasından kaynaklı Kuzey, Güney ve Orta Rusya gibi ayrı kültürel tanımlamalar yapılmıştır. Bu durum giyim anlayışlarında da görülmektedir.

Rus halkı giyim kültürü açısından dini birlik oldukları Bizans İmparatorluğu, Orta Doğu Müslüman halkları ve en çok da Orta Asya bozkır konargöçer halkları ile çok fazla etkileşimde olmuşlardır. Orta Asya Bozkır konargöçer halkları başta olmak üzere bu halkların giyim kültürü açısından en belirgin ortak özelikleri düğme kullanımını çok yaygın ve net bir biçimde giyim tasarımlarında kullanmalarıdır. Bu nedenlerle Rus giyim kültüründe düğme, giysi için oldukça önemli bir tasarım faktörü halindedir. Hatta giysilerde bağcık kullandıklarında bile bir şerit yardımı ile bağcıkların üzerlerini kapatarak düğme varmış gibi göstermişlerdir.

Şekil 158: Rusya ipek sarafan ve kürk manto 1800 (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/127036?img=3, 14.09.2020).

Rus geleneksel kadın giyimde sarafan en yaygın kullanılan bir giysi türüdür. Askılı omuzlara sahip sıfır kol bu giysi uzun bir jiledir. Önden düğmelenerek kapatılır ve bir yelek gibi giyilip çıkartılmaktadır. Şekil 158'de görülen sarafanın ön ortasındaki düğmeli kapama tasarımı nakış ile süslenerek tasarlanmıştır. Ayrıca düğmelerin birisi giysiye bağlı bir tanesi nakışla giyside sabitlenmiş süslü ipe bağlıdır. Bu şekilde giysiye bağlı düğmeler iliklendiğinde ipe bağlı düğme de giysiye bağlı düğmenin yanında durmasından kaynaklı çift düğmeli gibi görünmektedir.

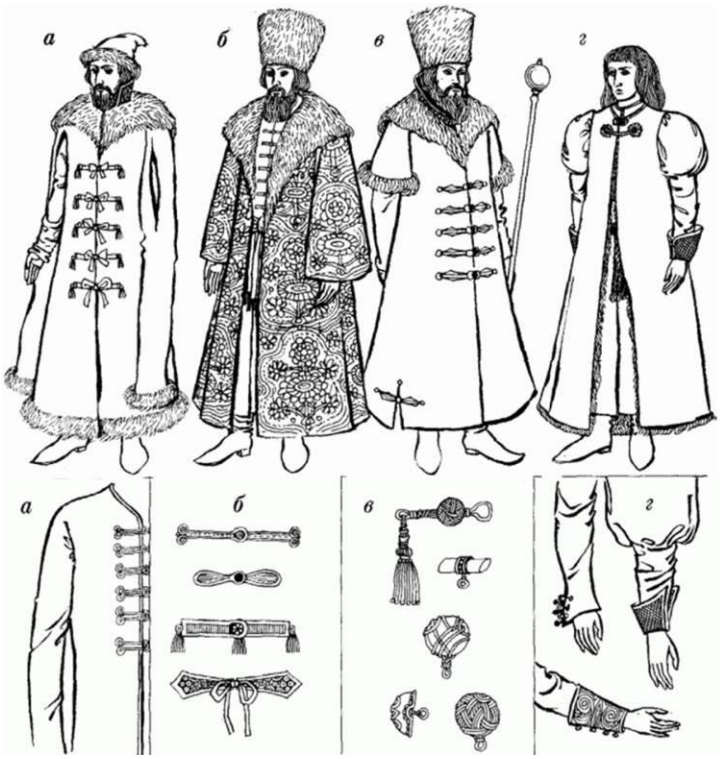
1834 Çar I. Nicholas kadınlar için sarayda giyilmesi uygun olan bir elbiseyi üniformalaştırmıştır. (http://godsandfoolishgrandeur.blogspot.com/2014/11/the-russian-court-gown-deconstructed.html, Tarih: 14.09.2020). Batılı giyim üslubu ile Rus giyim üslubunun karması bu giysi üst korse ve uzun etekten oluşmaktadır. Ancak giysinin ilgi çekici farklı bir kapama yöntemi vardır (Şekil 159)

Şekil 159: Çar I. Nicholas döneminde giyilen saray kadın elbisesi (http://godsandfoolishgrandeur.blogspot.com/2014/11/the-russian-court-gown-deconstructed.html, Tarih: 14.09.2020).

Şekil 159'da görülen 19. yüzyıl Rus saray kadın giysilerinde düğmeli bir kapama yöntemi kullanılmış gibi görünse de asıl kapama yöntemi bağcıklı bir kapamadır. Elbisenin korse kısmı da etek kısmı da bağcık kullanılarak kapatılır. Ancak elbiseden ayrı olan ve estetik duruş dışında kapama tekniğine hiçbir etkisi olmayan düğmeler ile süslü ek bir şerit parça, elbisenin ön orta kısmına yakadan eteğe uzatılarak sabitlenir. Kullanılan bu şerit parça sayesinde hem elbise bir bütünmüş gibi algı yaratılır hem de elbise düğmeli kapamaya sahipmiş gibi etki verilmiş olur.

Rusların Orta Doğu ile batılı halkların kurduğundan çok daha fazla iletişim kurmaları ve Müslüman halklarla çok fazla iç içe olmalarından kaynaklı özelikle erkek giyiminde yoğun olarak Orta Doğu Türk, İranlı giyim etkileri ve Orta Asya konargöçer giysilerinin etkileri görülmektedir. Rus erkekleri Çarlık döneminde de İmparatorluk döneminde de kaftan türlerini yoğun olarak kullanmışlar hatta Rus kaftan tarzı oluşturmuşlardır (https://theculturetrip.com/europe/russia/articles/a-brief-guide-to-traditional-russian-dress/, Tarih: 14.09.2020).

Şekil 160: 15-17. yüzyıllar arası Rus erkek kaftan modelleri ve giysi kapama süslemeleri (https://swordmaster.org/2010/04/17/rosijski-kostyumi-xiv-xvii-st.html, Tarih: 14.04.2020).

Rus erkeklerinin kullandıkları kaftanlar Orta Doğu Türk-İran kaftan modellerinden çıkışla Rus desenleri kullanılarak üretilmiştir. Ancak kapamadaki süslemeler tamamen Orta Doğu Türk-İran süslemeleri ile aynı özellikler göstermektedir (Şekil 160).

Şekil 161: Rus erkek kaftan modelleri
(http://www.reenactor.ru/index.php?showtopic=69912, Tarih: 14.09.2020).

Rus erkek kaftanları, Orta Doğu Türk-İran kaftanları gibi ön ortadan düğme kullanılarak kapatılan uzun modellerdir. Bu kaftanların en süslü kısımları bu kapama noktalarıdır. Genellikle nakış süslemeler ile abartılı ve gösterişli giysiler elde edilmektedir (Şekil 161). Dokuma yöntemlerinim gelişmesi sonucu çok kaliteli çok süslü dokuma kumaşlar üretilmiş ve bu kumaşlar kaftanlarda da kullanılmış olsa da kaftanların abartılı kapama süslemelerinde sadeleşme olmamıştır.

Zenginlerin kullandıkları kaftanların kapama süslemelerinde püskül oldukça sık kullanılmıştır. Kaftanın düğme sıralarında yatay şeritler kullanılmıştır. Yatay şeritlerin sağ ve sol uçlarında püsküller sarkmaktadır ve şeritlerin ön ortalarında da

düğme topları görünmektedir. Bu süsleme üslubu ile kaftanın kapama noktaları giysi aksesuarlarının sergilendiği ve en sık kullanıldığı yer olmuştur.

2.11. Orta Çağ Avrupa'sından 20. Yüzyıl Avrupa'sına Giysiler ve Giysi Kapama Yöntemleri

M.S. 5-9. yy. arasında yaşanan Kavimler Göçü'nün etkisi ile Batı Roma İmparatorluğu yıkılmıştır. Yıkılan Batı Roma İmparatorluğu topraklarının tamamına Cermen kabileleri yerleşmişlerdir. Cermen kabileleri yerleştikleri coğrafyanın halkları ile karışarak günümüz Avrupa halklarının kültürel haritalarını oluşturmaya başlamışlardır. Cermen kabilelerinin göç hareketleri ile yıkılan Hıristiyan Batı Roma İmparatorluğu kültürünün üzerine Cermen kabilelerinin kültürleri karışarak oldukça karanlık ve çarpık bir döneme girilmiştir (Orsborne ve Arkadaşları, 2013: 44-48). Giyim anlayışı bakımından Orta çağın başlarında yıkılan Roma İmparatorluğunun etkisi Avrupa'da yeni kurulmuş Hristiyan devletlerde etkisini yoğun biçimde göstermektedir. Ancak zaman geçtikçe Avrupa giyim kültürü zaten kendilerinde olan pantolon, gömlek, ceket üzerine bir gelişim göstermeye başlamıştır. Giysi kapamalarında düğme ve bağcığın etkisi giderek artmıştır. Vücuda oturan giysiler daha çok tercih edildikçe giysi kalıplarında sürekli bir farklılık arayışı başlamıştır. Bu durum da giysi kapamalarını giysi için en önemli noktaya getirmiştir. Giysiler, kalıplarına uygun olarak birçok noktadan kapatılabilmeye başlamıştır. Klasik ön orta kapamalarının dışına çıkılmıştır. Artık giysiler yakadan, koldan, bacaklardan, omuzdan, sırttan dahi kapatılabilmektedir. Avrupa'nın giyim kültünde yapmış olduğu yenilik ve gelişmeler günümüzde küresel olarak kullanılan modern tip giysilerin temellerini atmıştır.

2.11.1. 11. Yüzyıl – 15. Yüzyıllar Arasında Avrupa

10.-11. yüzyıla gelindiğinde zengin doğu (dönemin İslam coğrafyası) coğrafyasından beslenmek isteyen Avrupalılar; ticaret yolu, gönderilen seyyahlar, araştırmacılar ve en önemlisi düzenlenen Haçlı Seferleri'nden elde edilen zenginlik ve bilgiler sayesinde çeşitli kumaşlar ve dikiş yöntemlerini öğrenmişlerdir. 11.-15. yy.

arasında kullanılan tuniklerin boyları kısalmaya başlamış, tunik altlarına pantolonlar giyilmiştir. 15. yy. farklı model tayt pantolonların kullanımı yaygınlaşmıştır. Giysilerde yüksek oranda düğme kullanımı başlamıştır. Bunun nedeni giysinin parçalarının istenilen yerden iliklenerek vücuda rahatça oturabilmesini sağlamaktır. 15. yy'da içi dolgulu doublet denilen vücuda tam oturan ceketler moda olmuştur. 11. yy'dan sonra kadınlar dar kollu vücuda oturan omuz dekoltesi olan uzun elbiseler kullanmaya başlamıştır. Bunların dışında kadınlar tunik altı etek veya tunik üstü sıfır kol elbiseler de kullanmışlardır (Fogg, 2017: 43-45), (Orsborne ve Arkadaşları, 2013: 61-73). 14.-15. yüzyıllar arasında başlayan Rönesans hareketleri ile birlikte Avrupa'daki farklı halkların kültürel giysileri birbirlerinden ayrılarak belirginleşmeye başlamış, Avrupa'nın Karanlık Çağ'dan çıkması ile zenginleşen toplum daha lüks ve karışık model giysiler kullanmaya başlamışlardır. Erkek ve kadınlar için geniş kollu giysilerin bu dönemde yaygınlaştığı görülmektedir (Orsborne ve Arkadaşları, 2013: 74-75).

11. yüzyıldan sonra vücudun şeklini alabilen giysiler Avrupa'da moda olmaya başlamıştır. Giysilerin istenen forma gelip vücuda sıkı bir şekilde oturabilmesini sağlamanın en önemli noktalarından olan kapama yöntemleri geliştirilerek hem işlevsellik hem de estetik değer olarak gelişime başlayan bir döneme girilmiştir. Eski çağlardan beri Avrupa kabilelerinde bağcık kullanımı mevcuttur ancak bu dönemde bağcık kapama tekniği olarak en çok kullanılan yöntemler arasına yükselmiştir. Bunun nedeni 11. yy. sonrası üretilen giysilerin bir kısmının çok parçalı yapıya sahip olmasıdır. Yani birbirleri ile bağlanıp sökülebilir yapıdadırlar. Ayrıca bu dönemde birçok giysi, kişinin vücuda oturan formlarda üretilmiştir. Ancak kişinin bedeninde kilo almak gibi ufak değişiklikler gerçekleşirse giysinin kalıbında da sahibine uyarlanabilir olması istenmiştir. Bağcık her zaman giysi kapama yöntemi olarak en çok kullanılan yöntemler arasında yer almıştır. Bunun en önemli nedeni bağcığın istendiği gibi esnetilebilir olmasıdır. Bu şekilde kullanan kişi rahatlıkla kendi vücuduna göre giysiyi ayarlayabilir. Orta Çağ Avrupa giysi anlayışında da bu oldukça önemli bir özelliktir. Çünkü birçok insanın bir veya iki giysiden başka giysisi yoktur. Bu dönemde giysilerin uzun süreli kullanılabilir olması oldukça önemlidir.

Şekil 162: 13-14. Yüzyıl Avrupa halk ve soylu ortak giysi reprodüksiyon örneği (http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020).

Şekil 162'deki giysi, 11. yüzyıl sonrası Avrupa'da en yaygın kadın giysilerindendir. Vücuda oturan bu uzun elbise ön ortada göğüs hizasından bele kadar düğme veya örnekteki gibi bağcık kullanılarak kapatılmaktadır. Kolda da bilekten dirsek hizasına kadar uzanan bir kapama noktasına sahiptir. Kullanılan bağcık sayesinde vücut ölçülerine göre rahatlıkla ayarlanabilir. Bu şekilde kapama yöntemlerine korse kapama yöntemi denilmektedir.

Şekil 163: 15. yy. Flaman asil kadın giysi reprodüksiyon örneği (http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020).

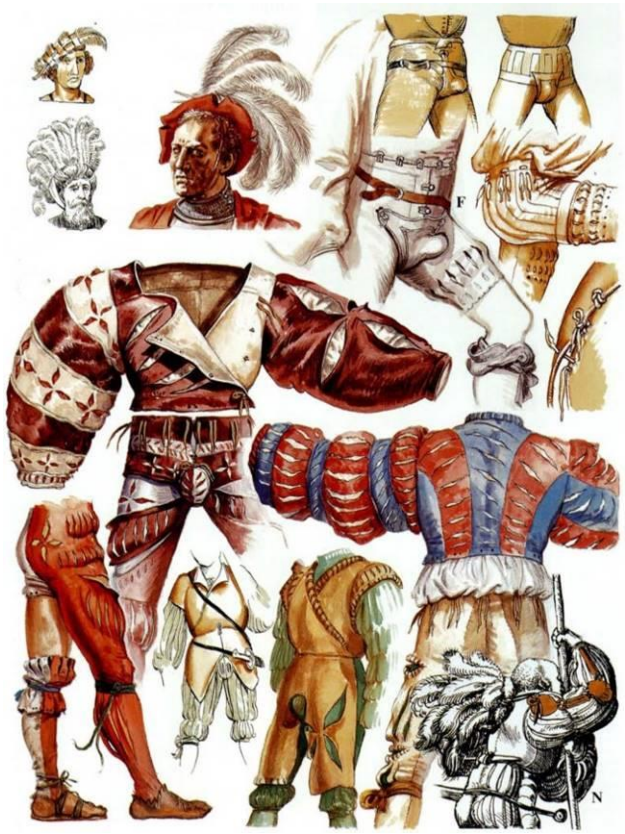
Şekil 163'te görülen giysi şekil 205'teki giysinin aksine giysi kapaması giysinin arka ortasından bağcık kullanılarak yapılmıştır.

Şekil 164: 11-15. yy. Avrupa'da kullanımı yaygınlaşan çok parçalı tayt pantolon örnekleri.
Sol üst (Embleton, 2000: 25), sağ üst (http://historicenterprises.com/index.php?main_page=product_info&cPath=99_109&products_id=972, Tarih 29.05.2020), Alt (http://www.medievaldesign.com/eng-prodotti.asp?form_chiave=20, Tarih: 29.05.2020).

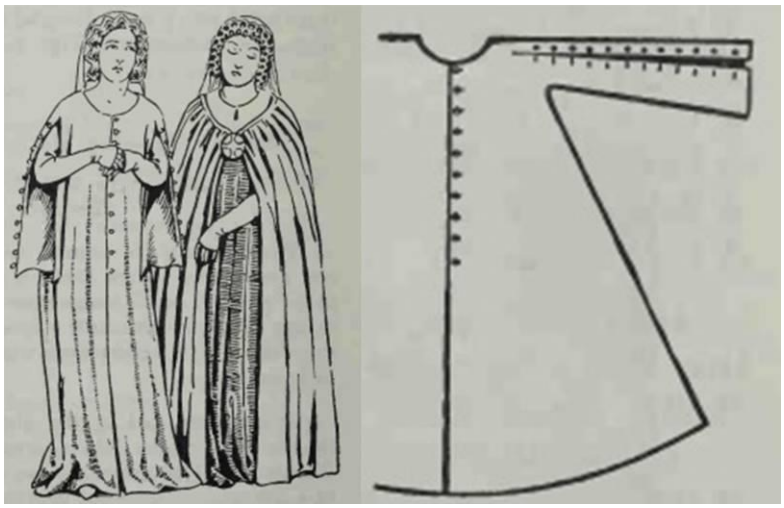
11. yy. sonrasında Avrupa'da erkekler için tayt pantolonlar moda olmaya başlamıştır. İlk üretilmeye başladığı zaman ön ve arka ağı olmayan iki bacağa geçirilen uzun çorap şeklinde üretilmiştir. İlk üretilen uzun çorap şeklindeki tayt pantolon iç çamaşırı gibi giyilen bir alt giysinin kemer kısımlarına bağlanarak tutturulmakta ve üzerine uzun ceket veya cübbe giyilerek kullanılmaktaydı. Ancak 15. yy'a gelindiğinde kısa ceketlerin moda olması, doublet ceketlerin üretilmesi ile genital bölgenin

kapatılması gerekliliğinden dolayı ağ bölgesini kapatan üçüncü bir ek parça eklenmiştir (Fogg, 2017: 44). Şekil 164'teki görseldeki pantolonun kullanımı şu şekildedir; Pantolonu kullanacak olan kişinin bacakları geçirdikten sonra pantolonun sağ ve sol bel hizalarında bulunan bağcıkları ön ortada birleştirerek bağlaması gerekmektedir. Daha sonra alt kısımdan pantolona bağlı olan, ağ bölgesi için üretilmiş üçüncü ek parça genital bölgenin üzerine yerleştirilerek sağ ve sol yönlerinden bağcık yardımı ile pantolona bağlanmaktadır. Bu şekilde 15. yy. tayt pantolonları kapatılmış olur. Daha sonraki işlem ise pantolon beş çift bağcıkla beş yönden pantolon üzerine giyilen cekete bağlanarak vücuda sabitlenir (Orsborne ve Arkadaşları, 2013:71). 15. yüzyılda geliştirilen bu tayt pantolon modeli askeriyede de sıklıkla kullanılmıştır. Ayrıca askeri üniformalarda bağcıkla kapatılan ceketler olduğu görülmüştür (Şekil 164).

Şekil 165: 16. yüzyıl Alman asker üniforma örnekleri (Embleton, 2000: 61).

11. yy. sonrası birçok dikiş tekniği, kumaş ve yeni malzemeler öğrenen Avrupalılar kafadan geçirilen dökümlü basit giysilerin dışında vücut yapısına göre vücuda oturan farklı model kesim giysiler üretmeye başlamışlardır. 11. yüzyılda düğme; karışık yapılı giysilerde kumaşın istenilen formda vücuda oturmasını sağlayan en önemli ve en yaygın kullanılan kapama yöntemidir. Kapama yöntemleri arasında düğme en kullanışlı, en pratik ve en çok kullanılan yöntem olmuştur. Avrupalılar içinde 11. yy. sonrası düğme kullanımı hızlı bir şekilde giyim kültürleri arasında en yaygın kullanılan yöntem haline gelmiştir. Bunun bir başka nedeni de pratik kullanımın dışında Avrupa giyim kültüründe düğme zaman içerinde en önemli giyim aksesuarı halini de almaya başlamasıdır. (Fogg, 2017: 43-45).

Şekil 166: 14.-15. yüzyıl Burgundiyalı bir soylu giysisi
(Morris, 1999: 236).

11-15. yüzyıl arasında Avrupa kadın ve erkek giysilerinde giysinin ön ortasında sık aralıklı düğmeler kullanılmıştır. Bunun dışında düğme kullanarak uzun kol kapamaları da oldukça sık görülmektedir. (Şekil 166). Giysilerde kullanılan kol kapamaları kimi zaman açık ve kapalı şekilde kullanılarak farklı estetik değerler yakalanmıştır.

Şekil 167: 13. yy. İngiltere soylu giysi reprodüksiyon örneği (http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020).

Şekil 167, 13. yy'a ait bir İngiliz soylu giysi reprodüksiyon örneğidir. Giysinin ön ortasında yakadan bele kadar düz sıra kapama mevcuttur. Ayrıca kolda bilekten dirseğe kadar sık aralıklarla kapama noktası eklenmiştir. Elbisenin kapamaları metal düğmeler kullanılarak gerçekleşmektedir.

Şekil 168: 14. yüzyıl Avrupa soylu erkek giyimine örnekler. Sol (Orsborne ve Arkadaşları, 2013:72), orta (Morris, 1999: 249), sağ (http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020).

11-15. yüzyıl Orta Çağ erkek giyiminde dize kadar uzanan cübbeler oldukça modadır. Bu cübbelerin çoğu ön ortada yakadan bitişe kadar sık düğmeler ile kapatılmaktadır (Şekil 168)

Şekil 169: 15. yüzyıl Alman soylu erkek reprodüksiyon giysi örneği (http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020).

Şekil 169'da gördüğümüz giysi yaygın olan genel giysi anlayışına göre farklı olan bir örnektir. Giysinin kapaması ön ortadan değil arka ortadan düğme ile yapılmıştır.

Şekil 170: 15. yüzyıl ‘Doublet’ giysi örnekleri.
Sol (Coatsworth and Owen-Crocker,2018: 258), Sağ üst (Embleton, 2000: 25), Sağ alt (http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020).

Doublet ceketler 14. yüzyılda Avrupa’da oldukça moda olmuş çok katlı, vücuda tam oturan, kısa bir ceket türüdür. Ceketin temel özeliği çok katlı yapısı sayesinde kullanan kişinin vücudunu sararak tam bir formda oturmakta ancak hareket kabiliyetini kısıtlamamaktadır. Ceket ön ortasında ve kollarda kullanılan yoğun düğmeler sayesinde vücudu istenilen sıkılıkta sarabilmektedir ve istenilen zamanda kolaylıkla kapanıp açılabilmektedir. Çoğunlukla savaşçıların kullandığı bu ceket gündelik zamanlarda da kullanılmıştır. Genellikle altına tayt pantolon ile kombin edilmiştir (Şekil 170) (Orsborne ve Arkadaşları, 2013:70-71).

Orta Çağ Avrupası şövalyelik kavramının kültleştiği bir çağdır. Farklı malzemelerden vücutlarının her yerini ağır zırhlar ile kaplayan şövalyeler deriden ve metalden zırh parçaları bağcık ve kemer yardımı ile birbirlerine tutturarak bütün bir

giysi haline dönüştürmüşlerdir. Zırhlar bölgesel kemer kullanımı sayesinde sağlam bir biçimde birbirlerini tutarak kapatılmaktadırlar.

Şekil 171: 15. yüzyıl metal şövalye zırh örnekleri.
Üst (Regan ve Arkadaşları, 2006: 166-167), Alt (Nicolle DHD and Hook, 1999: 43).

Şövalye zırhları başlık, arkalık ve göğüslük, omuzluklar, tek kolda iki toplamda dört parçadan oluşan kolluklar ve hareket sağlanabilmesi için dirseklikler gibi vücudun her bölümüne özel hazırlanmış bir parçası ve eklem yerleri için farklı parçaları mevcuttur. Bu parçalar zırhın içerisine giyilen giysiye bağcık yardımı ile tutturulmaktadır. Ancak vücudun parçalarını sarıp daha sonra çıkarılabilmesi için zırh parçalarının birçok noktasında bölgesel küçük kemerler mevcuttur. Bu kemerler sayesinde zırh bir bütün hal alarak giyilebilmekte ve kapanıp açılabilmektedir (Şekil 171).

Şekil 172: 15. yüzyıl Alman askeri deri zırh örneği
(Embleton, 2000: 65).

Şövalyeler yoğun olarak deri zırhlardan da kullanmışlardır. Deri zırhların çoğunluğu ceket mantığı ile üretilmiştir. Zırh, bir yelek gibi giyildikten sonra zırhın ön ortasında bulunan bölgesel küçük deri kemerler yardımı ile kapatılmaktadır (Şekil 172).

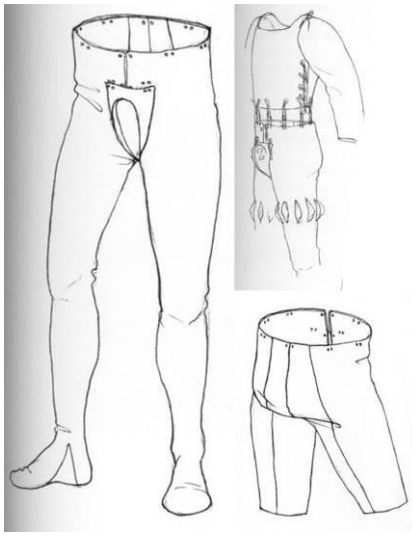
2.11.2. 16. Yüzyıl ve 17. Yüzyıllar Arasında Avrupa

15. ve 16. yüzyılda Avrupa'da yaşanan Rönesans ve Reform hareketleri, tüm Avrupa'yı etkisi altına almış bir yeniden doğuş hareketidir. 15. ve 16. yüzyıllar Avrupa uygarlığı için Orta Çağ'ın karanlık tarafından kurtularak din baskısının kırılmaya çalışıldığı, kültür ve sanatın yüceltildiği zengin ve yüksek bir Avrupa kültürü ortaya çıkarmaya çalıştıkları önemli bir geçiş dönemi olmuştur. Rönesans, reform ve coğrafi keşiflerin dönemsel etkileri 17. yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir. Bu dönem dökümlü giysi anlayışından vücuda oturan giysi anlayışına tam anlamıyla geçildiği bir dönemdir. Zenginleşen toplumun görsel zevklere verdiği önem artmış, çok çeşitli giysiler üretilmeye başlanmıştır. İnsan anatomisi referans alınarak vücut hatlarının ortaya çıkartılma yer yer vücut hatlarında abartılma veya istenilen bir bölgeye dikkat çekmek gibi amaçlar ile tasarımlar yapılmaya başlanmıştır. Kadın ve erkek giyimi bu dönemde keskin hatlar ile ayrılmıştır. Erkekler için doublet ceket ve pantolon kullanımı yaygınlaşmış; kadınlar için korsajlı, geniş etekli elbiselerde kalıplar kullanılmaya başlanmıştır (Orsborne, vd, 2013: 78).

16. yüzyıl kadın giysileri bir bütünmüş gibi görünse de üst, alt ve kollar ayrı ayrı parçalarmış gibi ayrı ayrı düşünülerek tasarlanmıştır. Dönemin yaygın kadın giysi anlayışı; üst gövdeye vücudu saran korsaj, alt tarafa üste giyilen korsajın devamı görünümünde, ön boşluktan iç etek görünür halde, iç ve dış katları olan çok katlı etek ve bütüne bakıldığında, geniş kolları olan görünürde bir bütün ancak ayrı ayrı tasarlanmış ve kalıplara sahip elbiseler şeklindedir. 16. yüzyıl erkek giyimi de çok katlı giyim anlayışını benimsemiştir. Erkek giysilerinde erkeğin göğüslerini, omuzlarını büyütmek gibi tasarımsal etkiler kullanılmıştır. Tayt pantolonların dizüstlerinde geniş üst bacak etkileri verilmiş pantolonların genital kapakları belirginleştirilip büyütülmüştür. Üst tarafta geniş omuz algısı yaratan ceketler kullanılmaya başlamıştır. Görünürde aktif bir erkek vücudu etkisi ile maskülenleştirme hedeflenmiştir (Orsborne, vd, 2013: 80,88).

17. yüzyıla Fransız tarzı tarlatanlar tüm Avrupa'da ilgi görmüş ve yaygınlaşmıştır. Bu dönemde kadınlar korsaj altına anormal büyüklükte tarlatanlar kullanarak çok geometrik ve geniş etekler giyilmeye başlamıştır. 17. yüzyıl erkek giyiminde de abartıya gidildiği bir dönem olmuştur. Yuvarlak dantel yakalar, vücudu yapılı gösteren dolgulu üst giysiler kullanılmaya başlamıştır.. Alt kısım için de tayt pantolon üzerine diz üstü çok kabarık çakşırların kullanımı yaygınlaşmıştır. 17. yy. Avrupa'sında hem kadınlar hem erkekler oldukça gösterişli ve abartılı giysiler tercih etmişlerdir. Bu abartı çoğu zaman olağanüstü bir görünüme neden olmaktadır.

15. ve 16. yüzyılda yaşanan Rönesans ve Reform hareketlerinin etkileri sonucunda artan estetik ve tasarım arayışları Avrupa giysi anlayışına direkt yansımıştır. Gösterişli ve abartılı giysi anlayışının hüküm sürdüğü bu dönemde vücuda oturan giysilerin çok parçalı ve abartılı parçalara sahip olmalarından kaynaklı bağcık en önemli kapama yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Orsborne, vd, 2013: 80,88). Abartılı giysilerin birbirleri ile bağlanarak bir bütün oluşturmaları açısından 16. ve 17. yüzyıl Avrupa giysi anlayışında işlevselliğinden en çok yararlanılan giysi kapama tekniği bağcık tekniğidir. Bağcık kullanımı sayesinde bu kadar abartılı giysiler rahatlıkla tasarlanabilmiştir.

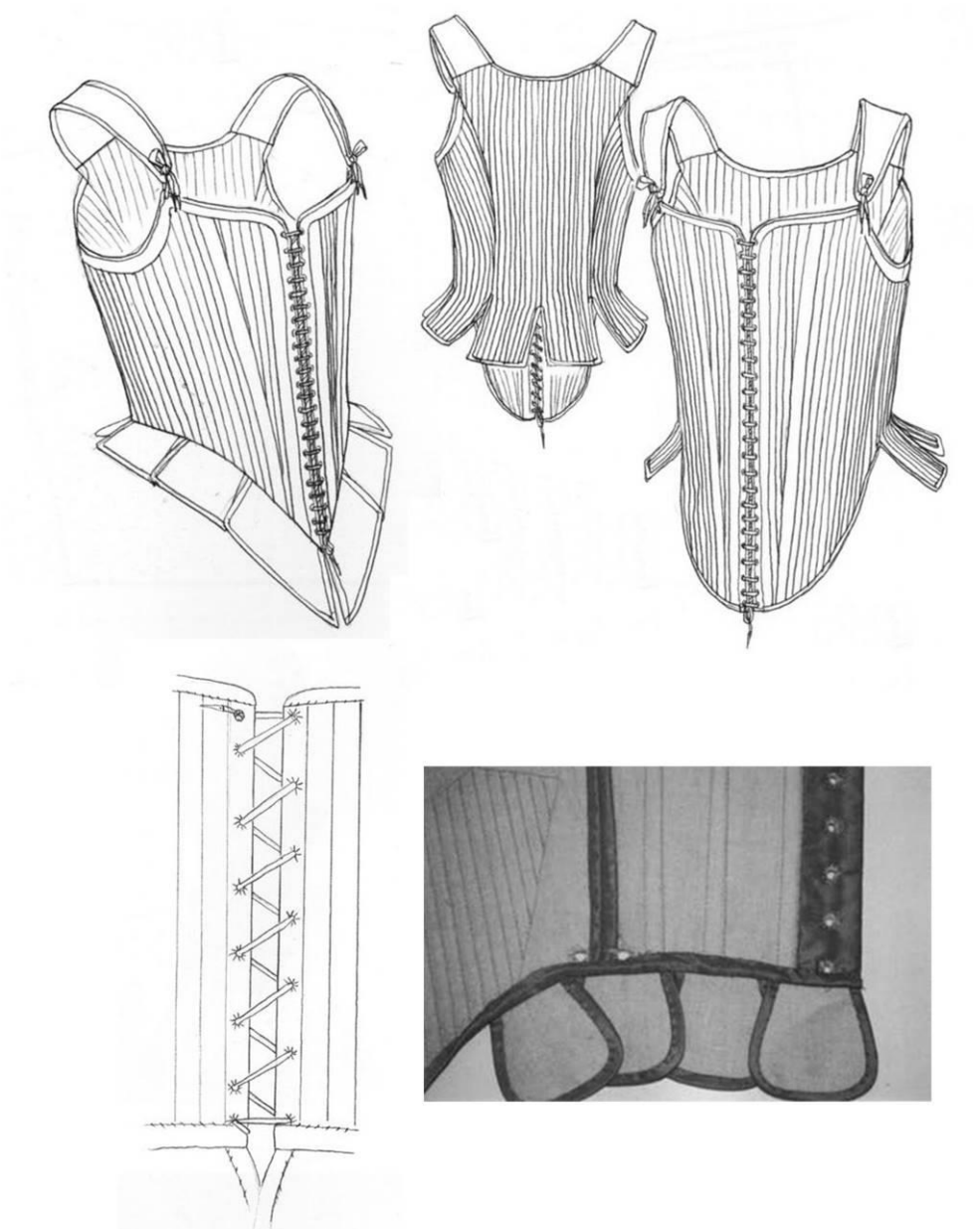
Şekil 173: 16. yüzyıl tayt pantolon örneği
(Mikhaila and Malcom-Davies, 2006: 63,87).

Şekil 173'te görüldüğü gibi dönemin tayt pantolonları hem kendi parçaları arasında hem de üst beden yeleğe belirli bölgelerden bağcık yardımı ile bağlanarak kapatılmaktadır.

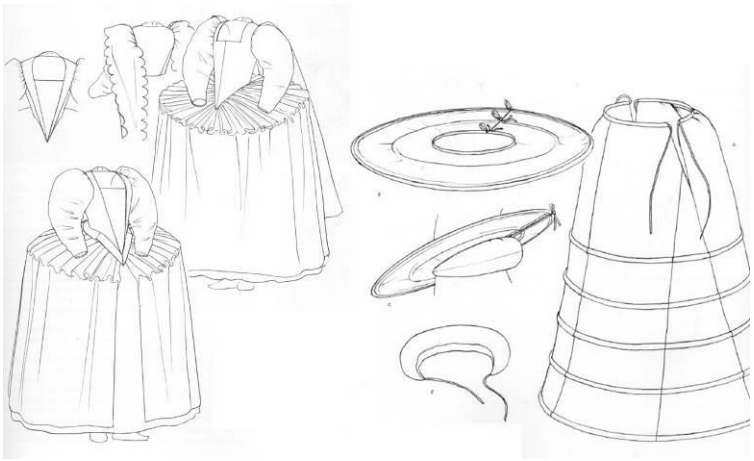

Şekil 174: 16. yüzyıl Avrupa erkek çakşır pantolon taklit örnekleri
(http://www.medievaldesign.com/eng-prodotti.asp?form_chiave=20, Tarih: 12.06.2020).

16. yüzyıl Avrupa erkek tayt pantolon modası da değişerek abartılı formlara yönelmiştir. Kalın üst bacak görüntülü balon model pantolonlar önceki tayt pantolonlar gibi belden ve ön orta bölgeden bağcık kullanarak kapatılmaktadır (http://www.medievaldesign.com/eng-prodotti.asp?form_chiave=20, tarih: 12.06.2020).

Şekil 175: 16. ve 17. yüzyıl Avrupa kadın elbiselerin içerisine giyilen korsaj (Mikhaila and Malcom-Davies, 2006: 116-117).

Şekil 176: 16. ve 17. yüzyıl Avrupa kadın elbiselerinin etek altına giyilen Fransız tarlatan örneği
(Mikhaila and Malcom-Davies, 2006: 120,125).

16. ve 17. yüzyıl Avrupa soylu kadın giysilerinde Fransız tartan kalıplı elbiseler moda olmuştur. Abartının ön planda olduğu bu giysilerde geometrik formlar kullanılmıştır (Şekil 177). Şekil 177'de gördüğümüz giysinin kullanımı şu şekildedir; öncelikle üst vücudu üçgen bir forma sokan dar bir korse giyilmektedir. Bu dar korse kimi zaman ön ortadan kimi zaman arka ortadan bağcık yardımı ile bağlanarak kapatılmaktadır (Şekil 175). Daha sonra korsenin üzerine kişinin bel çevresini saran büyük dairesel bir tarlatan kalıp oturtularak giysinin iskelet oluşumu tamamlanmış olur (Şekil 176). Giysi bu kalıpların üzerine giyilerek kullanılmaktadır. Giysi kalıbı giyildikten sonra ilk önce etek tarlatan kalıbın üzerine giydirilir. Daha sonra üst bedene korsenin üzerine etek ile uyumlu bir ceket giyilir. Bu ceketin önünde geniş bir açıklığı mevcuttur. Ceket bağcık yardımı ile ön ortadan bağlanarak vücuda sabitlenir. Ancak ceketin ön ortasındaki açıklığı kapanmaz. Ceketin bu geniş açıklığı giysiye ait ek bir parça olan göğüslük oturtarak kapatılmış olur. Bu göğüslük yine bağcıklar ile cekete sağ ve sol taraftan bağlanarak sabitlenir. Bu şekilde giysi tamamen kapatılmış olur. Ancak giyilen bu elbise giyilme işlemleri tamamlandıktan sonra hiçbir noktasında kapanma

yeri olmayan, tek bir bütün elbise gibi görünmektedir (Şekil 177) (Mikhaila and Malcom-Davies, 2006: 120,125).

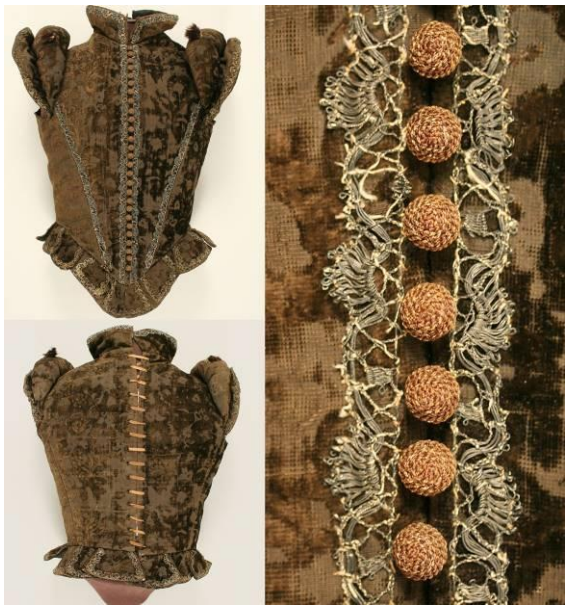

Şekil 177: 16. ve 17. yüzyıl Avrupa soylu kadınlarının kullandığı elbise modeli (Mikhaila and Malcom-Davies, 2006: 131).

Şekil 178: 16. yüzyıl İngiliz soylu elbise örneği (Mikhaila and Malcom-Davies, 2006: 78).

Şekil 178'deki elbise ön orta yakadan etek ucuna kadar bağcıklar kullanılarak kapatılmaktadır. Ancak bu elbisenin bağcıkları sadece işlevsel amaçlı değil bağlama yönteminde uygulanan fiyonklar sayesinde kapama yöntemiyle elbiseye estetik değer katmak için de kullanılmıştır.

Şekil 179: 1570-1580 Avrupa erkek jerkin örneği (https://www.metmuseum.org/, Tarih: 12.06.2020).

16. yüzyıl Avrupası'nda jerkin denilen kolsuz erkek ceketleri giyilmeye başlamıştır. Jerkinler farklı bir tasarımsal etkiye sahiptirler. Ceketlerin önünde görünen düğmeler tamamen estetik amaçlı giysiye dikilmiştir. Düğmelerin hiçbir işlevsel kullanımları yoktur. Şekil 180'deki jerkinin ön yakası bağcıklar ile kapatılsa da bağcık deliklerinin yanında düğmeler vardır. Şekil 179'daki ceket arka ortadan, şekil 180'deki ceket arka sağ ve sol yanlardan bağcıklar yardımı ile açılıp kapanmaktadır (https://www.metmuseum.org/, Tarih: 12.06.2020). Gördüğümüz bu giysilerden de anlaşıldığı üzere kapama yöntemleri sadece işlevsel değil, estetik amaçlı da giysilerde süsleme olarak kullanılmaktadır.

Şekil 180: 1580 Batı Avrupa erkek jerkin örneği
(https://www.metmuseum.org/, Tarih: 12.06.2020).

16. ve 17. yüzyıllara gelindiğinde düğme kullanımı bütün giyim anlayışında hem estetik hem işlevsellik anlamında hızla yaygınlaşmıştır. 16. ve 17. yüzyıl giysilerini incelediğimizde kumaş veya ipek ip sarılarak kaplanan düğmeler oldukça moda olmuştur. Bu dönemdeki Avrupa giysilerini incelediğimizde düğme kullanımının işlevsellik dışında giysiye estetik ve tasarımsal değer kazandırmak için de kullanıldığını görebilmekteyiz.

Şekil 181: 1610-1625 Britanya erkek jerkin ceket.
(https://www.metmuseum.org/, 09.06.2020).

Şekil 182: 1580 Erkek yelek ceketi
(https://www.metmuseum.org/, 23.06.2020).

15. yüzyıl sonrasında Avrupa'da özelikle giysinin ön ortasında düğme kullanılarak kapama yapılan giysilerde sağ ve sol yakalar oldukça süslü şeritler ile süslenerek giysinin kapama noktaları yoğun süslemeler ile dikkat çekici hale getirilmiştir. (Şekil 182). Ön ortada sağ ve sol olmak üzere ilik ve düğme yerleri için pat parçaları eklenerek düz kapama yapılmıştır.

Bazı giysilerde süslemecilik oldukça abartılı ve gösterişli biçimde kullanılmıştır. Bu tip giysilerde o kadar abartılı süslemeler kullanılmıştır ki kullanılan düğmeler süslemelerin içerisinde neredeyse görünmez hale gelmektedir (Şekil 183).

Şekil 183: II. Johann Georg'a ait bir giysi örneği 1678 (http://pfannenmann.de/figurinen_referenzen.html, Tarih: 23.06.2020).

Şekil 184: 17. Yüzyıl İtalyan erkek giysi örneği (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/80005338, Tarih:10.01.2021)

Şekil 184’te takım elbiseye doğru giden bir erkek giysi örneği görülmektedir. Ceket, pantolon ve yelekten oluşan bu takım tamamen düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır. Pantolonun bacak kısmında da düğme kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 185: Johann Georg II ait çocukluk giysi örneği 1612 (http://pfannenmann.de/figurinen_referenzen.html, Tarih: 23.06.2020).

Bir başka takım elbise örneği de şekil 185’deki modeldir. Takım elbisenin balon pantolonu ön ortadan bağcıklar kullanılarak kapatılmaktadır. Ceket kısmını incelediğimizde de ceketin on ortasında sık düğmeli düz kapama yapılmıştır. Ancak ceketin kolları da boydan boya düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır. Giyside nakış süslemelere uygun kaplama düğmeler kullanılmıştır.

Şekil 186: 1620 Fransız erkek doublet ceket örneği (https://www.metmuseum.org/, 23.06.2020).

Şekil 186'da görülen erkek ceketi sağ ve sol beden olarak iki ayrı parçaya sahip bir cekettir. Bunun nedeni çift yönlü kapama noktası olmasıdır. Ceket hem ön ortadan hem de arka ortadan düğmeler kullanılarak kapatılıp açılmaktadır. Ön orta kısımda pat kullanılmıştır.

2.11.3. 18. Yüzyıl ve 19. Yüzyıllar Arasında Avrupa

18. yüzyıla gelindiğinde koloni sisteminin Dünya üzerinde yayılmaya başlamasından kaynaklı Avrupa devletlerinin çoğunda abartılı bir zenginleşme başlamıştır. Yeni Dünya düzeninde zenginliğin yanı sıra tüm Dünya Avrupa kültürünü tanımış Avrupa devletleri de Dünya'nın her yerinden kültürel birikimleri ülkelerine taşımışlardır. Hem maddi hem de kültürel anlamada çok zenginleşen Avrupa devletlerinde ihtişama, abartıya ve lüks mallara düşkünlük başlamıştır. Lüks malların merkezi olarak Paris en baştadır. Fransızların en fakir olanlarının dışında halkın çoğu

aşırı düzeyde gösterişe düşkünleşmiştir. Bu durum modern moda anlayışının doğmasında ilk adım olarak kabul edilir. Aydınlanma çağının ilk etkileri de giysilere yansımıştır. Daha ince, daha açık ve daha gösterişli giysiler Paris'te moda olmaya başlamıştır. Bu durumun bir nedeni de Parisli terzilerin kendilerine ait bir giyim kataloğu oluşturup bir moda dergisi gibi yaymasıdır. Paris modası tüm Avrupa ülkelerini etkilemiş ve Fransız giyim anlayışı abartılı ve gösterişli havaları ile tüm Avrupa'da kullanılmaya başlamıştır (Fogg, vd, 2017: 95). Dönemin kadın modası; vücudun hatlarını gösteren korselen, oldukça abartılı drapelere sahip geniş tarlatan iskeletler üzerine sabitlenmiş etek, kat kat giysiler çevreleyen dantellerdir. Bu giyim türüne manto adı verilmektedir. Manto bir dış giysi olarak hemen hemen her kadının dolabında yer almaktadır. Saçlar, makyajlar, aksesuarlar da giysilere uygun hale getirilmek için abartı içerisindedir. Kadın giyiminin en belirgin giysileri paltolardı. Erkek giyimi de bu şaşaadan etkilenmiş ve süslü giysiler yaygınlaşmıştır. Erkek giysilerinde günümüz takım elbiselerinin temellerini atan bir tarz benimsenmiştir. Diz altında ancak bilek üstünde vücudu saran kapri pantolonlar oldukça yaygınlaşmıştır. Pantolonların üzerine bir gömlek, gömleğin üzerine ise kimi zaman uzun yelekler giyilmiştir. En son olarak diz hizasına uzanan ceket giyilmektedir. Bu giyim tarzı zaman içerisinde o kadar benimsenmiştir ki günümüz takım elbiselerinin temelini atarak tüm Dünya'da kullanılan bir tarz halini almıştır (Orsborne, vd, 2013: 136-146).

18. yüzyılda düğme kullanımı giderek her tip giyside kullanılmaya başlamıştır. Özellikle erkek giysilerinde en temek kapama yöntemidir. Bunun iki temel nedeni vardır. Birincisi vücut hatlarını belirginleştiren giysilerin yavaş yavaş tüm Avrupa'da kabul görmesi ve düğmenin bu tip giysilerin üretimlerini oldukça kolaylaştırmasıdır. İkinci sebep ise abartının ve ihtişamın yaşandığı 18. yüzyılda düğmenin en şık giysi aksesuarı olarak kabul görmesidir. Bu sebepler doğrultusunda düğme kullanımı tüm gösterişliliği ile yaygınlaşmıştır. Ayrıca bu dönemde düğmeler oldukça büyük ve özenle tasarlanmış biçimdedirler.

Şekil 187: 1760 İngiliz erkek ceketi
(North, 2018, 200,201).

Şekil 187, bir yünlü erkek ceket örneğidir. Ceketin içerisinde takım oluşturacak bir yelek mevcuttur. Ceket ve yelekte kullanılan düğmeler oldukça büyüktür, bir mücevher gibi tasarlanmış parlaklık ve işçiliktedir. Şekil 188'da gördüğümüz erkek ceketinde kordon ilik kullanılmıştır. Ceket ön ortadan düz kapama ile kapatılmaktadır.

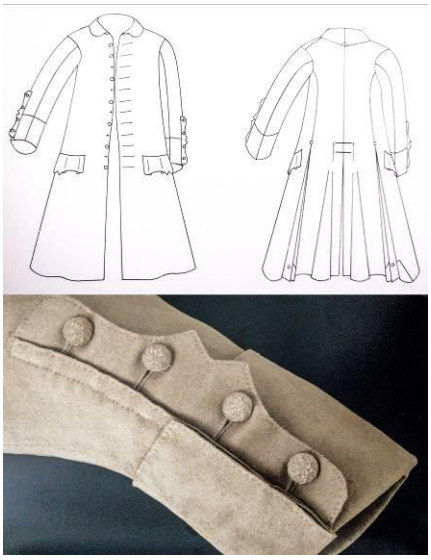
Şekil 188: 1770 İngiliz erkek ceketi
(North, 2018, 192, 193).

Şekil 189: 1750 İngiliz erkek ceketi
(North, 2018, 20, 21).

Şekil 189'da yünlü bir erkek ceketi görülmektedir. Ceketin üç düğme ile kapatılan cepleri vardır. Cep, cekete çok şık bir detay katmaktadır. Ceket ön ortadan düz kapama ile kapatılmıştır.

İngiliz ve Fransız modasında ceketlerinin kol manşeti giysiler için çok önemli bir detay olmaya başlamıştır. Düğmeler kimi zaman ceketin kumaşı ile aynı kumaştan üretilerek görünmez kılınmaya çalışılıp sadece işlevsellik özellikleri kullanılmıştır (Şekil 190). Kimi zaman ise ceketlerin kumaşlarını tamamlayıcı renkte düğmeler kullanılarak estetik yönleri de değerlendirilmiştir.

Şekil 190: 1750 İngiliz erkek ceketi (North, 2018, 68, 69).

Şekil 191: 1790 İngiliz kapitone erkek yeleği (North, 2018, 92, 93).

Şekil 191, Devrik yakalı, kruvaze kapama ile kapatılan çift sıra düğmeli bir erkek ceketidir. Ancak düğmelerin bir sırası ceketi kapamaktadır. İkinci sırası sadece süs amaçlı kullanılmıştır. Bu ceket erkek modasının günümüz takım elbiselerine daha da yaklaştığına örnektir.

Şekil 192: 18. Yüzyıla ait banyan isminde bir erkek giysi örneği
(Fogg, vd, 2017: 114,115).

Sömürgeci Avrupalıların güney Hindistan'dan örnek alarak giysiler de üretmişlerdir (Şekil 192) Giysi tıpkı Orta Asya, Hindistan kaftanlarına benzer ve o

kaftanlardaki gibi kruvaze kapamalı sağ göğüs altından soldan sağa gelecek şekilde birit ilikli düğmeler ile kapatılmaktadır. Bir erkek giysisidir.

Şekil 193: 1760 İngiliz kadın giysisi
(North, 2018, 62, 63).

Kadın dış giyimlerde korse kısmındaki önlükleri normalde şekil 177'deki gibi bağcık ile içeriden kapatılarak gizlenirken şekil 193'teki kadın dış giyside kapama görünür biçimde ön ortadan düğmeler kullanılarak kapatılmıştır. Ayrıca düz biçimde sadece kapama görevi görmesi amaçlı değil, şeritler halinde giyside estetik bir hareket verecek şekilde düzenlenmiştir.

Bu dönemde bağcık kullanımı giderek azalmaya başlamıştır. Ancak estetik amaçlı veya geleneksel giysilerde hala kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 194: 1740 Fransız soylusuna ait manto
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/79893, Tarih: 10.01.2021).

Şekil 194'teki Fransız tarzı kadın dış giysi, ön ortadan bağcıkların çapraza alınması ile kapatılmaktadır. Normalde gizlenen bağcıklar bu giyside özellikle ön ortada gösterilerek estetik bir doku olarak kullanılmıştır.

Şekil 195: 18. Yüzyıl İtalyan kadın giysi örneği
(https://www.metmuseum.org/art/collection/search/81127, Tarih 10.01.2021).

Şekil 195'te uzun bir kadın elbise örneği görülmektedir. Giysi kafadan geçirilerek giyilmektedir. Elbisenin üzerine bir yelek giyilmektedir ve yelek giyside korse etkisi yaratmaktadır. Yelek, ön ortadan bağcıklar yardımı ile kapatılmıştır.

18. yüzyılda kilt isminde farklı bir giysi türü de dikkat çekici bir hale gelmeye başlamıştır. Bu giysi İskoçların geleneksel giysisidir. Kilt, özellikle ekoseli tartan isminde özel yünlü bir kumaştan üretilmektedir. Tartan, İskoçların geleneksel dokumalarıdır. Tartanda kullanılan ekoselerin renkleri ve tasarım düzenleri farklı İskoç klanlarını temsil eder. Bu nedenle tartan ve kilt İskoçlar için oldukça önemli milli bir giysidir. 18. yüzyıl, İskoç tarihi için önemli bir dönemdir. İskoç ve İngiltere krallıklarının birleşmesinden kaynaklı İskoçlar belli bir savunma haline girmiştir. Tartan kumaşı ve kilt İskoçların milli mücadeledeki sembolleri halini almaya başlamıştır. Bu sırada kilt, kaba Kelt giysisi olmaktan çıkıp modernleşme sürecine girerek şık bir giysi halini almaya başlamıştır. (Fogg, vd, 2017: 103,104)

Kilt çoğunlukla erkeklerin giydiği bir tür etek ve şaldan oluşan giysidir. Kadınlar da bu giysiyi giymektedir ancak yaşanan olaylar doğrultusunda giysi daha çok erkekler ile bütünleşmiştir (Şekil 196).

Şekil 196: Tartan kumaşı ile üretilmiş kilt giysisi giyen 18. yüzyıl İskoç soylu resmi (https://vita-colorata.livejournal.com/638656.html, Tarih12.01.2021).

Günümüzde kilt giyimi gelişmiştir ve daha farklı bir kapama yöntemine sahiptir. Ayrıca etek ile pelerin tercihe göre birbirinden ayrı olarak da üretilmektedir. Aynı kumaştan farklı parçalar halinde bir takım elbise giysisi gibi veya pelerinsiz sadece etek olarak kullanılmaktadır.

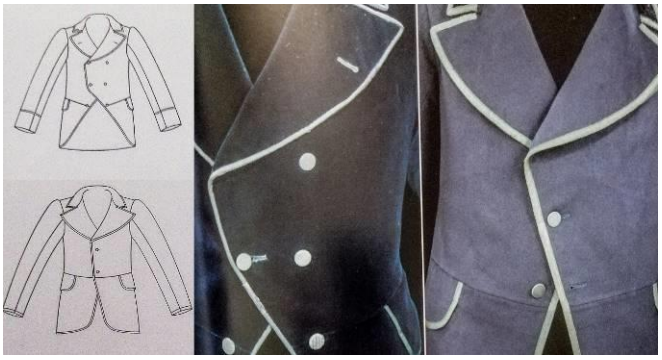
Şekil 197: Günümüz kilt kullanımı ve örnekleri. Sol üst (https://fabrickated.com/2015/03/20/menswear-what-about-a-kilt/, Tarih: 12.01.2021), Sağ üst (https://kiltandjackets.com/scottish-highland-traditional-blackwatch-tartan-kilts-prime-sports-kilt/, Tarih: 12.01.2021), Alt (https://www.ukkilt.com/how-much-fabric-to-make-a-kilt/, Tarik: 12.01.2021).

Şekil 197'de günümüz kilt örnekleri görülmektedir. Eni belden diz kapağına kadar uzanan dikdörtgen bir tartan kumaş, ortadan ket verilmesi amaçlı dikilerek pililerden sonra hazır olur. Kumaş, pililer arkada kalacak şekilde bele sarıldıktan sonra sağ ve sol taraflar üst üste getirilir ve kemer tokalı iki şerit ile kilt iliklenerek kapatılır.

Eteğin sarmaması için düğme eklenebilir. Kumaşın sol ve sağ tarafları üst üste getirildiğinde önce sol köşeden düğme ile kapatılır, daha sonra sağ köşelerden kemerler ile kapatılabilir. Kilt etekler anvelop kapama özeliğine sahiptirler. Bunların dışında Kilt kullanan erkekler kiltin sağ etek ucuna bir broş iğne takmaktadır. Bu hem geleneksel bir semboldür hem de kiltin bacak kısmından açılmasını önlemek amaçlıdır.

19. yüzyılın en önemli olaylarından bir tanesi de ekonomik anlamda birbiri ile yarış halinde olan Avrupa devletleri arasından İngiltere'nin başlatmış olduğu Sanayi Devrimidir. Sanayi Devrimi buhar gücünün ve makineleşmenin başlaması demektir. Makineleşme ile üretim hızlanmış ve makine işi ürünler halk tarafından kullanılmaya piyasada satılmaya başlamıştır. Köyden kente göç aşırı düzeyde artmış ve işçi sınıfı doğmuştur. Moda, imparatorluk ihtişamından uzaklaşarak daha sade bir hal almaya başlamıştır. İngiliz moda anlayışı hem erkek hem kadın modasında Fransa'nın karşısında rakip halini almıştır. Kadın modasından etekler darlaşmış, vücut formu geçmişe göre daha da ortaya çıkmaya başlamıştır. Ayrıca etekler biraz yukarıya çıkmış ve artık ayak bilekleri görünür hale gelmiştir. Yine de gece elbiselerinin geçmişteki gibi abartıya kaçılan yanları bulunmakta, kum saati formu görülmektedir. Özel toplantılarda giyilen kadın giysilerinde ön taraf düzdür ancak arka tarafta balık kuyruğu denen kabarıklık modadır (Orsborne, vd, 2013: 174-183,200). Erkek giysilerinde İngiliz spor giysilerinden esinlenilerek frak giyimi moda olmuştur (Orsborne, vd, 2013: 150). Ancak dönemin ortalarına doğru kısa golf pantolonlarının yerine uzun pantolonlar kullanılmaya başlanmış, yelek ve ceketler giysinin baş tamamlayıcıları olmaya devam etmiştir. Kravat, papyon, silindir şapka erkek giyiminin tamamlayıcı aksesuarları haline gelmiştir. Ayrıca resmi takım elbise modelinin üzerine palto giymek de moda olmuştur. 19. yüzyılın sonlarına doğru düğmeli pantolonların yerine fermuarlı pantolonlar kullanılmaya başlamıştır.

19. yüzyıl Avrupasında düğme kullanımı hemen hemen bütün giysilere yansımıştır. Artık her tip giysi düğme kullanılarak kapatılmakta, bağcık sadece korseler veya giysinin korsaj kısımlarında bulunmaktadır.

Şekil 198: 1870 İngiliz erkek ceket örnekleri
(Johnston, 2016, 52-53).

Ceketler bir veya iki düğme ile basit biçimde kapatılmaktadır. Ancak birden çok düğme kullanılarak estetik bir katkı da sağlanmaya çalışılmıştır. Şekil 198'de 1870 İngiliz erkek ceket örnekleri görülmektedir. Ceket devrik yakalıdır. Ceketin çapraz yarım kruvaze kapama özeliği vardır. Tek düğme ile kapatılmaktadır. Ancak dört tane süs düğmesi mevcuttur. Şekil 199 19. yüzyıl devrik yakalı, kruvaze kapama özeliği olan, tek sıra çoban düğmeli bir erkek ceketidir.

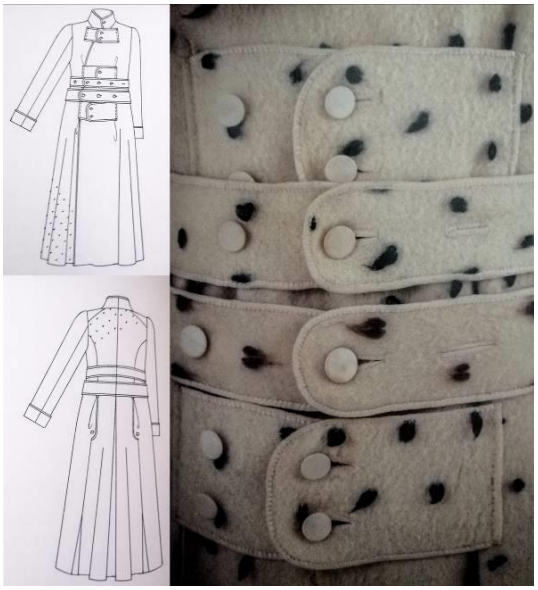

Şekil 199: 1850-1890 İngiliz erkek paltosu
(Johnston, 2016, 42-43).

Şekil 200: 1890 İngiliz erkek ceketi
(Johnston, 2016, 66-67).

Şekil 200'deki ceket üç düğmeli düz kapama özelliği olan bir modeldir. Belinde bir kemer vardır ancak kemer düğme ile iliklenmektedir. Paltonun kemeri sadece estetik amaçlı kullanılmıştır.

Şekil 201: 1815 erkek paltosu
(Johnston, 2016, 164-165).

Şekil 201’de uzun bir erkek paltosu görülmektedir. Palto hâkim yaka, kruvaze kapama özelliği olan bir modeldir. Birçok noktasında şeritler halinde kapama noktaları bulunmaktadır. Tasarımsal açıdan farklı olan bu modelde kapama özelikleri estetik amaçlı kullanılmıştır. Paltodaki şeritler düğme kullanılarak kapatılmaktadır.

Şekil 202: 19. Yüzyıl erkek pantolon kapama yöntemi (https://ellie-valsin.tumblr.com/post/115395034446/mens-fashion-ca-1830-the-bottom-layers, Tarih: 15.01.2021).

19. yüzyıl erkek pantolonlarında günümüze yakın ama daha karmaşık kapama şekilleri vardır. Şekil 202 da görüldüğü gibi pantolon ön ortadan düğmeler ile kapatılmaktadır. Erkeklerin tuvalet ihtiyaçlarını geçmişe göre daha pratik bir yol ile

giderebilmeleri için ağ bölgesine açılıp kapanan bir bölme açıklık bırakılmıştır. Bu bölme de pantolonun bel kısmından düğmeler yardımı ile kapatılıp açılabilmektedir.

Şekil 203: 1815 Erkek giyim örneği
(Fogg, vd, 2017: 118,119).

19. yüzyılın başlarında İngiliz spor giysilerinden ilhamla üretilen erkek pantolonları belden şekil 203'teki gibi kapatılırken paçalarda bırakılan açıklıklar da beldeki gibi basit düz kapama özelliğinde düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır. Paçalar diz altı ile bilek arasında kalan bir noktada kısa tayt pantolonlar olarak geçmektedir. Vücuda yapışan bir forma sahiptir (Şekil 203).

Şekil 204: 19. Yüzyıl erkek pantolon örneği
(https://ellie-valsin.tumblr.com/post/115395034446/mens-fashion-ca-1830-the-bottom-layers, Tarih: 15.01.2021)

19. yüzyılın ortalarına doğru erkek pantolonlarında değişim başlamıştır. Pantolonların uzamasının ve bollaşmasının yanında ağ bölgesindeki kapama şekli de tamamen değişmiştir. Artık düz tek sıra olarak kapatılmaktadır. Gizli pat kullanılarak kapatılan bu modellerde de düğme kullanılmıştır.

Şekil 205: 1892 İngiliz kadın ceket-örneği
(Johnston, 2016, 58-59).

19. yüzyıl kadın dış giyimlerinde de erkeklerdekine benzer ceket modelleri görülmeye başlamıştır. Erkek dış giyimindeki ceketlerdeki devrik yaka, çift sıra düğmeli kruvaze modeller moda olmaya başlamıştır (Şekil 205).

Şekil 206: 1885 İngiliz kadın giysi örneği
(Johnston, 2016, 28-29).

Şekil 206'deki kadın giysisi, korsajın arka ortasından bağcık ile bağlanarak kapatılmaktadır. 19. yüzyılda bağcık Avrupa'da oldukça az kullanılmıştır. Bu gibi örnekler daha çok Amerikan tipi giysilerde görülmektedir.

3. BÖLÜM

20. YÜZYILDAN BUGÜNE GİYSİ KAPAMA TASARIMLARI

3. BÖLÜM

20. YÜZYILDAN BUGÜNE GİYSİ KAPAMA TASARIMLARI

İnsanlık günümüze kadar sürekli bir yenilenme ve değişim yaşamıştır. Çoğunlukla daha rahatı ve kolayı peşinde koşmuştur ancak kimi zaman sırf eski olandan sıkıldığı için tam tersi daha zoru bile seçtiği olmuştur. Gerçekte hep yeni olan değişime sürüklemiştir kendisini. İnsanın en eski üretimlerinden olan giysi de değişimin en merkezinde durmaktadır. Yaşanan siyasi olaylar ve kültürel etkileşimler giyim stilini ciddi olarak değiştirmiştir. Ancak en hızlı teknolojinin gelişmesi ile paralel olarak değişmektedir. Özellikle 20. Yüzyıl sonrasında değişen dünya ve tarihte görülmemiş hızda artan teknolojik gelişmelerin etkisi ile giysi anlayışları da aynı hızla yenilenerek geliştirilmiştir. Düşünce biçimlerinin değişmesi, yeni toplumsal düzenlerin kurulması, yeni ekonomik sistemlerin küreselleşme ile dünya çapında değişimlere yol açması, giyim anlayışında bazen ideolojik, bazen teknolojik etkilerle sürekli bir değişim geçirmesini sağlamıştır. Birçok sanat akımı ile birlikte birçok moda akımı da tüm dünyayı etkisi altına almışlardır. Küreselleşen dünya ile bölgesel ve kültürel giyim anlayışları birbirleri içesine geçerek ortak bir moda anlayışında buluşmaya başlasalar da hala birçok bölgede küresel giyim anlayışlarının dışında yaşamaya devam etmektedirler. Küresel moda artık o kadar yayılmıştır ki birbirlerine tamamen uzak iki bölgede aynı giysileri görebilmekteyiz. Ancak sürekli değişen bu küresel giyim anlayışı hızlı bir tüketime yol açmaktadır. Artık günümüzde yapılmamış olanı çok zor olmasına rağmen bütün tabuları yıkan giysiler sürekli kendilerini aşarak daha fazla yenilik peşinde değişimlerine devam etmektedirler.

3.1. Dünya Savaşlarının Değiştirdiği Giysiler ve Giysilerin Kapama Yöntemleri

Dünya, asırlardır insan uygarlığının gelişimine tanıklık etmiştir. Ancak hiçbir asır 20. yüzyıl kadar karmaşanın yaşandığı ve binlerce yıldır oturmuş tüm düzenlerin yerinden oynadığı asır gibi olmamıştır diyebiliriz. 20. yüzyıl, bilimin inanılmaz bir hıza

kavuştuğu ancak bu bilimin Dünya savaşlarında da rol oynayarak insan uygarlığını büyük bir utanca ve yıkıma sürüklediği yıllardır. Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında Dünya tarihinde hiç görülmemiş büyüklükte iki Dünya savaşı yaşanmıştır. Bu savaşların temelinde endüstrileşen büyük Avrupa ülkelerinin yeni pazarlar ve yeni zengin kaynaklar istemesinden kaynaklı girmiş oldukları kavgalardır. Sanayi Devriminin arkasından yaşanan hız işçi sınıfının doğmasına neden olmuştur. Köyden kente göçün çok artmasının ardından çıkan Dünya savaşları toplumların sosyal sınıflarının ve kavramların yeniden düzenlenme ihtiyacına bu da yenilikçi fikirlerin doğmasına neden olmuştur. Avrupa uygarlıkları asırlardan beri hayatta kalmayı başarabilmiş İmparatorluklara ev sahipliği yaparken, diken üstündeki dengeler kendi aralarındaki husumetler yüzünden yarım yüzyıllık bir ateş fırtınasına dönüşmüştür. Birinci Dünya Savaşı imparatorluklara son darbeyi indirmiş, yenilikçi fikirlerin önü açılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan büyük buhran, küresel ekonominin çarklarını kırarak Dünya çapında ham madde ve ürün pazarında o zamana kadar görülmemiş bir yokluğa neden olmuştur. Yokluğun getirdiği kurtuluş arayışları geniş halk kitlelerinde radikal ideolojilerin yükselmesine neden olmuştur. Bu ideolojilerden güç alan iktidarlar İkinci Dünya Savaşı'nı başlatmıştır. İkinci Dünya Savaşı sona ererken son 200 yıldır Dünya'nın merkezi konumundaki Avrupa siyasi ve ekonomik liderliğini Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'ya bırakmıştır. Daha önce İngilizlerden bağımsızlığını kazanarak ve kendi iç işlerine yoğunlaşmasından kaynaklı Dünya siyasetine uzak kalan Amerika Birleşik Devletleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerileyen kültürel Avrupa hegemonyasından boşalan konumunu üstlenmeye başlamıştır. Bunun temel sebebi İkinci Dünya Savaşı ile başlayan ve daha sonrasında da devam eden, Dünya genelinden Amerika Birleşik Devletleri'ne yaşanan büyük beyin göçüdür. Dünya'nın her kesiminden gelen insanların ortaya koyduğu yeni Amerikan kültürü daha sonraları Dünya'nın her kesimi tarafından benimsenmeye başlamıştır.

Endüstri çağının getirdiği üretim hızı ve siyaset anlayışının değişen toplumsal düşünce yapılarını etkilemesi ile giyim kültürü de Dünya çapında yeni bir boyut kazanmaya başlamıştır. Özellikle kadın giyim anlayışı çok güçlü bir değişim geçirmiştir

denebilir. Kadının toplumdaki yeri sorgulanmaya başlamış, bu sosyolojik durum kadını çalışma sahalarında da görünür kılmıştır. Kadın giysi anlayışı da bu doğrultuda hızlı bir değişim sürecine girmiştir.

Kadın giyiminde makine dikişi hazır giysilerin arttığı 1900-1910 yılları, değişim sinyallerinin ortaya çıktığı yıllardır. Savaş öncesi bu yıllarda sanki bir hazırlık gibi kolay giyilip çıkarılabilen, eskiye göre daha rahat giysiler kullanılmaya başlamıştır. Kapama yöntemleri açısından bu durum düğmenin artık vazgeçilmez olduğunun işaretidir.

Şekil 207: 1910 Amerikalı iki genç kadın.
(Orsborne, vd, 2013: 228).

Şekil 207'de gemi seyahatine çıkmış iki genç kadın görülmektedir. Kadınlardan sol tarafta olan bele oturan ve beli ince gösteren tek düğmeli kruvaze bir ceket giymektedir.

Şekil 208: 20. yüzyılın ilk yılları, Kral VII. Edward
(Orsborne, vd, 2013: 224).

Kral VII. Edward, erkek giyiminde bir moda ikonu olarak görülmektedir. Hatta çift düğmeli ceketlere adını vermiştir. Şekil 208'de görülen fotoğraftaki cekete dikkatlice bakıldığında ceketin sağ ve sol taraflarında düğmeler olmasına rağmen ceket ortada geçme düğme (kopça düğme) ile kapatılmaktadır. Geçme düğme (kopça düğme) normal şartlarda genişleyen bel çevresine rağmen ceketi kapatabilmek için kullanılmıştır ancak Kral VII. Edward'ın bunu yeni bir moda akımı yaratmak amacıyla kullandığı düşünülmektedir.

Birinci Dünya Savaşı'nın yaşanması, Dünya'da yıllarca süren askerliğe neden olmuştur. Erkeklerin yıllarca askere gitmesi de kadınların tren istasyonlarında, temizlikçilik, biletçilik hatta hamallık gibi birçok işte çalışmasını gerektirmiştir. Bazı kadınlar askerlere yardım edebilmek için ormanlarda kerestecilik yapmışlardır. Askeri düzen kadın giyiminde ciddi oranda değişikliğe neden olmuştur (Şekil 209) (Orsborne, vd, 2013: 238). Artık neredeyse hiç süsleme ve abartı kullanılmamakta, sade ve kolay

hareket sağlayacak giysiler tercih edilmektedir. Eski ile kıyaslanmayacak sadelikte bir giyim anlayışı yaygınlaşmaya başlamıştır.

Şekil 209: Sol görsel 1. Dünya Savaşı dönemi kadınlar için üretilen motorlu birlik giysisi Londra'da bulunan Marshal & snelgrov mağazasında satılan bir kadın giysi örneği (Orsborne, vd, 2013: 239-241).

Şekil 210: 1913 Amerika'da üretilmiş özel tasarım bir kadın giysisi.
(Steele and Menkes, 44,45).

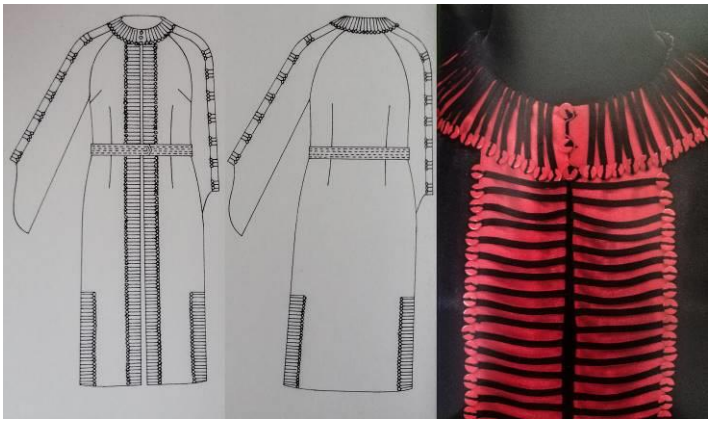
Şekil 210’da görülen kadın giysisindeki ceket iki sıra düğmeler yardımı ile sadece göğüs kısmından kapatılmaktadır. Düğmeler ceketin bel kısımlarında giysi süslemesi olarak da kullanılmıştır.

1. Dünya Savaşı’nın ardından birçok tasarımcı savaş öncesinde başlayıp savaş döneminde oturan kolay giyilebilir kadın giyimini yeniden şık hale getirmeye ancak bunu kolay kolay giyilebilirliğini bozmadan yapmaya çalışmıştır. Fransız kökenli Coco Chanel gibi tasarımcılar bu tasarımların en başarılılarını üretmiş ve modern kadına geçişte bir kapı açmışlardır. Ayrıca Chanel metal düğmeyi sıkça kullanarak giysiye yapay mücevherat etkisi vermiştir. Chanel sayesinde metal düğme arzu edilir hale gelmiştir (Orsborne, vd, 2013: 249)

Şekil 211: 1920 İngiltere kadın giysisi
(Wilcox and Mendes, 2018, 107,109).

Şekil 211'de görülen İngiliz giysisinde Hint etkileri görülmektedir. Giysi yakadan, kollardan ve kalçanın sol yanından düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır.

Şekil 212: 1920 Almanya'da kadın paltosu
(Wilcox and Mendes, 2018, 108,109).

Şekil 212'deki palto yakadan 3 düğme ile kapatıldıktan sonra ön açıklığı bir kemer yardımı ile kapatılmaktadır. Ancak ceketin tamamında ceketi süslemek amaçlı hiçbir işlevi olmayan yakadaki düğmelerden kullanılmıştır.

Erkek modasında kruvaze ceketler yaygınlaşmaya başlamıştır. Kruvaze kapama yönteminde giysinin sol tarafı sağ tarafın üstüne getirilip çift sıra düğme kullanılarak kapatılmaktadır (Şekil 213).

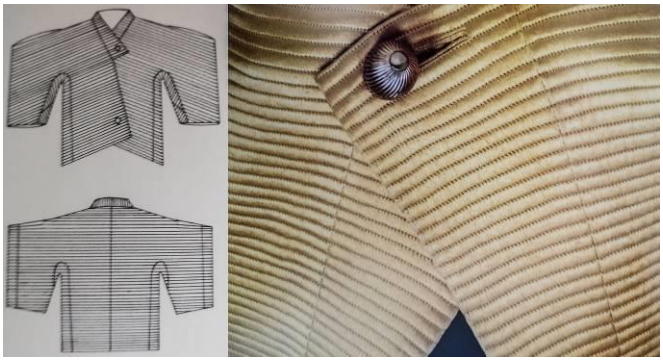

Şekil 213: 1925 yılında yarım kruvaze ceket örneği
(Orsborne, vd, 2013: 265).

Şekil 214: 1938 Elsa Schaparelli'nin Fransa kadın ceketi
(Steele and Menkes, 2018, 112,113).

Tasarımcı Schaparelli'nin 1938'de yaptığı ceket son derece dikkat çekici düğmelere sahiptir (Şekil 214). Ceket ön ortadan düz kapaması olan şal yakalı bir cekettir.

Şekil 215: Fransa 1936 Jeanne Lanvin'e ait ceket örneği
(Steele and Menkes, 2018, 78, 79).

Şekil 215'teki ceket adeta Japon kimonolarını anımsatmaktadır ancak kimonodaki bağlama tekniğinin aksine düğme kullanılarak kapatılmaktadır. Ceket yakadan ve bel hizasından kapatılan kruvaze bir cekettir.

Şekil 216: Victor Stiebel'in tasarladığı İngiliz asker üniformasından ilham alınarak tasarlanmış kadın giysisi
(Orsborne, vd, 2013: 305).

Victor Stiebel'in asker üniformalarından ilham alınarak tasarlanan kadın elbisesini incelediğimizde elbisenin sol dikiş hizasında göğüs altından diz kapağına kadar düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır (Şekil 216)

Şekil 217: 1946 Erkek palto örneği
(Orsborne, vd, 2013: 303).

Şekil 217'de görülen devrik yakalı kruvaze palto örneğidir. Çift sıra düğme kullanılmıştır. Sağ öndeki düğme sırası paltoyu kapama görevi görmektedir ancak sol yöndeki düğme sıraları paltoyu süsleme amaçlı kullanılmıştır. Ayrıca sadece süsleme amaçlı bir kemere de sahiptir.

Şekil 218: Fransız tasarımcı Hubert de Givenchy'nin tasarımı
(Orsborne, vd, 2013: 317).

Şekil 218'daki giysinin ceketi düğme kullanılarak kapatılmaktadır ancak düğmeler ön ortadan düz aşağıya değil sağ göğüsten bele içeri kavisli bir eğim yaparak inmektedir. Ceket tek sıra düğmeli kruvaze kapama özeliği olan bir cekettir.

3.2. 20. Yüzyılın İkinci Yarısında Giysiler ve Giysilerin Kapama Yöntemleri

1950'lerden sonra Dünya yeni bir düzene girmiş, Dünya savaşlarının getirdiği yıkıcı etkiler hızla düzeltilmeye başlanmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika ile Rusya arasında Dünya'nın savaş sonrasında nasıl şekilleneceği konusunda ciddi fikir ayrılıkları ve çatışma odakları baş göstermiştir. 1950'den sonra yaşanan gerginliklerin tekrar bir Dünya savaşına neden olabileceği korkusu ile olası bir nükleer savaş tehdidi geniş halk kitleleri içerisinde anti-militarizm ve savaş karşıtı düşüncelerinin geniş yankılar bulmasına neden olmuştur. Bu da Avrupa ve Amerika'da şu andan zevk almaya odaklı hedonist grupların oluşmasına neden olmuştur. Zamanla batı odaklı devletlerde otorite tarafından halka dayatılan komünizm korkusu, sosyalist

düşünceye karşı baskı, sansür ve sindirme politikaları daha sonra 68 kuşağı olarak anılacak gençlik gruplarında otorite karşıtlığı, özgürlük için mücadele ve bağımsız düşünce gibi fikirlerin radikal bir şekilde yayılmasına ve çok geniş gençlik protestolarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Amerika kendi hegemonyasına karşı Dünya'da baş gösteren bu gençlik hareketine mücadele amacı ile hali hazırda kendi etki alanında bulunan ülkelere sinema, sanat ve edebiyat üzerinden ağır bir Amerikan kültürü dayatmaya başlamıştır. Bunun sonucunda 1970'ler ve 1980'lerde, istisnai birkaç ülke haricinde, gençlik harekeleri yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlamış ve Amerikancı, prowestern düşünceler daha da yaygın hale gelmiştir.

Giyim anlayışı da savaş sonrası hızla yeni görünüm yolunda değişmeye başlamıştır. 1950'lerde Christian Dior'un yaratmış olduğu kum saati formlu feminen giyim moda olmuştur. Bunun nedeni savaşın getirmiş olduğu (Orsborne, vd, 2013: 317, 325) kaba havadan kurtulmak olduğu düşünülebilir.

Şekil 219: 1954 Christian Dior tasarımı bir kadın elbisesi
(Steele and Menkes, 196-197).

Christian Dior 1954 tasarlamış olduğu kadın giysisi çift sıra düğmeli kruvaze kapama özelliğine sahip bir elbisedir (Şekil 219).

Şekil 220: 1955 Claire McCardell in kadın elbise tasarımı
(Steele and Menkes, 392, 393).

Claire McCardell'in 1955 de tasarladığı kadın elbisesi sol koltuk altından bele kadar kopça kullanılarak kapatılmaktadır (Şekil 220).

1950 sonrası erkek giyiminde çok ciddi değişimler yaşanmaya başlamıştır. Savaş sonrası yaşanan bunalımdan sıkılan, toplum düzenine karşı gelen genç erkekler kot pantolon, tişört, çizme ve fermuarlı deri ceketten oluşan bir erkek giyime sahip olmuştur. Bunun arketipi 1953 de çekilen Marlon Brando'nun oynadığı The Wild One filminde atılmıştır. Filmde sosyal adaletsizliğe yapılan göndermeler, bu giysi tipi ile ilişkilendirilmiş ve bu nedenle onlarca yıl erkek giyim tarzını etkisi altına almıştır. (Fogg, vd, 2017: 342, 343), (Orsborne, vd, 2013: 343). Deri ceketlerde ve kot pantolonlarda maskulen görünümlerine uygun kapama malzemesi kullanılmıştır. Fermuar veya çıtçıt bu görünümü tamamlayan malzemeleridir. Günümüzde hala fermuar ve çıtçıt kot pantolon ve deri ceket gibi giyim tarzında en çok kullanılan malzemelerdir.

Şekil 221: 1953 The Wild One filminden Marlon Brando'un fotoğrafı
(Fogg, vd, 2017: 343).

Marlon Brando'nun deri ceketi boyundan bele sağ göğüs hizası boyunca fermuar ile kapatılmaktadır. Ceketteki kemer sadece aksesuar görevi görmektedir (Şekil 221).

Şekil 222: 1967 Courreges kadın paltosu tasarımı
(Orsborne, vd, 2013: 356)

Şekil 222’deki kadın paltosu tam kruvaze kapama özelliğine sahip tek sıra düğme kullanılarak kapatılmaktadır. Düğmeler asimetriktir ve sol omuzdan etek ucuna kadar kullanılmıştır. Yakada da bir adet düğme bulunmaktadır. Paltoya ait bir de kemer mevcuttur ancak kemer sadece süsleme amaçlıdır kapama özelliğine herhangi bir katkısı bulunmamaktadır.

Şekil 223: Fransız tasarımcı Pierre Cardin tarafından tasarlanmış erkek tuniği (Orsborne, vd, 2013: 367).

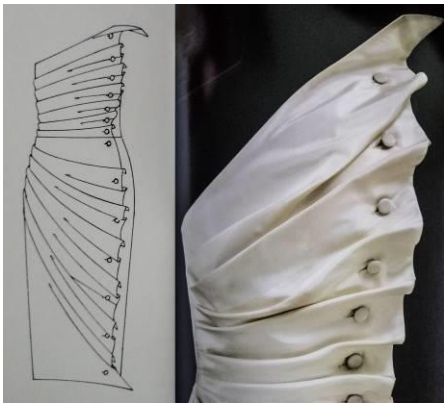
Şekil 223’teki erkek tuniği, klasik tuniklerin aksine ön ortadan değil yan taraftan fermuar ile kapatılmaktadır. Kemer, giysiye aksesuar olarak kullanılmıştır.

20. yüzyıldan sonra kemerlerin çoğunlukla giysiyi kapamak amaçlı değil aksesuar olarak kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 224: 1970'lerde kullanılan kadın tulumları
(Orsborne, vd, 2013: 372).

Şekil 224 deki kadın tulumları ön ortadan tek sıra kapama özelikleri olan tuniklerdir. Solda görülen tulum fermuar kullanılarak, sağ taraftaki tulum düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır.

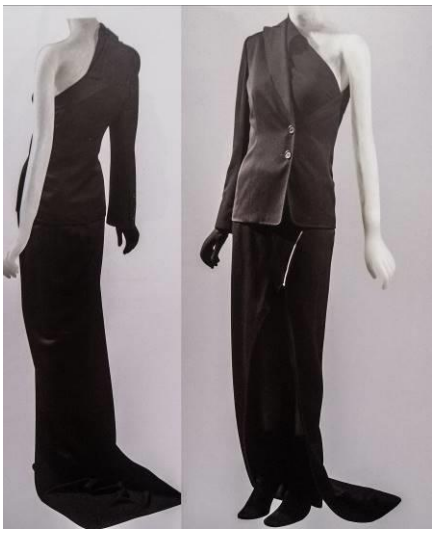
Şekil 225: Antony Price 1986 İngiltere
(Wilcox and Mendes, 2018, 54, 55).

Şekil 225’deki kadın elbisesinde sol göğüs hizasından etek ucuna kadar drapeler bulunmaktadır. Elbise drapelerin arasına yerleştirilmiş düğmeler ile tam boydan kapatılıp açılmaktadır. Düğmeler giysinin kumaşına uygun kumaş kaplamalı düğme modelindedir. Her bir drapenin arasına yerleştirilen düğmeler adeta bir inci görüntüsü sunmaktadır.

Şekil 226: 1980 Jean Paul Gaultier Fransa
(Wilcox and Mendes, 2018, 54, 55).

Şekil 226’de görülen kadın elbisesi ön ortadan göğüs hizasından bele kadar kopçalar ile kapatılmaktadır.

Şekil 227: Ann Demeuelemeester’ın 1996 da yaptığı kadın giysi tasarımı (Steele and Menkes, s188-189).

Şekil 227’de sıra dışı bir kadın giysi tasarımı görülmektedir. Etek çapraz biçimde fermuar kullanılarak açılıp kapatılmaktadır. Ceket yarım kruvaze kapama özeliğinde tek sıra iki düğmeli bir modeldir.

Şekil 228: 1993 Vivienne Westwood kadın giysi tasarımı
(Steele and Menkes, s590).

Şekil 228'deki kadın ceketi kruvaze ceket tarzında üretilmiştir ve çok şık yenilikçi bir görünüme sahiptir. Ceketin üzerinde dört düğme mevcuttur ancak üst üste düz yerleştirilmiş iki düğme ile kapatılmaktadır. Üst üste dikilmiş olan iki düğme, ceketin formundan dolayı asimetrik görülmektedir.

3.3. Günümüz Yenilikçi Giysileri ve Giysilerin Kapama Yöntemleri

20. yüzyıl sonrası ortaya çıkan moda öncülerinin tasarlamış oldukları giysiler tüm Dünya'da kabul görmeye başlamıştır. Küreselleşen giysiler 21. yüzyılda yeniden ele alınarak sürekli değiştirmeye çalışılmaktadır. Artık klasikleşmiş pantolon, gömlek ve ceketlerin farklı modelleri ve farklı kapama yöntemleri üretilmeye çalışılmaktadır.

Şekil 229: 2016 Versace ilkbahar/ Yaz kolesiyonuna ait bir tasarımı (https://www.livingly.com/runway/Couture+Spring+2016/Atelier+Versace/Details/_DOiYAEJB89, tarih 31.03.2021).

En klasik kruvaze ceketler bile günümüzde farklı kapama malzemesi ve yöntemleri ile yenilenmektedir. Şekil 229'daki kadın ceketi bir kruvaze ceket özeliği göstermektedir. Ancak kapama malzemesinden ve ceketin formundan kaynaklı tamamen yenilikçi bir görsele sahiptir. Ceketin sol yönünde iki kemer kuşağı mevcuttur. Kemer kuşaklarından biri ceketin sağ yönündeki kemer oyuntusundan geçerek ters açı yapıp diğer kemer kuşağına bağlanmaktadır. Klasik düğme kullanımının dışında tamamen yenilikçi olan bu ceket gibi birçok örnek de mevcuttur. Phillip Lim markasının şekil 230'daki kruvaze kadın ceketi de buna bir başka örnektir.

Şekil 230: Phillip Lim markasının kadın kruvaze ceketi (https://www.31philliplim.com/tr/shopping/heavy-cady-wrap-blazer-15219825, tarih: 31.03.2021).

Kruvaze kapama yöntemine sahip bu ceket düğme ile bağcık birlikte kullanılarak kapatılmaktadır. Ceket yenilikçi bir forma sahiptir. Tek bir düğmeye sahip olan bu ceket, ceketin formuna dahil olan ve birbirlerine ters açı yaparak kullanıcının vücudunu saran iki bağcığın ceketin sağ kenarında bağlanması ile kapatılmaktadır (Şekil 230).

Günümüzde artık giysi kalıbına giysi kapama yöntemleri de dahil edilmeye başlamıştır. Artık ek olarak hiçbir kapama malzemesi kullanmadan sadece kendi formlarından kaynaklı olarak kapanabilen giysiler üretilmeye başlamıştır (Şekil 230).

Şekil 231: Dion Lee markasının 2018 bahar koleksiyonundan bir örnek (https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Spring+2018/Dion+Lee/Details/_Ld3R4roH8k, tarih: 31.03.2021)

Şekil 231'deki kruvaze ceket, şekil 230'daki kruvaze ceketteki gibi tamamen giysi kalıbından kapama özelliği olan bir örnektir. Ceketin sağ ve sol yakaları şeritler halinde uzatılarak birbirlerine çapraz biçimde ceketin sağ ve sol yönlerindeki iki ayrı kalın kemer köprüsü ile düğümlenerek kapatılmaktadır.

Giysinin kalıbına bağcığın dahil edilmesi oldukça yenilikçi bir tasarım olmasının yanı sıra son derece basit ve kullanışlı bir kullanım sunmaktadır. Ek olarak hiçbir kapama malzemesine ihtiyaç duymaması da sektör açısından oldukça kârlı bir tasarım olduğunu gösterir. Vogue markasının 2020 koleksiyonunda da benzer bir ceket tasarım örneği mevcuttur.

Şekil 232: 2020 Vogue markasının kadın ceket tasarımı (https://www.vogue.com/fashion-shows/resort-2020/gabriela-hearst, tarih: 31.03.2021).

Şekil 232'deki kadın ceketi yan dikişlerden–gelen bağcıklar ile ceketin ortasında son derece basit bir biçimde düğümlenerek kapatılmaktadır.

Şekil 233: Vogue markasının 2016'daki kadın ceketi tasarımı (https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2016-ready-to-wear/proenza-schouler/slideshow/collection#33, tarih: 31.03.2021).

Vogue markası 2016'da yine farklı kapama modeli tasarlamıştır. Ancak bu model şekil 232'deki gibi pratik değil sadece faklı bir tasarım olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 233). Tasarım, kruvaze bir kapama modeline sahiptir. İki düğmeli bir kapaması mevcuttur ancak tasarım formundan kaynaklı kapama noktaları ön ortadan düz biçimde inmez. Ceketin yönleri birbirlerine çapraz olarak üst üste getirilip kapatılmaktadır (Şekil 233).

Şekil 234: Tasarımcı Yohji Yamamoto'nın 2013 sonbahar tasarım koleksiyonundan ceket tasarımı
(https://www.livingly.com/runway/Yohji+Yamamoto/Paris+Fashion+Week+Fall+2013/Details/Ho_utcPMNWc, Tarih: 17.04.2021)

2013 yılında Yohji Yamamoto'nun bahar koleksiyonundaki ceketin alttan düz kapama özeliği vardır ancak cekete bağlı geniş bir pat ile kruvaze kapama yapılmaktadır. Çift sıra düğmeli bir model olan bu ceketin sadece sol sıradaki düğmeleri

ceketi kapatmaktadır. Sağ sıra düğmeler süs amaçlıdır. Düğmeler eklenen patın üzerine dikilmiştir (Şekil 234).

Şekil 235: Costume National firmasının Milano'daki 2015 sonbahar koleksiyonundan örnek (https://www.livingly.com/runway/Milan+Fashion+Week+Fall+2015/Costume+National/Details/WwlYoPCm7im, Tarih: 17.04.2021).

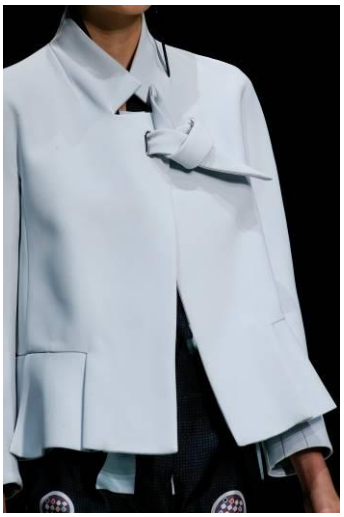
Şekil 235'teki ceket kruvaze bir kapama yöntemine sahiptir. Ancak üst üste üç kat kapama yapılmaktadır. Üst üste iki ceket giyilmiş görüntüsü hakim. Alt ceket parçası ön ortada düz kapama, üst kısa ceket görünümü ise kol evinden çıkan yan dikiş hattına yakın bir kapama özelliği görülmekte. Düğmelerden sadece bir tanesi ceket iliklemek için kullanılmaktadır.

Vogue markasının 2015 bahar sezonu koleksiyonundaki ceket farklı bir kapama özeliğine sahip kruvaze kapama bir cekettir. Ceketin sol tarafındaki uzun bir şerit ceketin sağ yönünde ön dikiş hattında bulunan bir kemer boşluğundan geçirilerek ters yönde çekilir. Daha sonra ceketin sol tarafında bulunan başka bir kemer de kişinin vücudunu sararak arkadan dolandırılıp öne getirilir ve diğer şeritle birleştirilip düğme ile kapatılır (Şekil 236). Bu ceket tek düğmeli basit bir kapama yöntemine sahiptir

ancak kapama özeliğinin kullanım yöntemi cekete yenilikçi bir tasarım etkisi katmaktadır.

Şekil 236: Vogue markasının 2015 bahar ayı koleksiyonundan bir ceket (https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2015-ready-to-wear/celine/slideshow/details#90, Tarih 18.04.2021).

Şekil 237: Vogue markasının 2016 bahar ayı koleksiyonundan bir ceket (https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2016-ready-to-wear/giorgio-armani/slideshow/details#89, Tarih: 18.04.2021).

Vogue markasının 2016'daki bir başka ceket tasarımı da oldukça basit ama yenilikçi bir kapama özeliğine sahiptir. Ceket üst göğüs hizasından iki bağcık ile kapatılmaktadır. Ön ortadan düz kapama özeliğine sahip bu ceket, bağcık dışında bir kapama malzemesine bulunmamaktadır. (Şekil 237).

Şekil 238: DKNY markasının 2016 bahar ayı koleksiyonundan (https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Spring+2016/DKNY/Details/XRgRWErg3SW, Tarih: 18.04.2021).

Şekil 238'deki ceket, kruvaze kapama özelliğine sahip bir cekettir. Ceket, üç düğme kullanılarak kilitlenen bir kuşak yarımı ile kapatılmaktadır. Kuşağa bağlı pilili bir yarım etek mevcuttur.

Şekil 239: Proenza Schouler markasının 2012 sonbahar koleksiyonundan (https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Fall+2012/Proenza+Schouler/Details, Tarih 19.04.2021).

Proenza Schouler markasının tasarlamış olduğu şekil 239'daki ceket, asimetrik kapama özelliği olan bir modeldir. Cekette hâkim yaka kullanılmıştır. Ceket göğüs üstünden sağ bel hizasına asimetrik yerleştirilmiş bir fermuar ile kapatılmaktadır. Ayrıca ceketin sol göğüs üstü ve yaka arasında uzun bir ek pat vardır. Bu patta iki adet çıtçıt mevcuttur ancak çıtçıtın ceketin kapatılmasında bir etkisi yoktur (Şekil 239).

Şekil 240: Proenza Schouler markasının ceket tasarımı (https://www.jandrewspeaks.com/2017/12/23/luxury-fashion-the-dos-donts-of-luxury-sales/, Tarih: 19.04.2021).

Şekil 240'taki manto son derece klasik formda devrik yakalı uzun bir mantodur. Ancak asimetrik bir kemer kapama özeliği ile şık bir detay sunmaktadır. Kemer mantonun sol yönünün içinden mantonun sağ yönünün üzerine çıkarak bedene uygun hale getirilerek kullanılmaktadır. Mantonun kemer dışında bir kapama özelliği yoktur.

Şekil 241: Nowfashion markasının 2018 son bahar koleksiyonundan (https://nowfashion.com/jamie-wei-huang-ready-to-wear-fall-winter-2018-london-24235, Tarih: 19.04.2021).

Nowfashion markasının tasarlamış olduğu palto son derece basit ve tek noktadan kapatılan bir modeldir. Palto kruvaze kapaması olan bir modeldir, tek çoban düğmeye sahiptir. Düğme bel hizasından kilitlenmektedir (Şekil 241).

Şekil 242: Vogue markasının 2015 sonbahar koleksiyonundan (https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2015-ready-to-wear/rosetta-getty/slideshow/collection#5, Tarih: 21.04.2021).

Şekil 242'deki görsel Vogue markasının 2015 sonbahar koleksiyonundan bir ceket. Ceket kruvaze kapama özelliği olan bir modeldir. Ceketin sol yakası orta dikişin alt yarısında kesiklik yapılmıştır. Sağ yakanın alt kesikliği sol yakanın ortasındaki şerit tünelinden geçirilerek iki düğme ile iliklenerek kapatılmaktadır.

Şekil 243: Francesca Liberatore markasının 2012 bahar koleksiyonundan (https://www.livingly.com/runway/Milan+Fashion+Week+Spring+2012/Francesca+Liberatore/Details/AfUBdkPrMxU, Tarih: 24.04.2021).

Francesca Liberatore markasının 2012'deki ceket tasarımı yenilikçi bir kapama modeline sahiptir. Ceketin sol ve sağ taraflarının yan dikişlerinde uzun ek parçalar mevcuttur. Ceketin iki tarafı üst üste getirildikten sonra cekete bağlı iki parçada üst üste getirilerek sol göğüs altında iki düğme ile kapatılmaktadır. Ceket kruvaze kapama özelliğine sahiptir. Ayrıca bu ceket modelinin yaka parçası bulunmamaktadır (şekil 243).

Şekil 244: Etsy sitesinde satılan pantolon modeli (https://www.etsy.com/listing/270029635/tapered-pantsloose-linen-pantscasual?ref=listing-shop-header-1, Tarih: 24.04.2021).

Şekil 244'deki pantolon anvelop kapama özelliği olan bir modeldir. Pantolonun iki bacağı bel hizasında birbirinin üzerine getirilerek sol yanda bir ip ile düğümlenip kapatılmaktadır.

Şekil 245: Vogue markasının 2018 kış kolesiyonuna ait bir pantolon (https://www.vogue.co.uk/shows/autumn-winter-2018-ready-to-wear/naya-rea/collection, Tarih: 25.04.2021).

Şekil 245'deki pantolon klasik bir modele sahiptir ancak klasik pantolonlarda ön ortada bulunan düz fermuarlı kapama yerine sağ bacaktan sola doğru pat ile düğme ile kapatılmaktadır. Pantolon anvelop kapamaya sahiptir.

Şekil 246: Vogue markasının 2013 sonbahar kolesiyonuna ait bir pantolon (https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Fall+2013/A+Detacher/Details/nBOJwru6Xx_, Tarih: 25.04.2021).

Vogue markasının 2013 sonbahar koleksiyonundaki pantolon modeli oversize bir modeldir. Herhangi bir fermuar, düğme gibi bir kapama malzemesi yoktur. Bunun bu pantolonun klasik pantolonlardaki gibi bele oturması için hazırlanan kapama açıklığının bulunmamasıdır. Pantolon hizasında şekil 246'da görüldüğü gibi toparlanıp kemer yardımı ile kapatılmaktadır. Yüksek bel bir modeldir (Şekil 246).

Şekil 247: Etsy internet sitesinde satılan pantolon örneği (https://www.etsy.com/listing/193921372/loose-linen-pantscasual-drop-cloth-harem, Tarih: 05.05.2021).

Şekil 247'deki pantolonu incelediğimizde pantolonun herhangi bir yerinde kapama yapılması için açıklığı bulunmamaktadır. Pantolonun bel boşluğu oldukça geniştir. Pantolon giyildikten sonra şekil 247'deki gibi kendi içinde katlanarak sol bel hizasında bağcık yardımı ile düğümlenerek pantolonu kapatılmış olur.

Şekil 248: Gagodeal sitesinde satılan pantolon örneği (https://gagodeal.com/collections/pants/products/snap-button-front-wide-leg-pants, Tarih: 09.05.2021).

Şekil 248’deki pantolon ön ortadan sağ paça ucuna kadar giden bir açıklık ile açılıp kapanmaktadır. Pantolonda düğmeler kullanılmıştır, asimetrik düz bir kapama modelindedir.

Şekil 249: Tidebuy internet sitesinde satılan bir gömlek (https://www.tidebuy.com/product/Asymmetric-Fashion-Stand-Collar-Stripe-Summer-Mens-Shirt-14016369.html?utm_source=pinterest.com&utm_medium=tidebuy&utm_content=190504-14016369, Tarih: 05.05.2021).

Şekil 249’daki gömleğin sağ omuzdan sağ bele asimetrik bir patlı kapama özeliği görülmektedir. Gömlek kapatması için düğmeler kullanılmıştır. Gömlek dik

yakaya sahiptir ve kapama noktalarında drapeler ile gömleğe tasarımsal hareket verilmiştir.

Şekil 250: Vogue markasının 2019 bahar koleksiyonundan bir gömlek (https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2019-ready-to-wear/ji-oh/slideshow/collection#8, Tarih:07.05.2021)

Vogue markasının 2019 da tasarlamış olduğu gömlek asimetrik kaydırmalı düz kapama özelliği olan bir gömlektir. Gömlek tek taraflı yarım yakaya sahiptir. Gömlekte üç düğme kullanılmıştır (Şekil 450).

Şekil 251'deki görseldeki Vogue markasının 2017'deki elbisede örneğinde asimetrik çapraz kapama özeliği görülmektedir. İp askılı bir elbisedir. Sağ göğüsten sol bele, sol bel hizasından sol bacağın ortasına yatay bir 'v' çizgisi yapan bir asimetrik kapama özelliği vardır. Elbise birit ilmekli düğme kullanılarak kapatılmaktadır.

Şekil 251: Vogue markasının 2017 bahar koleksiyonundan bir elbise (https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2017-ready-to-wear/david-koma/slideshow/collection#12, Tarih: 08.05.2021).

Şekil 252: Dornob.com sitesinde yayınlanan 120 fermuarlı elbise örneği (https://dornob.com/customizable-clothing-unique-120-zipper-dress-design/, Tarih: 08.05.2021).

Şekil 252'de görülen elbise tamamen fermuarlardan oluşmaktadır. Yatay şerit olarak birbirlerine dikilerek yerleştirilen fermuarlar takılıp çıkarılabilen fermuar türündendir. Bu nedenle elbisenin boyu istenildiği gibi ayarlanabilmektedir. Ayrıca fermuarlar sayesinde elbiseye istenilen şekilde açıklıklar yaratılarak tasarımsal etkiler verilebilmektedir.

Şekil 253: STYLEONME sitesinde satılan bir etek örneği
(https://en.styleonme.com/items/detail/39944/, Tarih: 09.05.2021)

Styleonme sitesinde satılan etek anvelop kapama özelliği olan bir örnektir. Eteğin ön ortasında sağlı sollu iki düğme ile kemer kapatılmaktadır. Ancak eteğin devamı şekil 252'de görüldüğü gibi sol yandan yine düğmeler kullanılarak kapatılmaktadır.

4. BÖLÜM

ÖRNEK TASARIMLAR

4. BÖLÜM

ÖRNEK TASARIMLAR

Yapılan araştırmalar doğrultusunda giysi kapama özelliklerinin giysiye olan tasarım etkileri incelendi. Giysi kapama özeliklerinin geçmişi araştırılıp bu günü incelendikten sonra geleceğinde ne olabileceği düşünülerek örnek tasarım parçaları hazırlanıldı. Parçalar farklı kapama özelliklerine örnek olabilmesi adına birbirleri ile tarz bütünlüğü gözetilmemiştir.

4.1. Tasarım 1

Şekil 254: Kemerli pantolon tasarımı, Tasarım: Alper Okçu, 2021

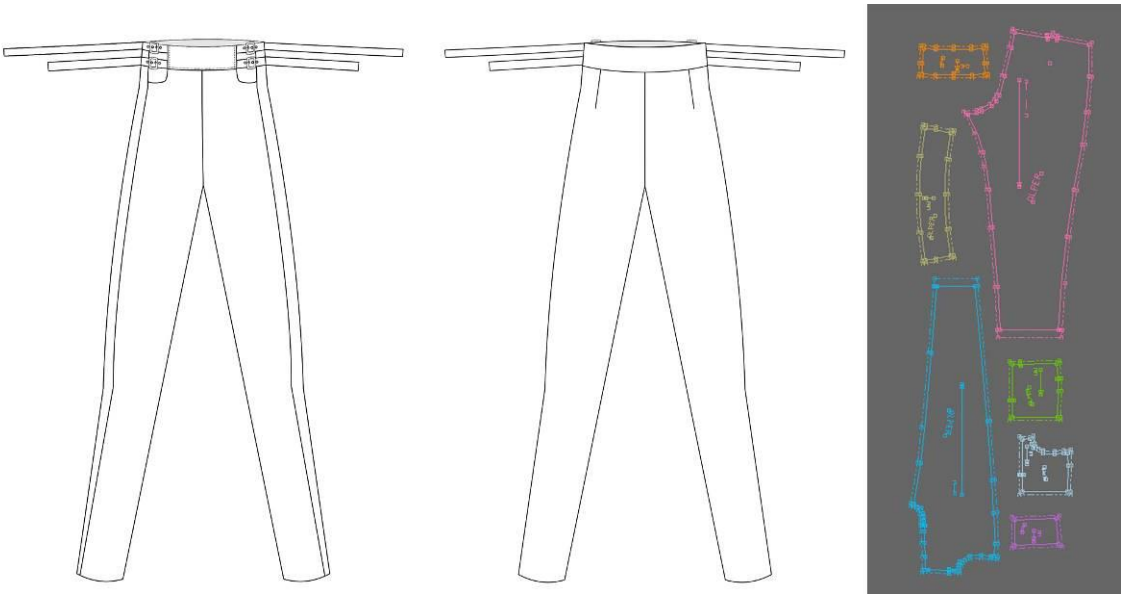
Şekil 254 deki pantolon tasarımı ön ortadan açılıp kapanan günümüz klasik pantolonlarının aksine sağ ve sol yanlardan ayarlanabilir kemerler yardımı ile kapatılmaktadır. Bu özelliği elde edebilmek için pantolon yüksek bel üretilmiştir.

Pantolonun cepleri açılıp kapanabilme işlemine destekleyici bir yapıda ayarlanmıştır. Tasarım düşünülürken farklı bedenlere uygun ayarlanabilir olması hedeflenmiştir. Pantolondaki kapama tekniği bu düşünceye olanak sağlayan bir yapıda tasarlanmıştır. Pantolonda bir uzun bağımsız bağcık, 2 kısa ön orta dile bağlı bağcıklar mevcuttur. İlk önce kısa olan bağcıklar bedene uygun kemer tokalarına bağlanır. Daha sonra uzun olan bağcık pantolonun ön ortasındaki dilin tünelinden geçirildikten sonra eşitlenerek bedene uygun halde sıkılıp pantolona bağlı kemer tokalarına geçirilir. (Şekil 255). Bu şekilde pantolon kapatılmış olur. Pantolon pamuklu ekose kumaştan üretilmiştir. Kumaşa uygun olarak gümüş rengi metal kemer tokası ve gümüş rengi metal kuşgözleri kullanılmıştır.

Şekil 255: Kemerli pantolon tasarımı açılıp, kapama yöntemi,Tasarım: Alper Okçu, 2021.

Pantolonun teknik çizimi ile kalıbı şekil 256 da gösterilmiştir.

Şekil 256: : Kemerli pantolon tasarımı teknik çizimi ve kalıbı, Tasarım: Alper Okçu, 2021.

4.2. Tasarım 2

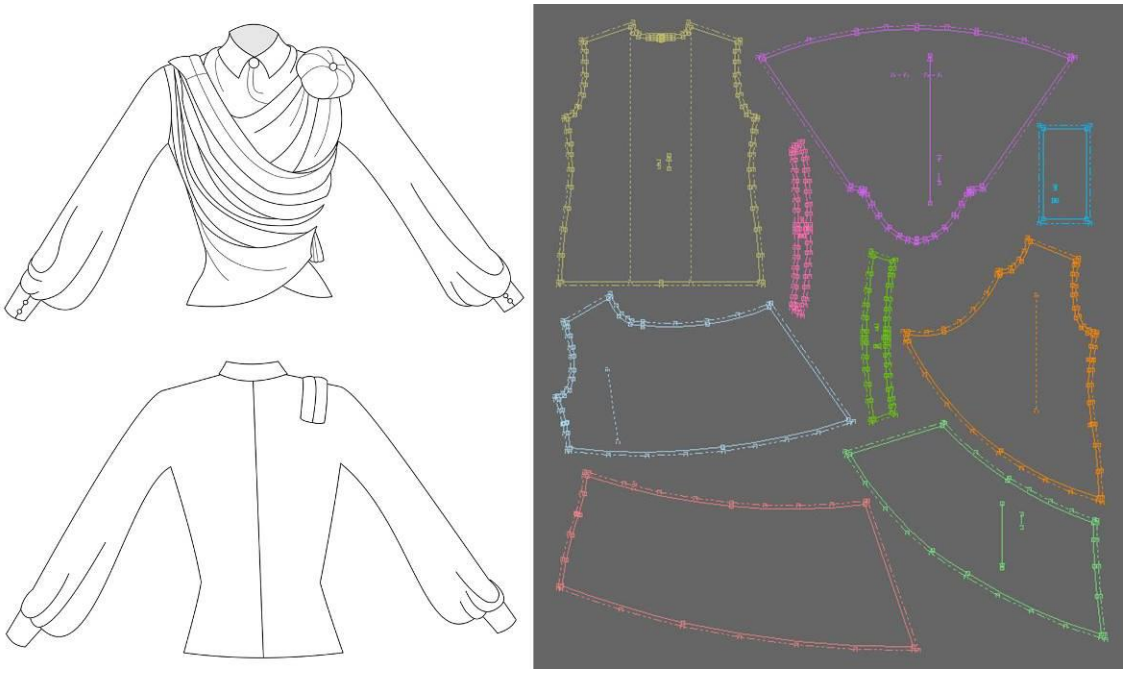
Şekil 257: Kadın gömlek tasarımı, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Şekil 257 deki kadın gömleğinde klasik antik yunan giysilerindeki dökümlü duruş verilmeye çalışılmıştır. Gömleğin önünde üç birbirinden ayrı parça vardır. Bu parçalar çapraz biçimde birbirlerinin içerisinden geçerek gömleği kapatmaktadır. Drapeler bu çapraz parçalar sayesinde birbirleri içerisine geçen dökümü sağlamaktadır. Gömleğin önündeki parçalar birit kullanılarak kapanmaktadır. Kol manşetlerinde bileğe tam oturabilmesi için normal ilik kullanılmıştır. Yaka bir broş iğne ile kapanmaktadır. Gömleğin kullanım detayları şekil 258 de verilmiştir. Gömlek krep kumaştan üretilmiştir. Gömleğin beyaz rengine ve dökümlü duruşuna uygun olarak plastik malzemeden inci düğmeler kullanılmıştır. Gömleğin yakasındaki broş da düğmelere uygun olarak inci broş görünümündedir.

Şekil 258: Kadın gömleği tasarımı'nın açılıp kapama yöntemi, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Gömleğin teknik çizimi ile kalıbı şekil 259 da gösterilmiştir.

Şekil 259: Kadın gömleği tasarımı teknik çizimi ve kalıbı, Tasarım: Alper Okçu, 2021.

4.3. Tasarım 3

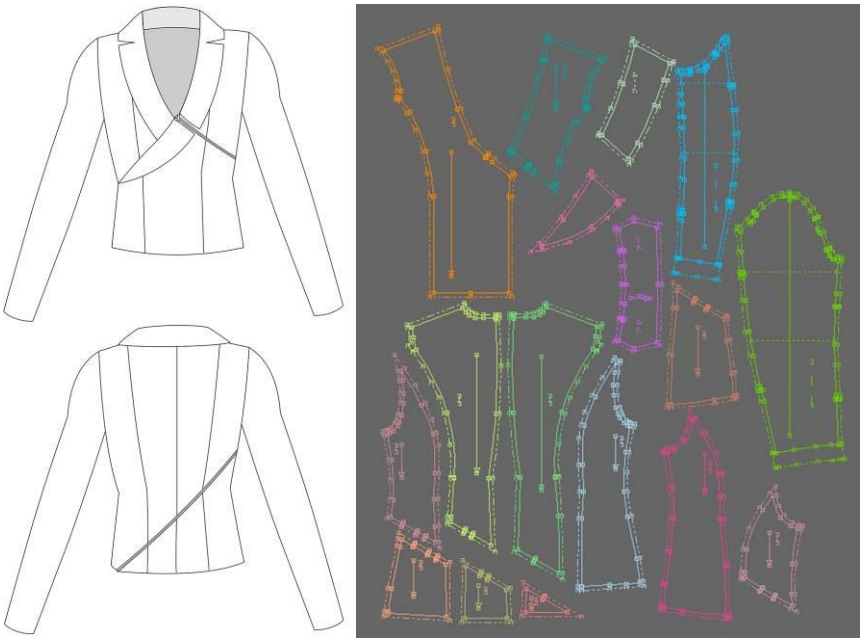
Şekil 260: Erkek ceketi tasarımı, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Şekil 260 daki erkek ceketi kruvaze klasik ceket görünümün aksine asimetrik fermuarlı bir kapamaya sahiptir. Ceketin yaka kısımları kapama özelliği açısında bir ceketin sağ yandan kapandığını düşündürmekte olsa da bu bir yanılsamadır. Ceket, sol yakanın ortasından geçerek arkaya dönüp sağ arka noktasına kadar uzanan bir fermuar sayesinde kapanmaktadır. Ceketin kullanım yöntemi şekil 261 de görülmektedir. Ceket gabardin kumaştan üretilmiştir. Kumaşa uygun olarak metal gümüş dişli fermuar kullanılmıştır.

Şekil 261: Erkek ceketi tasarımı kapama yöntemi, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Ceketin teknik çizimi ile kalıbı şekil 262 da gösterilmiştir.

Şekil 262: Erkek ceketi tasarımı teknik çizimi ve kalıbı (Tasarımcı: Alper Okçu).

4.4. Tasarım 4

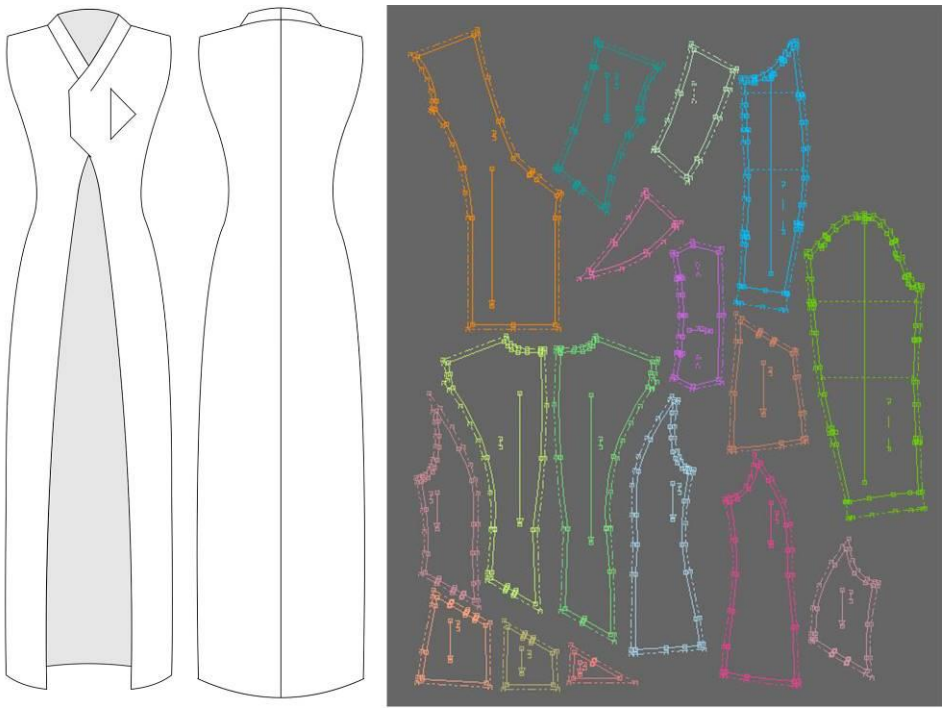
Şekil 263: Kadın yelek tasarımı, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Şekil 263 de uzun bir kadın yeleği çalışılmıştır. Yeleğin iki yönünde birbirlerinin içerisine geçen köşeler mevcuttur. Bu sivri köşeler çengeller kullanılarak tutturulmuştur. Sivri köşelerin birbirlerine çapraz geçişi yeleği kapatmaktadır. Yeleğin kullanım detayları şekil 264 de verilmiştir. Yelek yün ve denim karışımı özel bir kumaştan üretilmiştir. Yeleğin sağ ve sol noktalarında küçük boy birer çengel mevcuttur.

Şekil 264: : Kadın yelek tasarımı kapatma yöntemi, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Yeleğin teknik çizimi ile kalıbı şekil 265 de gösterilmiştir.

Şekil 265: Yeleğin teknik çizimi ile kalıbı, Tasarım: Alper Okçu, 2021

4.5. Tasarım 5

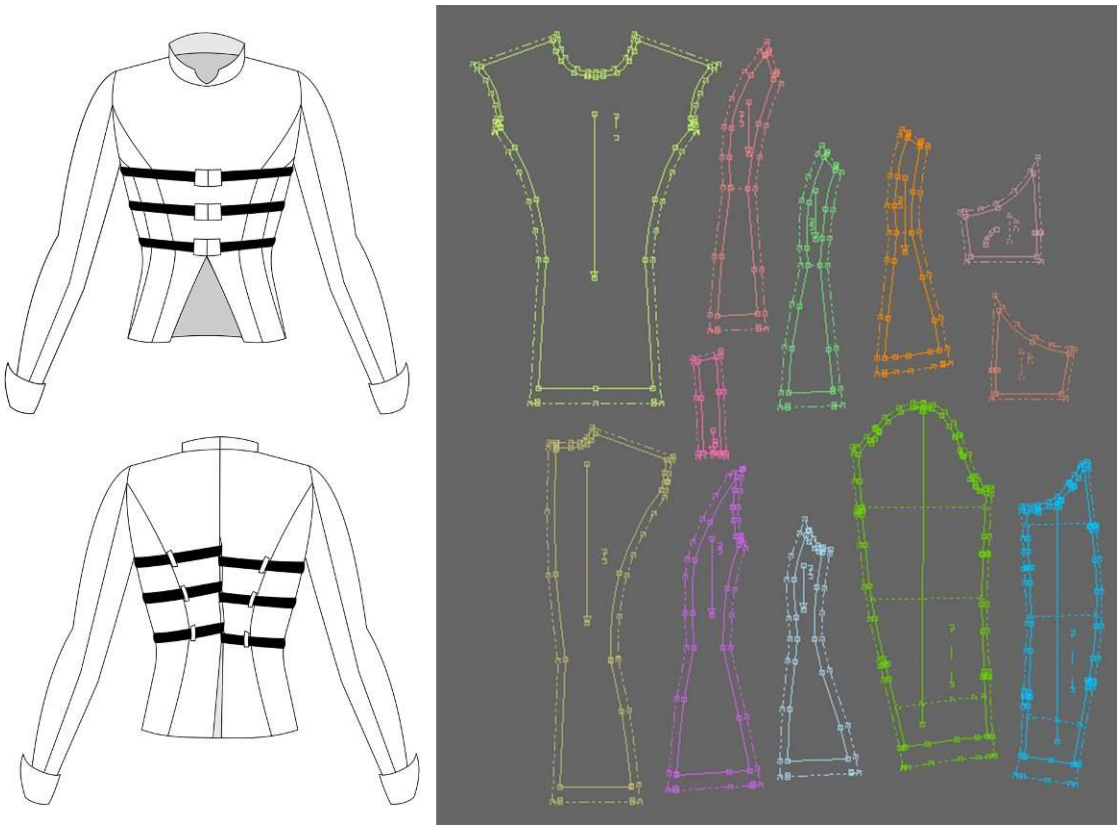
Şekil 266: Erkek korse ceket tasarımı, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Şekil 266 da bir korse ceket çalışılmıştır. Ceket 18 ve 19. Yüzyıl erkek ceketlerinden ilham alınarak tasarlanmıştır. Ceketin arka ortasından kapanmasının nedeni ön ortada bir açıklık görünmesinin istenmemesidir. Bu vücudu sıkan ceket göbek çıkıntısı nedeni ile açılan ön açıklığa izin vermemektedir. Ceketin kapama noktası ön ortada değil arka ortadan yapılmaktadır. Ön ortada görülen üç kemer ceketin arka açıklığına çapraz olarak bağlıdır kemerler kapatıldıklarında ceketin arkasındaki açıklık korse gibi vücudu sıkarak kapanmaktadır. Kemerlerin hizasından yaka açıklığına doğru çengeller kullanılarak kapatılmaktadır. Ceketin kapama yöntemi şekil 267 de anlatılmıştır. Ceket likralı asetat saten kumaştan üretilmiştir. Ceketin arkasında enseden omuz bitimine kadar çengeller mevcuttur. Bu kısım daha sonra daha iyi kapanabilmesi için sıra agraflar ile değiştirilmiştir. Omuz bitiminden bele kadar deri kemerler kullanılmıştır. Kemerlerin gümüş rengi metal büyük tokaları mevcuttur.

Şekil 267: Erkek korse ceket tasarımı kapama yöntemi, Tasarım: Alper Okçu, 2021

Korse ceketin teknik çizimi ile kalıbı şekil 268 de gösterilmiştir.

Şekil 268: Korse ceketin teknik çizimi ile kalıbı (Tasarım: Alper Okçu).

SONUÇ

Geçmişten günümüze değişen kültürlerin etkisinde giyim anlayışlarımız da değişti ve gelişti. Ancak geçmişten gelen bir tasarımın, tekniklerin ve teknolojinin ilerlemesi ile geliştirilerek tekrar tekrar kullanıldığı görülmektedir. Yani günümüzde görülen birçok tasarımın yüzyıllar önce bir kültürde kullanılmış olması mümkündür. Kültürler arası etkileşim giysi tasarım özelliklerinin birbirleri arasında geçiş sağlayarak çeşitlilik ve gelişim göstermesine neden olmaktadır. Çok uzak iki coğrafya arasında bile aradaki farklı kültürlerin aktarım sağlaması sonucu birbirlerini etkiledikleri görülebilmektedir. Bir tasarım bir coğrafyadan bir başka coğrafyaya geçerken farklı kültürler sürekli tasarımın üzerine kendinden bir şey eklemektedir. Bu durum sürekli yeni bir fikrin ortaya çıkmasına neden olmuştur ve edinilen yeni fikirlere uygun farklı çözümlemeler getirilmeye çalışılmıştır. Örneğin giysilerin tarihsel sürecinde kalıplı giysilerin ortaya çıkışı tasarım gerektiren teknik çözümlemelerin geliştirilmesine neden oldu. İnsan vücudu engebeli bir araziye benzer. Giysi kalıbı oluşturmak bu arazinin doğru bir biçimde örtülebilmesi için ortaya çıkartılmak istenilen giysinin görünümüne uygun olarak biçim tasarlama işidir. Ancak en önemli sorun şudur ki tasarlanan kalıbın vücuda oturabilmesi, kullanıcının rahat hareket edebilmesi ve giyilip çıkarılabilmesi için açılıp kapanan yerlerinin olması gerekmektedir. Bir tasarım estetik açıdan çok güzel olabilir. Ancak giyilip çıkarılamayan bir giysi kullanılması da mümkün değildir. Tasarlanan giysinin kapama noktaları giysinin kalıbı ile eş değer bir öneme sahiptir. Doğru tasarlanmamış veya yanlış bir yere yerleştirilmiş kapama noktası giysinin tamamen kullanılmasına engel oluşturur. Bu nedenle bir giysi tasarımı yaparken kapama noktaları da oldukça iyi düşünülmelidir. Birçok tasarımcı tasarımı çizim aşamasında oluştururken görünüşe odaklanıyor ve kapama noktasını unutabiliyor. Tasarım üretim aşamasına geldiğinde kapama noktası hatırlanıp bir şeyler yapılmaya çalışılsa da bu durum tasarlanan ürünün son görüntüsünü bozmak durumunda bırakıyor. Giysi kapama özellikleri tasarımın niteliğine bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Örneğin bir tasarımda giysi kapama bölgeleri gizli kalabilir. Bu durum tasarım gereği olabilir. Tersine kapama bölgeleri giysi tasarımının en önemli parçası olarak da tasarıma katkı sağlayacak şekilde

kullanılabilir. Hatta tasarımın merkezi olabilir. Geçmişten günümüze giysi tasarımlarını incelediğimizde bu durum çok net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. İyi bir tasarımcı giysi tasarımı yaparken teknik alanları iyice kavramalı ve tam hâkimiyet sağlamalıdır. Bu teknik hâkimiyet tasarımın hem kullanılabilir hem de daha estetik yeni fikirlere sahip bir tasarım olmasına olanak sağlayacaktır. Kapama özelliklerinin iyi bir şekilde incelenip doğru yerlerde kullanıldığı takdirde akla gelmeyecek estetik dokular elde edilecektir. Bu durumun haricinde birçok kapama malzemesi hâlihazırda giysilerin vazgeçilmez aksesuarları olmuşlardır. Giysiye hem kapama hem de estetik değerler katmakta olan bu malzemeler akıllı bir tasarımcının elinde mücevherden farksız değerlere sahiptirler. Estetik değerlere katkı ve kullanım kolaylığı açısından giysiye sağladıkları olanaklar araştırmalar sonucunda net bir şekilde ortaya çıktı. Tasarım ortaya çıkarılmadan önce iyi bir malzeme bilgisi çok önemlidir. Giysinin kumaşı ile aksesuarlarının ve kapama malzemelerinin arasındaki uyumun birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olması şarttır. Renk, doku, biçim… hepsi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Aksi takdirde birbirini iten çirkin bir görüntü ortaya çıkacaktır. Günümüz teknolojisi bizlere birçok yenilikçi olanaklar sunmaktadır. Mühendisler, tasarımcılar bu olanakları kullanarak yeni kapatma malzemeleri, yeni kapatma teknikleri geliştirebilirler. Modern kıyafetlerin farklılıklarını zorluk olarak değil kolay kullanılabilirlik olanakları ile tasarlayabilmek için aynı modernlikte ve yenilikte kapatma özekleri de tasarlamak gerekmektedir. Bir tasarım ögesindeki bütün önemli noktalar eşit olarak geliştirilmezse o alandan yenilikçi ürünler beklemek mümkün olmaz. Tasarım çağına ayak uydururken bütün parçaları ile ayak uydurmalıdır. Aksi takdirde ister görünüşü yenilikçi, kullanım yöntemi ve üretim şekli eski olsun ister kullanımı yöntemi ve üretim şekli yenilikçi olsun ama görünümü eski model olsun çağını yakalayamaz ve yaygın kullanılan ürünler arasına giremez. Bu nedenle tasarım bir bütün olarak düşünülüp tüm özelikleri ile geliştirilmelidir. Zaten tasarım kavramı öyle bir yapıdır ki en ufak bir değişken yeni bir ürün ortaya çıkarabilir. Örneğin yenilikçi bir kıyafeti tasarlarken o kıyafete uygun yeni bir kapama yöntemi tasarlanabilir ve ya yenilikçi bir kapama malzemesi ya da yöntemi geliştirildiğinde birçok yenilikçi giysiler tasarlanabilir. Bu çerçevede giysi tasarımının

en önemli noktalarından olan giysi kapamaları moda ve teknolojiye uygun sürekli yenilenmeli ve geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ARSLANTÜRK H. Ahmet ve SUNAR M. Mert (2013), Elbise-i Atika Osmanlı Kıyafetleri, İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık

BAKER, Patrıcıa, TEZCAN Hülya, WEARDEN, Jannifer (1996), Silks for the Sultans, İstanbul: Ertuğ & Kocabıyık (Borusan)

BLACKMAN, Cally (2013), 100 Years of mens Wear, Chine: Laurence King Puplishing Ltd

BROOKE, Iris (2003), Costume in Greek Drama Mineola: Dover Publications

ERTÜRK, Nilay (2018), Orta Asya'dan Osmanlı İmparatorluğu'na Türklerde Giyim Kuşam İstanbul: Hayalperest Yayınevi

FOGG, Marnie ve Arkadaşları (2017), Modanın Tüm Öyküsü, İstanbul: Hayal Perest Yayınları

GÖLEŞ, Kevser (2010), Giysi Tamamlayıcı Öğe Olarak Takı, İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

GÖRGÜNAY, Neriman (2008), Geleneksel Türk Giyim Tarihi, İzmir: Sergi Yayınevi

GÜRSOY, A.Tahir (2004), Dünden Bu Güne Giyim Kültür ve Moda, İstanbul: Mithat Selection

GÖRÜNÜR, Lale (2016), Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminde Kadın Giysileri, İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Sadbek Hanım Müzesi

HAMDİ BEY, Osman ve LAUNAY (1999), Marie de, 1873 Yılında Türkiye'de Halk Giysileri Elbise-i Osmaniye, İstanbul: Sabancı Üniversitesi

HOUSTON, Mary G. AND HORNBLOWER, Florence S. (1920), Ancient Egyptian Assyrian and Persian Costrumes and Decoration, London: A. & C. Black

JİERNEY, Tom (2002), Byzantine Fashion Newyork: Dover Publications Inc.

JOHNSTON, Lucy (2016), 19th – Century Fashion in Detail, London: Thames and Hudson Ltd

JSYMONS, David (1967), Costume of Ancient Rome, New York: Chelsea House Publıshers

Kevin, F. KİLEY (2013), An Illustrated Encyclopedia of the Uniforms of the Roman World, London: Anness Publishing

Mei Hua (2004), Chinese Closting, China intercontinental Press

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (2006), Ankara: Kuyumculuk Teknolojisi Takının Gelişimi

MİKHAİLA, Ninya and MALCOLM-DAVİES (2006), Jane, The Tudor Tailor Reconstructing 16th-Centry Dress, Hollywood: Quite Specific Media Group Ltd

NOMURA, Suhojiro and EMA, Tsutomu (2006), Japanese Kimono Desing Newyork: Dover Publications, Inc.

NORTH, Susan (2018), 18th - Century Fashion in Detail, London: Thames and Hudson Ltd

ORSBORNE, Famy ve Arkadaşları (2013), MODA Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, İstanbul: Kaknüs Yayınları

ÖZAY, Suhandan (1996), Eski Mısır Tekstili ve Giyim Tarihine Giriş, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları

ÖZEREN, Muhammed Murtaza (2016), Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Kökenlerinden 21. Yüzyıla Kadar İstanbul: Dergah Yayın Evi

PEACOCK, John (1991), The Chronıcle of Western Costume London: Thames and Hudson Ltd

RACINET, M. Auguste (2018), The Complete Costume History Köln: TASCHEN

SALMAN, Fikri (2013), Başlangıçdan Anadolu Selçuklularının Sonuna Kadar Türklerde Kıyafet Biçimleri, Erzurum: Zafer Ofset Matbaacılık Ltd. Şti

STEELE, Valerie and MENKES, Suzy (2018), The Collection of The Museum at Fit Fashion Designers A-Z, Taschen

TEZCAN, Hülya (2008), Osmanlı Sarayının Çocukları İstanbul: Mas Matbacılık A.Ş,

TÜRE, Altan (2011), Dünya Kuyumculuk Tarihi I Eski Çağlardan Orta Çağa İstanbul: İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları

YILDIRAN, Zeliha (2016), BAŞ Naciye, UYSAL ELPEN Hacer, Kalıp Hazırlama Üst Beden Teknik Çizimler, İstanbul: Tasarı Akademi Yayınları

WİLCOX CLAİRE and D. MENDES Valerie (2018), 20th-Century Fashion in Detail London: Thames and Hudson Ltd

Tezler:

BİLGE, Sıdıka (1999), Osmanlı Dönemi Türk Kadın Giyimi 16.yy – 19.yy, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Resim Anabilim Dalı Doktora Tezi

YEŞİLMEN, Nesrin (2018), Takının Tarihsel Gelişim Süreci ve 21. Yüzyılda Takı Anlayışı: Seramik-Metal Kil ile Çağdaş Takı Yorumları, Eskişehir: Anadolu Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanatta yeterlilik Tezi

YILDIRIM, Ülfet (2009), Antik Dönem Kadın ve Süsleme, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Programı Yüksek Lisans Tezi

KAHRAMAN, Sevil (2016), Japon Kimonolarının Geçmişten Günümüze Etkileri, İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

KOZBEKÇİ AYRANPINAR, Selda (2010), 17.-18 yy Döneminde Osmanlı Kaftanları ve Japan Kimonoları Üzerine Karşılaştırmalı Çözümlemeler, İzmir: Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil Anasanat Dalı Sanatta Yeterlilik Tezi

OKCU, Mürsel (2014), Şarkhöyük (Dorylaıon) Hitit Dönemi Kemik Aletleri, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

ÖZKURT FIÇICIOĞLU, Ayşe (1996), Hazır Giyim Üretiminde Kullanılan Yan Sanayi Ürünleri Üzerine Bir Araştırma, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Giyim Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Dergiler ve Makaleler:

BARTHORP Micheal and EMBLETON Gerry, The Jacobite Rebellions 1689-1745, Osprey Publising Ltd, Men-At-Arms Series 118

BERKOL, Ceyhun (2019), Tarihsel Süreçte Kemer ve Kuşak Kullanımı, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7(2)

BEST Amy & HUDSON Fiona ve Diğerleri (2016), All About History Book of Vikings, London: Future Publishing Limited

CERNENKO Dr E V and BRİDE Angus Mc. and Dr V M GORELIK, The SCYTHIANS 700-300bc, Osprey Publising Ltd, Men-At-Arms Series 137

COATSWORTH Elizabeth and OWEN-CROCKER Gale R. (2018), Clothing the Past Surviving Garments from Early Medieval to Early Modern Western Europe (Boston), Tuta Sub Aegide Pallas

EMBLETON Gerry (2000), Medievel Military Costume, The Crowood Press Ltd, Europe Militaria No8

HAYEUR SMITH Michele, SMITH Kevin P. ve M. FREI Karin, Medieval Archaeology Tangled up in Blue': The Death (2019), Dress and Identity of an Early Viking-Age Female Settler from Ketilsstaðir, Iceland, Routledge Taylor and Francis Group

HEATH Ian and BRIDE Angus Mc, Byzantine Armies 1118-1461 AD, Osprey Publising Ltd, Men-At-Arms Series 287

KARASULAS Antoniy and BRİDE Angus Mc. (2004), Mounted Archers of the Steppe 600 BC- AD 1300, Osprey Publising Ltd, Elite 120

KOZBEKÇİ AYRANPINAR Selda ve KAPLAN BAĞCIK Ayşegül (2018), Kadınların Pantolon Giyme Eğilimleri ve Günümüzde Tasarım Sektörüne Etkisi: İstanbul Örneği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 57 Haziran

M. SAXTORPH, Neils (1975), Warriors and Weappens 3000 B.C. to A.D. 1700 in Colour, London: Blandford Press

MORRİS, Herbert (1999), Medival Costume and Fashion, Dover Publication, INC., Mineola, Newyork

NICOLLE David and HOOK Christa, Saracen Faris 1050-1250 AD, Osprey Publising Ltd, Warrior Series 10

NICOLLE DHD David and HOOK Christa (1999), Crusader Knight 1187-1344 AD, Osprey Publising Ltd,

REGAN Paula ve Arkadaları (2006), Weapon A Visual History of Arms and Armor, New York: Dorling Kindersley Limited

SUCHULZE Nurmann and VERHULSDONK Torsten (1999), Europa Military Special No6 The Viking Gsrecreated in Color Photographs Britannia: The Crowood Press LTD,

SUMMER, Graham (1997), Roman Army Wars of the Empire, London: Brassey's,

SUN Ming-su (2002), Chinese Fashion, Newyork: Dover Publications Inc.

TURNBULL Stephen and REYNOLDS Wayne (2003), Mongol Warrior 1200-1350, Osprey Publising Ltd,

VERBERG, Susan (2016), Women's Set of Viking Winter Clothes, Academia.edu,

YATSENKO Sergey A., Çin Sanatında Erken Dönem Türk Erkeğinin Giyim Kuşamı 6. yy'ın ikinci Yarısı- 8. Yy'ın ilk Yarısı (Ötekilerin İmajları)-II, Karadeniz (Black Sea-Черное Море) Sosyal Bilimler Dergisi: Yıl 3 Sayı 11

İnternet Kaynakları:

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, https://sozluk.gov.tr/, Tarih: 27.01.220

http://historia-moda.comocubriruncuerpo.org/tag/subligaculum/

http://choisislavie.eklablog.com/egypte-2-a128510614 Tarih: 31.10.2019

https://world4.eu/ancient-egyptian-culture/ Tarih: 29.10.2019

https://www.rhm.org.tr/event/rezan-has-muzesi-urartu-takilari-koleksiyonu/, Tarih: 27.01.2020

http://dita2indesign.sourceforge.net/dita_gutenberg_samples/dita_encyclopaedia_britannica/html/entries/entry-d1e21735.html, Tarih:29.01.2020

https://smarthistory.org/fibulae/, 29.01.2020

https://www.ancient.eu/image/4742/roman-fibula/, Tarih: 29.01.2020

http://sark-ithalat.com/index.php?route=product/product&path=111&product_id=233, Tarih: 30.01.2020

https://kiltsociety.com/collections/kilt-pins, Tarih: 30.01.2020

https://www.mullsilver.co.uk/, Tarih: 30.01.2020

https://barakatgallery.eu/artworks/categories/478/54770-urartian-bronze-belt-800-bce-700-ce/, Tarih: 26.02.2020

https://www.mprl-series.mpg.de/proceedings/7/12/index.html, Tarih: 26.02.2020

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/327517, Tarih: 26.02.2020

Phalera Filmworks, https://www.youtube.com/watch?v=3RWeQuIduXA&list=WL&index=7&t=190s, 2009, Erişim Tarihi: 12.03.2020

https://kuaibao.qq.com/s/20180615B1LGVV00?refer=spider Tarih: 24.03.2020

https://fateash.tumblr.com/post/87800427147/worlds-oldest-trousers-found-in-ancient-chinese, Tarih 25.23.2020

National Museum of Denmark, https://samlinger.natmus.dk/search?q=Huldremosekvindens+sk%C3%B8rt., Tarih: 26.03.2020

Heather SMITH, https://www.academia.edu/1488040/Celtic_Clothing_During_the_Iron_Age-_A_Very_Broad_and_Generic_Approach, Tarih 26.03.2020

http://www.hurstwic.org/history/articles/daily_living/text/clothing.htm, Tarih:30.03.2020

http://mojesredniowiecze.blogspot.com/2016/02/artyku-stroj-ze-skjoldehamn.html, Tarih: 30.03.2020

http://imtw.ru/topic/8378-kochevniki-stepei-drevnei-evrazii/page__st__20, Tarih: 31.03.2020

http://www.ernak-horde.com/Hun_clothing.html, Tarih: 01.04.2020

https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/koylere-ic-goc-yasatan-panayir-pavli-110-yildir-devam-ediyor,rWESIBnH50i7IiEjOHk9YA/ZeNYqZOFdUa1GIdQKXPRdQ, Tarih:01.04.2019

https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/search.aspx?searchText=button&page=1, Tarih: 10.04.2020

https://10marifet.org/yazi/farkli-dugme-cesitleri/, tarih: 10.04.2020

https://laurelleaffarm.com/antique-vintage-button-lot-for-altered-art-or-jewelry-old-metal-buttons-Laurel-Leaf-Farm-item-no-u61763.htm, Tarih: 10.04.2020

https://www.baycardugme.com/metalize-dugmeler, Tarih: 10.04.2020

http://oztekinacc.com/urunlerimiz/tahta-dugme/#!, Tarih:10.04.2020

http://thehandynasty.com/han-dynasty-government.html, Tarih 14.04.2020

http://perfectcostume.blogspot.com/, Tarih 15.04.2020

http://dragonsarmory.blogspot.com/, Tarih 15.04.2020

https://dressesofchina.tumblr.com/post/182559122957/recreated-costumes-based-on-tang-dynasty-clay/amp, Tarih: 16.04.2020

https://koikishu.tumblr.com/tagged/tangdynasty, Tarih 16.04.2020

https://kknews.cc/culture/omonbz6.html, tarih 17.04.2020

http://baijiahao.baidu.com/s?id=1637227281045527392, Tarih: 21.04.2020

http://www.ifuun.com/a2018042912539647/, Tarih: 21.04.2020

https://www.quora.com/What-style-of-men-costume-in-The-Ming-Dynasty, Tarih: 21.04.2020

https://mongolianstore.com/what-mongolian-hats-called/, Tarih: 04.05.2020

http://www.face-music.ch/bi_bid/trad_costumes_en.html, 04.05.2020

https://www.christies.com/lotfinder/Lot/a-mongol-cloth-of-gold-silk-and-5483014-details.aspx, 04.05.2020

https://www.davidmus.dk/en/collections/islamic/materials/textiles, Tarih: 04.05.2020

http://www.chinatownconnection.com/yuan-dynasty.htm, 04.05.2020

https://www.agakhanmuseum.org/collection/artifact/robe-AKM677, Tarih: 04.05.2020

https://www.ancient.eu/article/1455/clothing-in-the-mongol-empire/, Tarih 04.05.2020

http://www.face-music.ch/bi_bid/trad_costumes_en.html, Tarih: 04.05.2020

http://costumes.unc.edu/costar/view/NowesArk/garment.jsp?id=3505, Tarih: 04.05.2020

https://hellcomics.ru/uz/mongoly-mongolskaya-nacionalnaya-odezhda-i-ee-ukrasheniya/, Tarih: 04.05.2020

https://mongolianstore.com/what-mongolian-hats-called/, Tarih. 04.05.2020

https://www.invaluable.com/auction-lot/an-important-seljuq-silk-samit-robe,-central-asia-130-c-1057c9ae9d#, Tarih 12.05.2020

https://islamansiklopedisi.org.tr/, Tarih: 15.05.2020

https://www.ancient.eu/article/1455/clothing-in-the-mongol-empire/, Tarih: 01.05.2020

https://kitabhona.org.ua/costum_costum/khripunovorda1.html, 01.05.2020

http://www.kostym.cz/Anglicky/obsah.htm, Tarih: 28.05.2020

http://historicenterprises.com/index.php?main_page=product_info&cPath=99_109&products_id=972, Tarih 29.05.2020

http://www.medievaldesign.com/eng-prodotti.asp?form_chiave=20, Tarih: 29.05.2020

https://www.metmuseum.org/, 09.06.2020

http://www.medievaldesign.com/eng-prodotti.asp?form_chiave=20, Tarih: 12.06.2020

http://pfannenmann.de/figurinen_referenzen.html, 23.06.2020

https://www.russianfashionblog.com/index.php/2013/07/history-sarafan/, Tarih: 09.09.2020

http://godsandfoolishgrandeur.blogspot.com/2014/11/the-russian-court-gown-deconstructed.html, Tarih: 14.09.2020

https://swordmaster.org/2010/04/17/rosijski-kostyumi-xiv-xvii-st.html, Tarih: 14.04.2020

https://theculturetrip.com/europe/russia/articles/a-brief-guide-to-traditional-russian-dress/, Tarih: 14.09.2020

http://www.reenactor.ru/index.php?showtopic=69912, Tarih: 14.09.2020

http://collections.vam.ac.uk/item/O1297766/jama/, Tarih: 04.11.2020

https://collections.lacma.org/node/232576, Tarih. 04.11.2020

https://artquill.blogspot.com/2019/08/, Tarih: 18.18.2020

https://www.oldjapan.org/menskimono/musubi.html, Tarih: 20.11.2020

https://thekimonogallery.tumblr.com/post/89472370570/this-image-of-a-former-samurai-would-have-been, Tarih: 22.11.2020

https://www.philamuseum.org/collections/permanent/108436.html?mulR=30207%7C64#, Tarih: 23.12.2020

https://art.famsf.org/womans-vest-2005842a-b, Tarih 23.12.2020

https://www.plassanbutton.com/, Tarih: 06.01.2021

https://polkom.com/tr/urunler/polyester-dugme/, Tarih: 06.01.2021

https://vita-colorata.livejournal.com/638656.html

https://fabrickated.com/2015/03/20/menswear-what-about-a-kilt/, Tarih: 12.01.2021

https://kiltandjackets.com/scottish-highland-traditional-blackwatch-tartan-kilts-prime-sports-kilt/, Tarih: 12.01.2021

https://www.ukkilt.com/how-much-fabric-to-make-a-kilt/, Tarik: 12.01.2021

https://ellie-valsin.tumblr.com/post/115395034446/mens-fashion-ca-1830-the-bottom-layers, Tarih: 15.01.2021

http://www.olaganustukanitlar.com/fermuarin-tarihi/, Tarih 17.01.2021

https://www.bundlehaber.com/detay/8a1bedfd-afb3-4fec-acbc-ec4de6ae110d, Tarih: 17.01.2021

https://www.ccsaksesuar.com/fermuar-merak-edilenler/fermuar-nedir-kullanim-alanlari-nelerdir/, Tarih: 17.01.2021

https://fermuar.com/, Tarih: 17. 01. 2021

http://yesterdaysthimble.com/tutorials/hooked-together/, Tarih: 03.03.2021

https://www.caglayanaksesuar.com, Tarih: 03.03.2021

https://www.madamella.com, Tarih: 03.03.2021

https://www.terziyedair.com/urun/12-5mm-mont-citcit-54no-100-adet, Tarih 05.03.2021

https://tr.araymond-150.com/albert-pierre-raymond, Tarih: 05.03.2021

https://www.caglayanaksesuar.com/citcit-dugme-nasil-takilir.html, Tarih: 05.03.2021

https://www.greelane.com/tr/beşeri-bilimler/tarih-ve-kültür/the-invention-of-velcro-4066111, Tarih: 05.03.2021

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/183385/mod_resource/content/2/12.%20Hafta%20Süsleme%20gereçleri%20kullanım%20amacı%2C%20çeşitleri%20ve%20uygulaması%20%28Bantlar%20%28cırt%20bant%2C%20elastik%20bant%29%2C%20şeritler%2C%20ekstrafor%2C%20kurdele%29%20%20.pdf, Tarih: 05.03.2021

https://tr.uspoloassn.com/lacivert-ceket-50199855-vr033/, Tarih: 21.03.2021

https://www.robin.com.tr/robin-dugme-detayli-kruvaze-ceket-haki-D88148, Tarih: 21.03.2021

https://www.jakamen.com.tr/jakamen-bordo-slim-fit-kruvaze-erkek-ceket-JK33SF04M004_043, Tarih: 21, 03, 2021

https://www.fashiola.com.tr/kigili-kruvaze-yelek-43571387.html, Tarih: 21.03.2021

https://www.modelans.com/erkek-baskili-likra-gizli-pat-mavi-gomlek-36034-164498/, Tarih: 23.03.2021

https://whitebynature.com/urun/uzun-kollu-hakim-yaka-yarim-pat-kokonat-dugmeli-gomlek/, tarih: 23.03.2021

https://www.gustoeshop.com/elbise-20yg001300301, tarih: 25.03.2021

https://www.livingly.com/runway/Couture+Spring+2016/Atelier+Versace/Details/_DOiYAEJB89, tarih 31.03.2021

https://www.31phillip lim.com/tr/shopping/heavy-cady-wrap-blazer-15219825, tarih: 31.03.2021

https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Spring+2018/Dion+Lee/Details/_Ld3R4roH8k, tarih: 31.03.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/resort-2020/gabriela-hearst, tarih: 31.03.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2016-ready-to-wear/proenza-schouler/slideshow/collection#33, tarih: 31.03.2021

http://tr.texsite.info/Atkılı_kapama%3Bçoban_kapama, Tarih: 08.04.2021

https://www.livingly.com/runway/Yohji+Yamamoto/Paris+Fashion+Week+Fall+2013/Details/Ho_utcPMNWc, Tarih: 17.04.2021

https://www.livingly.com/runway/Milan+Fashion+Week+Fall+2015/Costume+National/Details/WwlYoPCm7im, Tarih: 17.04.2021

https://hediyelove.net/isim-bas-harfli-siyah-kol-dugmesi, Tarih: 18.04.2021

https://www.gumusistan.com/blog/icerik/kol-dugmesi-nasil-secilir, Tarih: 18.04.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2015-ready-to-wear/celine/slideshow/details#90, Tarih 18.04.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2016-ready-to-wear/giorgio-armani/slideshow/details#89, Tarih: 18.04.2021

https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Spring+2016/DKNY/Details/XRgRWErg3SW, Tarih: 18.04.2021

https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Fall+2012/Proenza+Schouler/Details, Tarih 19.04.2021

https://www.jandrewspeaks.com/2017/12/23/luxury-fashion-the-dos-donts-of-luxury-sales/, Tarih: 19.04.2021

https://www.sedeftuhafiye.com/urun/deri-biritli-coban-dugme-seti-siyah

https://nowfashion.com/jamie-wei-huang-ready-to-wear-fall-winter-2018-london-24235, Tarih: 19.04.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2015-ready-to-wear/rosetta-getty/slideshow/collection#5, Tarih: 21.04.2021

https://www.livingly.com/runway/Milan+Fashion+Week+Spring+2012/Francesca+Liberatore/Details/AfUBdkPrMxU, Tarih: 24.04.2021

https://www.vogue.co.uk/shows/autumn-winter-2018-ready-to-wear/naya-rea/collection, Tarih: 25.04.2021

https://www.livingly.com/runway/New+York+Fashion+Week+Fall+2013/A+Detacher/Details/nBOJwru6Xx_, Tarih: 25.04.2021

https://www.etsy.com/listing/193921372/loose-linen-pantscasual-drop-cloth-harem, Tarih: 05.05.2021

https://www.tidebuy.com/product/Asymmetric-Fashion-Stand-Collar-Stripe-Summer-Mens-Shirt-14016369.html?utm_source=pinterest.com&utm_medium=tidebuy&utm_content=190504-14016369, Tarih: 05.05.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2019-ready-to-wear/ji-oh/slideshow/collection#8, Tarih:07.05.2021

https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2017-ready-to-wear/david-koma/slideshow/collection#12, Tarih: 08.05.2021

https://dornob.com/customizable-clothing-unique-120-zipper-dress-design/, Tarih: 08.05.2021

https://en.styleonme.com/items/detail/39944/, Tarih: 09.05.2021

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Alper Okçu

EĞİTİM

2018-2018 ILAC: Learn English in Canada, Genel İngilizce

2013-2017 Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü (Lisans

STAJLARI

DOKUMA TASARIMI: BOSSA TİCARET VE SANAYİ İŞLETMELERİ T.A.Ş./ADANA/2020

ÖRME: ZÜMRÜT TEKSTİL İŞLETMELERİ SAN. VE TİC. A.Ş./İZMİR/2016

DOKUMA: AYDIN TEKSTİL PAZ. A.Ş/.İSTANBUL/2016

TEKSTİL TERBİYESİ: AYDIN TEKSTİL PAZ. A.Ş/İSTANBUL/2015

İPLİK: AYDIN TEKSTİL PAZ. A.Ş./İSTANBUL/2015

BAŞARILARI

9. ATHİB Dokuma Kumaş Tasarım Yarışması İkincilik ödülü. 2020

14. İstanbul İTHİB Uluslar Arası Kumaş Tasarım Yarışması Finalist. 2019

Z + Raporu Mezuniyet Projeleri Sergisi – Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. 2017

14. Taç Bir De Sen Tasarla Mehmet Zorlu Vakfı Özel Burs Ödülü – Zorlu Tekstil Grubu. 2016

AnArt Moda Tasarım Yarışması Üçüncülük Ödülü – Anatolian Artisans Derneği ve Alaçatı Sanat Dostları. 2014

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce- pre-intermediate

BİLGİSYAR PROGRAM BİLGİSİ

Adobe Photoshop

Corel Draw

Cinema 4D Studio

Ned Graphics (Dobby Pro – Texcelle)